

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204169

UNIVERSAL
LIBRARY

మా న స రో వ ర్

(సీత - పద్మ లేఖలు)

మూలం :

ఉపన్యాస సామ్రాట్ : ప్రేమచంద్

అనువాదం :

జ్యోశ్యుల సూర్యనారాయణమూర్తి

పబ్లిషర్స్ :

మారుతిరామా అండ్ కో., విజయవాడ.

విద్యావిషయక ప్రచారకులు

సర్వస్వామ్యములు
ప్రకాశకులవి

సభామ ముద్రణము
1954

వెం :
యాపాయి పావలా

కృతజ్ఞత

తన తల్లిగారి కథలైన 'దో సఖయా', 'సవాసేర్
కేహూ', 'సద్దతి' లను రచనలు వెలుగులో అను
వాదం చేసికొనుటకు గా కనుమతినిచ్చిన 'శ్రీపత్
రామ్' గారికి కృతజ్ఞుడను. ప్రస్తుతమీది ముద్రించితమి.
తర్వాత మిగిలినవి రాగలవు.

— అనుబాదకుడు.

అనుకూలక శుద్ధ ఏకాదశి.

విజయవాడ

వైశ్యరత్న ప్రింటింగు వర్క్స్ సందు
ముద్రింపబడియె.

మా న స రో వ ర్

(సీర - పద్య రేఖలు)

1

ఊర్నో, 1-7-25.

ప్రియ సోదరీ !

నే నిక్కడికి వచ్చినప్పటినుంచీ నీ సంగి వేజ్జాపకం వస్తోంది. నువ్వు వచ్చి యిక్కడ కొన్నాళ్ళుండి ఎంత బాగుంటుంది ! నీకు నా 'విన్‌డో'లో పరిచయం చేస్తున్నాను. ఇది సంభవంకాదూ ! మీ అమ్మా, నాన్నా నీకీ మాత్రం స్వాతంత్ర్యం ఇవ్వరూ ! సంకల్ప తిరిలించును నీ వెల్లా ఉండగలుగుతున్నావా అని నా కాశ్చర్యం గలుగుతోంది. నేను మాత్రం మల్లాగ ఒక గంతుగా ఉండలేను. దైవకృపవల్ల మా నాన్నగారు పూర్వార్వాచార పరాయణులు కాదు. నారీ తివనాన్ని స్వచ్ఛమైత్యం చేయాలనుకొనే వార్షికోచారే మా నాన్నగారు. ఆయన నవీనాదర్శాలకి భక్తుడు. లేకపోతే నే నెందుకూ పనికిరాకుండా పోయేవాన్ని.

విన్‌డో ఈ మధ్యనే 'డి.ఫిల్' పూర్తి చేసుకొని ఇంగ్లండు నుంచి తిరిగివచ్చాడు. జీవయాత్ర ప్రారంభించక మునుపే ఒక సారి ప్రపంచయాత్ర ప్రారంభించా అనుకొంటున్నారు. యూరిపులో చాలాభాగం ఆయన చూసేసిందే. కాని అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా, ఆసియా తిరిగిరాంచే ఆయనకు నిశ్చయమే.

మధ్య ఆసియా, చైనాదేశాలను గురించి స్పెషల్ గా 'సెట్టి' చేయాలనుకొంటున్నారు. యూరప్ యాత్రికులు పరిశోధించి కనుక్కోలేని విషయాలమీద శిష్ట తీసుకోవటం ఈయనకి ధ్యేయం. సీతా! నిజం చెబుతున్నాను. ఇంత సాహసి, ఇంత ధీరుడు, ఇంత ఆదర్శవాది నిజంగా నా కెక్కడా కనిపించలేదు. ఆయన మాటలు నాకు చాల ఆశ్చర్యం కలిగిస్తున్నాయి. ఆయనకు నిష్కర్షగా వెలియని సంగతంటూ ఉండదు ఆయన విమర్శించలేనిది లేదు. ఆ విమర్శకూడా పుస్తకాల్లో విమర్శ కాదు. అందులో స్వాతంత్ర్యమూ, ననీనతా ఉంటాయి. స్వాతంత్ర్యాని కీయన సాటిలేని ఉపాసకుడు. ఇటువంటి పురుషునికి భార్యయైయుండి తన సాభాగ్యానికి గర్వించని స్త్రీ వుంటుందా?

చెల్లీ సీతో ఏం చెప్పను! ఆయన ఉదయం తన బంగళాలోకి వస్తూవుంటే ఆయన్ని చూట్టానికి నామన స్సెలా ఉంటుందనీ? ఆయనకు సర్వము సమర్పించబడాలని త్వరపడుతూ ఉంటుంది. కాబట్టి ఆయన నా ఆత్మిలో ప్రవేశించి ఉండిపోయాడు. నిజంగా నేనాశించిన పురుషుడే అనుకో. అయినా నాలో ఆయన కేం తెప్ప కనిపిస్తుందో అని నా కహర్నిశలు భయం కలుగుతూనే ఉంటుంది. ఆయన కిష్టమైన విషయాలను గురించే అగ్రరాత్రిదాకా చదువుతూ కూర్చుంటున్నాను. ఇంత పరిశ్రమ నే నెప్పుడూ చేయనే లేదు. అద్దం, దువ్వెన అంటే ఇంత మక్కువ నా కెప్పుడూ లేదు. సుభాషితా లింత పట్టదలగా నే నెప్పుడూ కంఠస్థం చేయలేదు. ఇంతచేశాకకూడా నేనాయన హృదయాన్ని

చూరగొనలేకపోతే, చెల్లీ ! నా జీవితం నష్టమైపోతుంది. హృదయం విశేర్ణమవుతుంది. నాకీ ప్రపంచమే శూన్యమౌతుంది.

అప్పుడప్పుడు మనస్సులో ప్రేమతోపాటు ఈర్ష్యాభావం కూడా కలుగుతోంది. ఆయన మా బంగళాలోకి వస్తాన్నప్పుడు మా పొరుగింటి కుసుమ తన వసారాలో నిలబడుతుంది. అప్పుడు నాకు 'దాని కళ్ళుపోతే బాగుండు'ననిపిస్తుంది. నిన్న ఎంత పని జరిగిందనుకొన్నావు ! విరోడ్ దాన్ని చూడగానే 'హ్యాట్' తీసి నవ్వాడు. ఆ కులట కూడా ముసిముసినవ్వులు ప్రారంభించింది. జేవు డాన్ని ఆడతె రూ కలిగించనచ్చు గాని దురభిమానం మాత్రం ఇవ్వకూడదు —

దాని రూపం చూస్తే పిశాచంలా ఉంటుంది. కాని తన అప్పురస ననుకొంటుంది. కిష్కంకూడ అట్లుతుంది. ఆ కనిత్యాన్ని కొన్ని పత్రికలు ప్రచురించాయి. అంతే, ఇంక నేలమీద నిలబడను. నేను నిజం చెబుతున్నాను. కాస్తేపటి బాకా వినోదమీద నాకున్న శ్రద్ధ అంతా పోయింది. ఒకసారి వెళ్ళి కుసుమ ముఖం వాచేలాగ చీనాట్లు పెడదామనుకొన్నాను. అప్పుడంత ఆపేశం వచ్చింది. అదీ మెరుగే ! ఇద్దరూ మాట్లాడుకోలేదు. కాని వినోద్ వచ్చి కూర్చున్నాక అరగంటదాకా ఆయనతో మాట్లాడిలేకపోయాను. ఆయన మాటల్లో ఆపవగే లేదు. వాకిలో మాధుర్యమే లేదు. అప్పటినుంచీ నా మనస్సుకి శాంతి కలగలేదు. రాత్రి తైల్ల వార్లు నిద్రపట్టలేదు. ఆ దృశ్యమే అస్తమానమూ కళ్ళకి కని

పిస్తూ వచ్చింది. కుసుమను సిగ్గుపరచాలని ఎన్నో ఆలోచనలు చేశాను. సీతా! నా మనస్సంత దుర్బలమైనదని నాకీ వేళ దాకా తెలియదు. వినోద్ నన్ను 'తేలికమనిషి'నుకొంటా రేమో అనే భయమే లేకపోతే నేనాయనతో స్పష్టంగా నా మనోభావాలు చెప్పేదాన్ని. నేను సంపూర్ణంగా ఆయన దానైనై ఆయన్ని నా వాణ్నిగా చేసుకోవాలనుకొంటాను. ప్రపంచంలో అందరికంటే యాపనంతుడు నా ముందుకు వచ్చినా నేనతన్ని కన్నెత్తిచూడనని నాకు విశ్వాసం వుంది. వినోద్ మనస్సులో నాపై యీ భావం ఎందుకుండకూడదు ?

సీతా, నెచ్చెలీ! ఒక వారంలోజు లుండేలాగ ఇక్కడికిరా. నిన్ను కలుసుకోవాలని నా మనస్సు త్వరపడుతోంది. నాకీ సమయంలో నీ సలహా, సానుభూతి చాల అవసరం. ఇది నా జీవితంలో ప్రమాద సమయం. ఈ పది హేనురోజులలో స్వర్ణ మేనా కావాలి; మట్టేనా అవాలి. ఇదుగో ఏడుగంటలైంది. ఇంకా తల దువ్వుకోలేదు. వినోద్ వచ్చేటైమింది. ఇంకా తెలవు. మళ్ళీ ఆ దిక్కుమాలిన కుసుమ ననారాలోక వచ్చి నిల్చుంటుందేమో! నిన్న ఏదో సరళభావంతో ఆ నర్మలు జరిగా యనుకొని మనస్సు సమాధానపరచుకొన్నాను. ఈ వేళ కూడా ఆ దృశ్యం కనిపిస్తే అంత తేలికగా మనస్సుని ఒప్పించుకో గలనా ?

నీ ప ద్మ

నోరక పూర్, 5-7-25.

ప్రియ పద్మా !

ఒక యుగానికి నీకు నా సంగతి గుర్తువచ్చింది. నీ వేమ య్యూవో అనుకొన్నాను. కుసుమ నీ నిఘ్నరత్వానికి తగిన శిక్ష నీకు విధిస్తోంది—15 వ ఏప్రిలున కా లేజీ మూశారు. 1వ జూలైని తమ రుత్తిరం వ్రాస్తున్నారు. నిండా 2½ నెలల తర్వాత. అదేనా కుసుమ దియశల్ల. నీవు నిందిస్తున్న కుసుమనే నే నావీర్వదిస్తున్నాను. ఆమె. దాగుణముఖంలాగ నీ దాగ కడు తగలకపోతే నీకు నా సంగతి తెలుసుకు జాపకం వస్తుంది? సరే; వినోదాని గురించి నీవు చిత్రించినది చాలా ఆకర్షణీయంగా ఉంది. నాకు మరదిగానిని చూచేవోజులు రప్పించమని దేవుణ్ణి పదేపదే ప్రార్థిస్తున్నాను. కాని చూడు, సివిల్ మ్యారేజీ చేసుకు కూర్చోకు. వివాహం హిందూ ధర్మ ప్రకారమే జరగ న్నది. ఆ, వ్యర్థవాదాలు వండి ఉన్నాయని నీకు తెలుసు. నీవు వాటిని పోలగించగలవు. ఒక సరియైన పండితుని పిలిపించు. అతి డబ్బుగడుక్కో నీ దగ్గట డబ్బులు వడకటానికికాదు; అంతా యథావిధిగా జరిపించటానికి.

సరే, ఇంక నా సంగతి అడుగు. ఇన్నాళ్ళిదాకా నీ వెందుకు మాట్లాడక ఊరుకొన్నావంటావా? మా కుటుంబంలో ఈ రెండున్నర నెలలలోను ఎదు పెళ్ళిళ్ళియ్యాయి. వందమందికంటే తక్కువ చుట్టాలున్న రోజొక్కటిలేదు. పెళ్ళి

వారు వచ్చినప్పుడు అంతా 500 మంది అయ్యేవాడు. ఈ అయిదుగు రాడపిల్లలు నా కంటే చిన్నవాళ్ళు. నా యిష్టమే సాగితే ఇంకా మూడు నాలుగేళ్ళవఱకు మాట్లాడనిచ్చేదాన్ని కాను. కాని నా మాట వినేదెవరు? అయినా ఆలోచించగా ఒక సంగతి తోస్తోంది. తల్లిదండ్రులు ఆడపిల్లల పెళ్ళిళ్ళకోసం తొందరపడటం మేమీ అనుచితంకాదు. జీవితాలు నమ్మరానివి. తల్లిదండ్రులు అకాలంలో మరణిస్తే ఆడపిల్ల పెళ్ళి ఎవరు చేస్తారు? సోదరులమాట నమ్మకమేమిటి? తండ్రి కావలసిన డబ్బుచ్చిపోతే ఏమీ పరవావేదు. కాని సాధారణంగా బతుకుతూ ఉన్నట్లు ఋణమే యిచ్చిపోతే, సోదరి సోదరులకు భారమే అవుతుంది. ఇదికూడా హిందువుల కితిరాచారాల లాగే ఆర్థిక సమస్యమీద ఆధారపడివుంది. మఱి ఆర్థికదశ బాగుపడేటంతవఱకు ఈ ఆచారం నశించదు.

ఇంక నా ఆత్మబలిదానం గురించి. నేటికి 15 వ నాడు ఈ యిల్లు నాకు పరాయి యిల్లువుతుంది. రెండు మూడేసి నెలలు వచ్చి ఉన్నా అతిథిలాగే. నా వినోద్ కాశీవాసి; 'లా' చదువు తున్నారు. ఆయన తండ్రి పేరుపొందిన నకిలు. కొన్ని ఊళ్ళు న్నాయట. చాలా యిల్లున్నాయి. మంచి మర్యాదకలవారని విన్నాను. నేనింకా వరుణ్ణి చూడలేదు! 'చూడాలని ఉంటే వరుణ్ణి పిలిపిస్తా'నని మా నాన్నగారు 'పిలిపించమన్నావా' అని అడిగించారు నన్ను. కాని నేనే అవసరం లేదని చెప్పాను. ఇంటికి వచ్చే కోడలా ఏమన్నానా? అదృష్టాన్నిబట్టి ఉంటుందిలే. నాన్నగారైనా ఎవరి మనస్సులోనూ దూరలేరు. నేనైనా అంతే! ఒకటి రెండు సార్లు చూచినా, పోసీ కలుసు

కున్నా, మేమిద్దరం ఒకరి నొకరం గుర్తించుకోగలమా? ఇది ఎల్లాగూ సంభవం, కాదు. మహాలయితే ఒకళ్ళరూపం ఒకళ్ళం చూచుకోగలుగుతాం. ఈ విషయంలో నాన్నగారికి నాకంటే ఎక్కువ తెలుసునని నా నమ్మకం; మా బావలిద్దరూ అందాల బొమ్మలు కాదుగాని ఏ రమణీ వారిని ద్వేషించదు. మా అక్కలు వారితో ఆనందంగా జీవితం గడుపుతున్నారు. అయినప్పటికీ నాన్నగారు నా కన్యాయం ఎందుకు చేస్తారు? మన సంఘంలో కొందరి వైవాహిక జవనం సుఖకరంగా లేదన్న మాట నేను ఒప్పుకుంటాను. కాని ప్రపంచములో దుఃఖిత పరివారంలేని సంఘమేది? పైగా ఎల్లప్పుడూ పురుషులదే దోషం కాదు. బహువిధాల స్త్రీలే విషగుళిక లవుతున్నారు.

నేను వివాహాన్ని సేవాత్యాగ్రవ్రతంగా అరంభం చేసుకొంటున్నాను. ఈ భావంతోనే దాని కభివాదనం చేస్తున్నాను. ఆ, నేను నిన్ను వినోదించుంచి ఇవతలకి లాగాలనుకోవటం లేదుకాని 20 వ జూలై నాటికి నువ్వు రెండురోజు లిక్కడండే లాగ, రాగలిగితే వచ్చి నన్ను బ్రతికించు. ఆ వ్రతం దగ్గరికి వచ్చినకొద్దీ నా మనస్సుకు తెలియని శంకలు కలుగుతున్నాయి. కాని నీ మట్టుకు నీవు జబ్బుపడి ఉన్నావు. నాకేం మందిస్తావు? అక్కా, తిప్పక రా సుమా!

నీ సీత.

ప్రియ సీతా !

వ్రాయవలసినవి వందలున్నాయి. ఏ క్రమంలో ప్రారంభించాలో తెలియటంలేదు. అన్నిటికంటే ముందుగా నీ నీవాహ శుభసమయానికి రాలేకపోయినందుకు ఓమూహణ గోరుతున్నాను. నేను రావాలని నిశ్చయించుకున్నాను. నెచ్చెలి సీత పెండ్లి; నేను పెళ్ళికపోవటమూనా? కాని దానికి సరిగా మూడు రోజులుముందే వినోద్ ఆత్మసమర్పణచేసి నన్ను ముగ్ధురాలిని చేశాడు. మళ్ళీ నాకు మరో సంగతేదీ గుర్తేలేదు.

అహా! ఆ ప్రేమమయ హృదయంయొక్క వెచ్చనై ఆవేశమయమైన కంపితశబ్దాలు ఇప్పటికీ నా చెవులలో ప్రతిధ్వనిస్తున్నాయి. నేను నిలబడివున్నాను. వినోద్ నా యెదుట మోకరించి, ప్రేరణ, వినయము, పట్టుదల కలిసి మూర్తీభవించినట్టున్నాడు. ఇటువంటి సమయం జీవితంలో ఒకే పర్యాయం వస్తుంది. కేవలం ఒక్క పర్యాయం. కాని దాని మధురస్మృతి యేదో స్వర్గసంగీతంలాగ జీవితంలో ప్రతి అణువులోనూ వ్యాపించివుంటుంది. నీవా ఆనందానుభవం పొందలేవు. నేను ఏడవటం ప్రారంభించాను. మనస్సులో ఏ యే భావాలు కలిగాయో చెప్పలేను. కాని నా కళ్ళ నుంచి అశ్రుధార ప్రవహించింది. బహుశః ఆనందానికిదే చరమసీమ యేమో! నేను కొంచెం కొంచెం నిరాశపడ్డాను. మూడు

నాల్గురోజులనుంచి వినోద్ వస్తూపోతూ కుసుమతో మాట్లాడుటం చూచాను. కుసుమ రోజూ కొత్తకొత్త నగలు సింగారించుకొనేది. ఏం చెప్పను? ఒకరోజున వినోద్ కుసుమ కవిత్వం నాకు వినిపించి, ఒక్కొక్క శబ్దానికీ తల ఊపాడు. నాకసలే అభిమానంగదా! ఆలోచించాను. ఆ పిశాచానికీయనంత పరవశమయిపోయేటప్పుడు ఈయనకోసం నా బుర్ర పాడు చేసుకొనేటంత అవసరం నాకేంపట్టింది! మర్నాడు ఆయన వస్తే ఆరోగ్యం బాగాలేదని చెప్పమన్నాను. కాని నన్ను కలియటాని కాయన పట్టదల చూపగానే నేను గదిలోకి రాకతప్పింది కాదు. స్పష్టంగా చెప్పేద్దామని నిశ్చయించుకొన్నాను. 'ఇంక మీరు వస్తూఉండకండి. నేను మీకు తగను. నేను కవినిగాని, విదుషినికాని గాను, సుభాషిణినికాను...' ఒక షెడ్డ 'స్పీచ్' మనస్సులో పొంగుతోంది. కాని గదిలోకివచ్చి వినోద్ సత్కష్ట నేత్రాలు చూచాను. ప్రబలమైన ఉత్కంఠతో కంపిస్తూఉన్న పెదవులు. —సోదరీ! ఆ ఆవేశాన్ని చ్చిత్రించలేను. వినోద్ నన్ను కూర్చోనివ్వలేదు. నా యెదుట మోకరించి తివాసీ మీద కూర్చున్నాడు. ఆయన ఆశాయువోన్నత శబ్దాలు నా హృదయాన్ని తరంగితం చేశాయి.

ఒక వారం సన్నాహాలతో గడచింది. పాప (నాన్న) మృత్యు, ఆనందం పట్టలేక పోతున్నారు. అందఱికంటె ఎక్కువ సంతోషించింది కుసుమ. ఆ కుసుమరూపం నా కసహ్యం వేసేదే! ఆమె నా కిప్పుడర్థమయింది. నే నామె ననుమానించి ఆమెకు ఘోరమైన అన్యాయం చేశాను. ఆమె హృదయం నిష్కపటమైనది. ఆ హృదయంలో ఈర్ష్యలేదు. తృప్తిలేదు. సేవయే

ఆమె జీవితానికి మూలతత్వం. ఆమె లేకపోతే ఈ యేడు రోజులూ ఎల్లా గడిచేవో తెలిసిందిగాదు. నే నేదో పోగొట్టుకొన్నట్టు కనిపించేదాన్ని. కుసుమపై నే నా భారం అంతా విడిచిపెట్టేశాను. నగలు ఎన్నటం, అలంకరించటం, బట్టలరంగు, కత్తిరింపు, మడత. ఈ విషయాల్లో ఆమె అభీష్టం విలక్షణమైనది. ఎనిమిదో రోజున ఆమె నన్ను పెళ్ళి కూతుర్ని చేసినప్పుడు నా రూపం చూచుకొంటే నాకే ఆశ్చర్యమైంది. నే నెప్పుడూ ఇంత అందకత్తై ననుకోలేదు. గర్వంతో నా కళ్ళకే నిషా యేర్పడింది.

ఆవేశ సాయంకాలం వినోద్, నేను రెండు భిన్న జలధారలు 'సంగమం'లో కలిసిపట్టు కలిసి అభిన్నం అయ్యాం. విహారయాత్రకు అంతక్రితమే అంతా సిద్ధమయిఉంది. ప్రొద్దున్నే మేము మంసూరీకి బయలుదేరాం. కుసుమ మమ్మల్ని సాగనంపటానికి స్టేషన్ దాకా వచ్చింది. సెలవు తీసుకుంటూ కంట నీరు పెట్టుకొంది. ఆమెనుకూడా తీసుకు వెడదామనే అనుకొన్నాను. ఎందుచేతో ఒప్పుకుంది కాదు.

మంసూరీ చాలా అందమైంది. ఏమీ సందేహంలేదు. శ్యామల జలదాలు పర్వతాలమీద విశ్రమిస్తున్నాయి. శీతల పవనం ఆశాతరంగాలలాగ చిత్తరంజనం చేస్తోంది. కాని వినోద్ తో కలిసిఉంటే ఏ నిర్జన వనంలోనో ఉన్నప్పటికీ ఇంత సుఖంగా నే నుండగలనని నా దృఢ విశ్వాసం. ఆయన్ని పొందాక నాకింకే వస్తువులమీద లాలసలేదు. చెల్లీ! నీవీ ఆనందమయ జీవితాన్ని ఊహించనైనా లేవు. ఉదయమైంది. 'టిఫిన్

వచ్చింది. మే మిద్దఱం టిఫిన్ తీసుకున్నాం. బండి సిద్ధంగా ఉంది. తొమ్మిది గంటలయ్యేసరికి మైదు బయలుదేరాం. ఏదో ఒక జలపాతం దగ్గరకు వెళ్ళి కూర్చున్నాం. అక్కడ జలప్రవాహ మధుర సంగీతం వినటం కాస్తేపు. కాస్తేపు ఒక రాతిమీద కూర్చొని మేఘాల వ్యోమక్రీడ చూడటం. 11 కొటేశరికి యింటికి మళ్ళాం. భోజనం సిద్ధంగా ఉంది. భోజనం చేశాం. నేను 'పియానో' దగ్గఱ కూర్చున్నాను. వినోద్ కి సంగీతం అంటే యిష్టం. తాను బాగా పాడతాడు. నేను పాట ప్రారంభించానా, యింక పొంగిపోతాడు. మూడు గంటలకి మేము ఒక గంట విశ్రాంతి తీసుకొన్న తర్వాత ఆడటానికో, ఏ ఆటైనా చూడటానికో వెడతాం. రాత్రి భోజనం చేసిన తర్వాత 'థియేటర్' చూస్తాం. అక్కడనుంచి వచ్చి శియనిస్తాం. అత్త గారి సాధింపులు, ఆడబడుచు ఎత్తి పొడుపులు, తోడికోడళ్ళ వెక్కిరింపులు యేమీ లేవు. కాని యీ సుఖంలో కూడా నా కష్టపడపడ మనమానం కలుగుతూ వుంటుంది— 'పువ్వులో ఎక్కడా ముల్లు లేదుకదా ! వెల్తురు వెనక చీకటి లేదుగదా!' అని ఇటువంటి అనుమానం నా కెందుకు గలుగుతుందో అర్థమవటంలేదు. అయిదు గంటలయింది. అరుగో! వినోద్ సిద్ధంగా వున్నారు. ఈవేళ టెన్నిస్ 'మ్యాచ్' చూడటానికి వెళ్ళాలి. నేనుకూడ తొందరగా తయారు కావాలి. మిగిలిన సంగతులు తర్వాత వ్రాస్తాను.

ఆ ఒక సంగతి మరచిపోయాను. నీ వెళ్ళి సమాచారాలు వ్రాయ! భర్త ఎల్లా వుంటాడు? రంగు, రూపం ఎల్లాటిది? అత్త వారింటికి వెళ్ళావా, ఇంకా పుట్టింటనే వున్నావా? అత్త

వారింటి కెడితే అక్కడి అనుభవాలు తప్పక వ్రాయాలి. అక్కడ నీకు బాగా మర్యాద జరిగి ఉంటుంది; ఇంట్లోనూ కుటుంబంలోనూ కూడా. పేటలోవున్న మహిళలంతా మేలి ముసుగెత్తి నీ ముఖం చూచివుంటారు. బాగా షరీఫ్ జరిగి వుంటుంది. ఈ సంగతులన్నీ వివరంగా వ్రాయేం! చూద్దాం, ఎప్పటికీ కలుసుకుంటామో!

నీ ప ద్మ

4

గోరకపూర్, 1-9-25.

ప్రియ పద్మా !

నీ ఉత్తరం చదివాక చిత్తశాంతి కలిగింది. నీవు రాక పోవటంవల్ల వినోద్ బాబు నిన్ను సహరించుకు పోయాడనుకొన్నాను; కాని నీవు మంసూరీ చేరావనుకోలేదు. ఇప్పుడా ఆమోద ప్రమోదాల్లో ఈ సీత నీ కెందుకు గుర్తుంటుంది? వివాహ సూతనాదర్శంలోను, ప్రాచీనాదర్శంలోను ఎంత అంతరం ఉందో నాకిప్పుడు తెలుస్తోంది. నీవు నీకు నచ్చిన పని చేశావు. సుఖంగా ఉండు. నేను లోకమర్యాదకు దాసిని దురదృష్టానికి దుఃఖిస్తున్నాను.

సరే, ఇంక నా సంగతి విను. కట్నాలు గిట్నాలు నాకు గిట్టవు. నాన్నగారు చాల ఉదారహృదయులు. తృప్తిగా

ఇచ్చివుంటారు. పెళ్ళివారు గుమ్మంలోకి వచ్చినప్పటినుంచే నా కగ్నిపరీక్ష ప్రారంభమైంది. వరుణ్ణి చూడాలని యెంత ఉబలాటపడ్డాను! కాని ఎల్లా చూడను! కులమర్యాదంతా చెడిపోదూ! గుమ్మంలోకి పెళ్ళివారు వచ్చారు. జనమంతా పెళ్ళి కొడుకు చుట్టూ మూగారు. మేడమీదకు వెళ్ళి చూద్దామనుకొన్నాను. మేడకేక్కినుగాని అక్కడేమీ కనిపించలేదు సరికదా, ఈ అపరాధానికి అమ్మచేత తిట్లు పడవలసివచ్చింది. వీళ్ళకి నా విషయం ఏది బాగుండకపోయినా ఆతప్పు నా చదువు మీద పడుతోంది. నాన్నగారు పాపం నాయందు సానుభూతి చూపుతారు. కాని ఎంతమంది నోట్లో నోరు పెడతారు! ఎదురుసన్నాహమైంది. అగ్ని ప్రదక్షిణలకి సన్నాహతాతనున్నారు. విడిదిలోనుంచి నగలు, బట్టలు వచ్చాయి. అక్కా! ఇంట్లో ఆడవాళ్ళు, మగవాళ్ళు అంతా వాటిమీద విరుచుకు పడ్డారు. ఏమిటో! వీళ్లేప్పడూ ఏమీ చూడనట్లే. ఒకత్తై కంటే తేలేదంటుంది. హారమో అని యింకొకత్తై ఏడుస్తుంది. అమ్మ నిజంగా ఏడవటమే మొదలుపెట్టింది; నన్నెందులోనో ముంచేసినట్లే.

మగ పెళ్ళివారిని తెగతిట్టారు. కాని నేనుమాత్రం నగల వైపు కన్నెత్తినా చూడలేదు. పెళ్ళికొడుకు సంగతేదైనా వస్తేమాత్రం తన్మయత్వంతో వినేదాన్ని. 'మనిషి సన్నం, చామనచాయ, కళ్ళు పెద్దవి, నవ్వుముఖం అని తెలిసింది. ఈ సూచనలవల్ల చూడాలనే కోరిక యింకా ఎక్కువైంది. అగ్ని ప్రదక్షిణ ముహూర్తం దగ్గరపడినకొద్దీ నాచిత్తం వ్యగ్రం అవుతోంది. ఇంతవఱకూ నే నాయన్ని మెరుపులాగైనా

చూడకపోయినా, నా కాయనమీద అపూర్వమైన ప్రేమానుభవం కలుగుతోంది. ఆయనమీద ఈగవాలినా నాకు బాధగానే వుంటుంది. ఇప్పటివరకూ నే నాయన ఎదుటపడలేదు. ఆయన కంఠమైనా వినలేదు. కాని తదితరు డెంతందగాడైనా నన్నాకర్పించలేదు ఇంక ఇప్పుడాయనే నా సర్వస్వం.

అర్ధరాత్రి అయినతరువాత అగ్నిప్రదక్షిణా లయ్యాయి. ఎదుట హోమకుండము. రెండు ప్రక్కలా బ్రాహ్మణులు కూర్చున్నారు. దీపం వెలుగుతోంది. కులదేవతామూర్తి నుంచారు. నేడమంత్రాలు పఠిస్తున్నారు. ఆ సమయంలో నిజంగా దేవతలక్కడికి వచ్చినట్లే అనిపించింది. అగ్ని, వాయువు, దీపం, నక్షత్రాలు అన్నీ నాకప్పుడు దైవికజ్యోతులై వెలుగుతూ ఉన్నట్లనిపించాయి. నాకు మొదటిసారిగా ఆధ్యాత్మిక వికాసం పరిచయమయింది. అగ్నిమందు నేను లోకాచారానికి తలవంచలేదు. అగ్ని నాయెదుట స్వర్ణీయ జ్యోతిర్ముఖమై కనుపించాడు. చివరకి అగ్నిప్రదక్షిణా లయ్యాయి. కాని ఇతి దేవుని దర్శనం కాలేదు.

ఉదయం టిఫిన్ కి వచ్చినప్పుడు చూద్దామన్నది చివరి ఆశ అయింది. అప్పుడాయన చుట్టూ గుంపుండడు. చెలులతో నేనూ వెళ్ళికూర్చుంటాను. తృప్తితీరా చూడవచ్చు అనుకొన్నాను. కాని దైవం ఇంకొక కుచక్రం పన్నుతున్నాడని యేంతెలుసు! తెల్లవారి చూద్దనుగదా, విడిదిలోంచి మకాములు ఎత్తివేస్తున్నారు. విషయ మేమీలేదు. పెళ్ళివారికి టిఫిన్లు పంపించారు. అవి చాలలేదుట. బహుశః నెయ్యికూడా వాసన దేమో! మా నాన్నగారిని నీవెరుగుదువు గదా! ఎప్పుడూ ఎవరికీ బదిలి

ఉండరు. ఎక్కడున్నా సింహమే. ఆయ నన్నాడు — ‘పోతున్నాడు పోనివ్వండి. బలిమాలవలసిన అవసరం ఏమీలేదు. మగ పెళ్ళివారిని సత్కరించటం ఆడపిల్లవారి ధర్మం. కాని సత్కారం అంటే బెదిరించి ప్రభావంచూపి పనిచేయించుకోవటం కాదు; ఎవడో ఆఫీసరు క్యాంపు వేసినట్టు. ఆయన తన పిల్లవాడికి పెళ్ళి చేయగలిగితే, నేనూ నాకూతురుకు పెళ్ళి జేయగలుగుతున్నాను.’

పెళ్ళివారు వెళ్ళిపోయారు. నేను పతిదర్శనం చేయలేక పోయాను. ఊరంతా షెద్ద గొడవైంది. విరోధులకు నవ్వుటానికి సందు దొరికింది. నాన్నగారు చాలా సామాను తెచ్చి ఉంచారు. అదంతా పాడయిపోయింది. ఇంట్లో ఎవరిని చూచినా మా అత్తవారిని నిందించేవారే. అడివిమనుషులనీ, లోభులనీ, దుర్మార్గులనీ. నాకేమీ చెడుగు కనిపించలేదు. కాని పతికి విరుద్ధంగా నేనొక్క మూతైనా వినదలచుకోలేదు. ఒకనాడు అమ్మ అంది — ‘కుట్టవాడుకూడా తెలివితిక్కవవాడే. పాలు తాగే పిల్లవాడేంకాదు. ‘లా’ చదువుతున్నాడు. గడ్డం మీసం వచ్చింది. అతను వాళ్ళనాన్నకి తెలియజెప్పాలి ‘మీరుచేసేది తప్పు’ని. కాని అతను తిడిసిన పిల్లిలా ముడుచుకు కూర్చున్నాడు’. అమ్మ ఇల్లా అంటూవుంటే నాకు కోపం వచ్చింది. ఏమీ అనలేదనుకో. అయినా నేనీవిషయంలో తనలో ఏకీభవించనని అమ్మకు తెలిసింది. అక్కా! నేను నిన్నుగుతున్నాను. ఇలాంటి సమస్య వచ్చినప్పుడు ఆయనధర్మం ఏమిటి చెప్పి? వాళ్ళనాన్న, చుట్టాలు, చెప్పినట్లు వినకపోతే ఆయన కవమానం కదూ! అప్పుడాయన ఉచితమైనపనే చేశారు.

కొంచెం ఉడుకు చల్లారిన తర్వాత ఆయన తప్పకుండా వస్తారని నాకు నమ్మకం ఉంది. నేనప్పటినుంచీ ఆయనకోసం ఎదురు చూస్తున్నాను.

పోష్టజవాను ఉత్తరాలు తెచ్చినప్పుడల్లా ఆయన ఉత్తరంకూడా ఉంటుందేమోనని నా హృదయం కంపిస్తుంది. నేనే ఒక ఉత్తరం ఎందుకు వ్రాసి పారేయకూడ దనిపిస్తూ వుంటుంది. కాని సంకోచించి ఊగుకొంటున్నాను. బహుశః నే నెప్పటికీ వ్రాయలేను. అభిమానం కాదు; కేవలం సంకోచమే. కాని వారం పదిరోజుల నాకు ఆయన ఉత్తరం రాకపోయినా, ఆయన రాకపోయినా, యీ సంకోచం అభిమానంగా మారు తుంది. నీవాయన కొక ఉత్తరం వ్రాయలేవా? వ్యాపారం అంతా పరిష్కారమయిపోతుంది! ఇంతమాత్రం నామాట మన్నించావా? కాని నీ పుణ్యమాయరి; సీత వ్రాయమందని మాత్రం వ్రాయకు. ఇల్లాంటి తప్పు నీవు చేస్తావనుకోవటం నీ కన్యాయం చేయటమే. కాకపోయినా నేను తెలివైన దాస్యం దెప్పుడు ?

నీ సీ త.

ప్రియ సీతా !

నేను నీ ఉత్తరం అందినమరునాడే కాశీ ఉత్తరం వ్రాశాను. దానికి జవాబుకూడా వచ్చింది. బహుశః బాబూజీ నీకుపుత్తరం వ్రాసిఉండాలి. కొంచెం పాతకాలపు మనిషి. నాకైతే ఆయనతో ఒక్కరోజైనా పడదు. నీకు పడుతుందిలే. నాభర్త నా విషయంలో అల్లాంటి ప్రవర్తనకనక చేసిఉంటే అనవసరంగా కోపగించినా, నేను జీవితంలో మళ్ళీ ఆయన ముఖం చూచే దాన్నికాను. ఎప్పుడైనా వచ్చినా కుక్కని తరిమినట్లు తరిమే దాన్నే. పురుషునివీరాద అందటికంటే ఎక్కువ అధికారం స్త్రీకుంది. తల్లిదండ్రులను సంతోషపెట్టటానికి అతడు స్త్రీని తిరస్కరించలేడు. నీ అత్తవారు చాలా అసహ్యమైన పనినే చేశారు. పాతకాలపు ఊహలున్నవాళ్ళ హృదయాలు విలక్షణంగా ఉంటాయి. అవి ఇల్లాంటి విషయాలు సహిస్తాయి. చూస్తున్నాంకదూ ఫలితం! నీ నాలుక వాళ్ళని పొగడలేక అలిసిపోతుంది పాపం! ఆ గోడ శిథిలమైపోయింది. మరమ్మత్తు చేసినా పనికిరాదు. మళ్ళీ ఆ చోటులో క్రొత్తగోడ కట్టవలసిన అవసరం వచ్చింది.

బాగుంది. ఇంక నా కథవిను. నా వినోద్ నన్ను దగా చేశాడని నా కనుమానం. ఈయన ఆరికదశ నేననుకొన్న మాదిరిగా లేదు. కేవలం నన్ను మోసగించటాని కీయన ఈ

పన్నగడ పన్నామ. మోటారు అద్దెది. బంగాళాఖాతు అద్దె
 ఇంకా ఇవ్వలేదు. 'ఫర్నిచర్' అద్దెకి తెచ్చిందే. ఈయన
 నన్ను ప్రత్యక్షంగా మోసగించనిమాట నిజమే. ఎప్పుడూ తన
 సంపదనుగుఱించి డప్పాలు కొట్టలేదు. కాని యితడు చాలా
 ధనికుడని యితరు లనుకొనేలాగ ప్రవర్తించటంకూడా ఒక
 మాదిరి మోసమే. ఈ వేషమంతా ఏదో పట్ట చిక్కాలని
 వేసిందే. ఇప్పటికీ చూస్తున్నాను. వినోద్ తన అసలు పరిస్థితి
 నాదగ్గర దాచటానికే ప్రయత్నిస్తున్నారు. తన ఉత్తరాలని
 నన్ను చూడనివ్వరు. ఎవరైనా వస్తే ఉలిక్కిపడతారు. లోపల
 నించే కంగారుపడుతూ ఎవరువారంటారు. నీవు నన్నెరుగుదు
 వుగా! నేను డబ్బుకు దాసీనిగాను. నాకు కేవలం విశుద్ధహృద
 యం కావాలి. పురుషార్థం, ప్రతిభవున్నవా డీవేళ కాకపోతే
 రేపైనా ధనికుడవుతాడు. ఈ కపటవల చూస్తే నాకు ఒళ్ళు
 మంట. వినోద్ కనుక నాకు తన కష్టాలు చెప్పితే నేనాయనకు
 సానుభూతి చూపుతాను. ఆయన బాధలు తొలగించటానికి
 యెంతైనా ప్రయత్నించేస్తాను. ఈవిధంగా దాగుకొని యీయన
 నా సానుభూతి, సహకారం పోగొట్టుకోవడమే కాకుండా నా
 మనస్సులో అవిశ్వాసం, ద్వేషం, ఝోభ అనేవాటికి బీజాలు
 నాటుతున్నారు. ఈ చింత నన్ను చంపుతోంది. ఈయన
 తనసంగతి స్పష్టంగా చెప్పిఉంటే నే నీ మంసూరీకి ఎందుకు
 వస్తాను? లగోలో మనిషికి పిచ్చెత్తేటంత ఉమకేమీ కలగదు.
 వేలకొలది రూపాయలకు నీళ్ళు వదలుకోవలసిన అవసరం
 ఉండకపోను. అన్నిటికంటే కఠిన సమస్య జీవికసంగతి. చాలా
 విద్యాలయాలకి 'అప్లికేషన్' పెట్టారు. జవాబుకోసం ఎదురు

చూస్తున్నారు. ఈ నెలాఖరి కెక్కడో 'జాబ్' దొరుకుతుంది. మొదట చూడు నాలుగు వందలిస్తారు. ఎలా గడుస్తుందో తెలియటంలేదు. 150 రూపాయలు పాప (నాన్న) నా కాలేజీ కర్చుకిస్తున్నాను. పది హేనుకోజుల్లో ఉద్యోగం దొరక్కపోతే ఏంచేయము? ఇది మరీ బాధగావుంది. అన్నిటికంటే కష్టం వినోద్ నాదగ్గర చెప్పక గుట్టుదాచటం. మేమిద్దరం కూర్చోని విమర్శిస్తే సమస్యలన్నీ విశిపోతాయి. కాని దీనికి నేను తగ నని ఆయ ననుకొంటారు కాబోలు! బహుశః ఈయన ఉద్దేశం నేనొక పట్టుబామ్మనని. నాకు రకరకాల నగలు, సుగంధ ద్రవ్యాలు, సిల్కుగుడ్డలు సింగారిస్తే చాలని. ఢిల్లీలో ఏదైనా కొత్త ఆట ఆడుతోందంటే పరుగెత్తుకువచ్చి నాకుచెప్పు తారు. ఎక్కడైనా ఏదైనా ఉత్సవంగాని ఆటగాని ఉన్నా, ఎక్కడికైనా పైరు వెళ్ళవలసినచ్చినా, ఆ శుభసూచన ఆలస్యం లేకుండా చేస్తారు. మహాప్రసన్నంగా రాత్రింబవళ్ళు వినోదక్రీడల్లో, విలాసాల్లోనే మునిగివుండాలని నే ననుకొంటున్నట్లు; నా హృదయంలో గాంధీర్వం లేకమైనా లేనట్లును. ఇది నాకు ఘోరావమానం. ఇంక దీన్ని సహించలేను. నేను సంపూర్ణాధికారం తీసుకొని సంతోషంగా ఉండగలుగుతున్నాను; అంతే. ఇప్పటికింతే. మీ ఇంటివద్ద సంగతులు వివరంగా వ్రాయ! నన్నుగురించి నాకున్న చింతకంటే నిన్నుగురించి తక్కువ లేదు. చూడు, మన యిద్దరి డింగీలు ఎక్కడికి చేరుకొంటాయో! నీవు ఐదువేల సంవత్సరాల క్రిందటి స్వదేశీ పాత శిథిలనౌకమీద కూర్చున్నావు. నేను వేగంగల కొత్త మోటారుబోటుమీద. అదును, విజ్ఞానం, ప్రయత్నం

నాతోకూడ వున్నాయి. అయినప్పటికీ యేదైనా దైవిక విషత్తు వస్తే ఈ మోటారుబోటుతోసహా మునిగిపోతాను. నాలుకి లక్షలకొలది మనుష్యులు రైలుప్రమాదాల్లో చస్తున్నారు. కాని యెవ్వరూ ఎడబళ్లమీద ప్రయాణాలు చేయటం లేదు. రైళ్ళు పెరుగుతూనే వున్నాయి. అంతే...

నీ పద్మ

6

గోరకపూర్, 25-9-25.

ప్రియ పద్మా !

నీ ఉత్తరం అందింది. ఈ వేళ జవాబు వ్రాస్తున్నాను. కొన్ని నెలలుగా రాపాడుతున్నావు నీవు. ఈ విషయంలో నీవు నా దగ్గర కొంచెం ఉపదేశం పొందాలి. వినోద్ బాబుమీద వ్యర్థంగా దోషారోపణ చేస్తున్నావు. ఏం? మొదట్లో నువ్వు యన ఆర్థికదశ యెందుకు తెలుసుకోకపోవాలి? రూపసి, రసి కుడు, శిష్టుడు, వాణీమధురుడు ఒకడు లభించాడని అప్పుడు ఉబ్బిపోయావు. ఇప్పటికీ నీదే తప్పు. నీ ప్రవర్తనవల్ల నీలో గంభీరాంశాలున్నాయని నిరూపించుకో. అప్పుడు చూస్తాను- వినోద్ బాబు నీ దగ్గర దాక్కొని ఎల్లా ఉంటావో! చెల్లీ! మఱి అది మానవస్వభావం. తాము ప్రశన్నంగా ఉన్నట్టు లోకం

అనుకోవాలనే ప్రతివారూ కోరుతున్నట్టారు. ఆ వేషాన్నే చివరికంటా నిభాయించుకునేందుకు యత్నిస్తారు. ఇందులో సఫలుడైనవాని జీవితమే సఫలము. ధ్నమే సర్వ ప్రధానం. మర్యాద, కీర్తి, చివరికి చదువుకూడా డబ్బుతో కొనుక్కోగలిగే ఈ యుగంలో కృత్రిమంగా వేషంవేయటం ఒక మర్యాదయిపోయింది. అధికారం యోగ్యతను చూస్తుంది. ఇంతే అనుకో. ఈ దోషాలకి పూవుకి, పండుకీ ఉన్న సంబంధం ఉంది. యోగ్యత అనే పువ్వు విడిచిందా, అధికారం అనే పండు వస్తుంది.

ఈ జ్ఞానోపదేశం అయిన తర్వాత ఇప్పుడు నీకు హృదయ పూర్వక ధన్యవాదాలర్పిస్తున్నాను. నీవు మా ఆయన పేర వ్రాసిన ఉత్తరం మంచిపనిచేసింది. ఆ తర్వాత ఐదో రోజున స్వామి కృపాప్రసాదం నాకు లభించింది. అక్కా! ఆ ఉత్తరం చూచుకొన్నాక నా కెంత ఆనందం కలిగిందో నువ్వు హించ లేవు. గుడ్డివానికి కళ్లు వచ్చినట్లయిందనుకో. కాసేపు గది లోకి వెళ్ళాను. కాసేపు ఇవలకి వచ్చాను. ఇల్లంతా హడా విడి అయింది కాని నీ కా ఉత్తరం నిరాశాజనకంగా ఉంటుంది. నా కది సంజీవన మంత్రం; ఆశాజ్యోతి. ప్రాణేశుడు పెళ్లి వారి మూర్ఖత్వానికి విచారం వెలిబుచ్చారు. కాని పెద్దవాళ్ళ ముందాయన నోరెత్తటం ఎల్లాగ? పైగా మా వాళ్ళకూడా వాళ్ళకి చేయవలసినన్ని ఆదర సత్కారాలు చేయలేదు. చివరి కిట్లు వ్రాశారు:- 'ప్రియా! నిన్ను చూడాలని నాకున్న ఉత్తరం ఎంతో వ్రాయలేను. నే నూహించుకొన్న నీ మూర్తి నిత్యమూ నా కళ్లకు కట్టినట్లుంటుంది. కాని కులమర్యాద

పాటించటం నా కర్తవ్యం. తల్లిదండ్రు లనుమతిచ్చేదాక
 రాలేను. నీ వియోగంలో ప్రాణాలు పోయినాసగేగాని తండ్రి
 కోరిక నుపేక్షించలేను. ఒకటి మాత్రం నిశ్చయించుకున్నాను.
 ప్రపంచం తలక్రిందులైనా, దుర్మాద్గుడ ననిపించుకొన్నా,
 తండ్రి కోపానికి గురి కావలసివచ్చినా ఇంకోపెళ్ళిమాత్రం
 చేసుకోను. కాని వ్యాపారం అంతగా ముదరదనే నా వుద్దేశం.
 వీళ్ళ కొద్దిరోజులలో చల్లబడతారు. అప్పుడు నేను వస్తాను.
 నా హృదయేశ్వరిని పువ్వులలో పెట్టుకు తెచ్చుకుంటాను.'

సరే, ఇంక నాకు సంతృప్తి కలిగిందక్కా ! గాకింకేమీ
 అక్కరలేదు. స్వామి నాపై నింత కృప చూపించారు. ఇంత
 కంటే ఎక్కువ ఇంకేం చేయగలరు ? 'ప్రియతమా ! నీ నీత
 యెప్పటికి నీదే. నీ యిష్టమే ఆమె కర్తవ్యం. ఆమె బ్రతికి
 ఉన్నంతకాలం నీ పవిత్రచరణ లంటుంటుంది. త్రోసి
 వేయవద్దు.'

సోదరీ! కళ్ళలోకి నీళ్లువస్తున్నాయి. ఇంక వ్రాయలేను;
 జవాబు త్వరగా వ్రాయ!!

నీ నీత

ఫిల్మ్, 15-12-25.

ప్రియ సోదరీ !

నన్ను క్షమించమని నిన్ను మళ్ళీ మళ్ళీ కోరుతున్నాను. కాళ్ళమీద పడుతున్నాననుకో. నే నుత్తరం వ్రాయకపోవటానికి కారణం బదకంకాదు. పైర్లు, సంతోషాలలో పడికాదు. ఏ రోజుకాలోజే ఈవేళ వ్రాద్దామనుకొంటూఉంటాను. కాని అంతలోయేదోపని వచ్చిపడుతుంది; ఏదోజరుగుతుంది. దాంతో బాధ కలుగుతుంది. చిత్తశాంతి నశిస్తుంది. ఇంక మాట్లాడక ఊగుకొంటాను నీవిష్పడు నన్ను చూస్తే బహుశః గుర్తించ లేవేమో కూడా. మంసూరీనుంచి ఢిల్లీ వచ్చి ఒక నెల అయింది. ఇక్కడ వినోదం కొక 'జూబ్' దొరికింది. మూడువంద లిస్తారు. ఈ నెలంతా బజార్లో తిరగటంతోట సరిపోయింది. వినోదం నాకు పూర్తిగా న్యూత్రత్వం ఇచ్చేశారు. నాకు తోచింది చేయటమే. ఆయనతో ఏమీ సంబంధంలేదు. ఆయన నాకతిథి మాత్రమే. గానస్థ భారమంతా నామీద పడేసి ఆయన నిశ్చేతంగా ఉన్నాను. ఇంత యేమీ పట్టించుకోని మనిషిని నే నెక్కడా చూడలేదు. 'హాజర్' లెక్కేగాని 'డిన్నర్' లెక్కలేదు. పిలిస్తే రావటం. లేకపోతే కూర్చోటం. నౌక రతో అసలేమీ మాట్లాడనని యాయన ఒట్టు పెట్టుకున్నారేమో? వాళ్ళని కూకలేయటం నేను. పెట్టుకోవటం నేను. తీసివేసినా నేనే. ఆయన సంబంధమేంలేదు. నేను చేసే ఏర్పాట్లకు ఆయన ఆలోచన చెప్పాలనీ, తప్పులు చూపించాలనీ నేను

కోరుతూఉంటాను. నేను బజారునుంచి యేవస్తువేనా తెస్తే అందులో నా జయాపజయాలు ఆయన నాకు చెప్పాలనుంటుంది. నెలవారీ ఖర్చుల బజ్జెటు తయారుచేసేటప్పుడు మాయిద్దటికీ బాగా వాదం జరగాలనికూడా నా కోరిక. కాని పీటీలో ఒకటి నెరవేరదు. ఈ విధంగా ఏ ఆడదైనా యెంత కాలం ఇల్లు చక్కబెట్టుకు నెగుకు వస్తుందో నా కరం కావటం లేదు. వినోద్ చేసిన ఈ ఆత్మసమర్పణ నా సొంత అవసరాల కేమీ పీకులాట కలిగించలేదు. కాని, నా కిష్టమైన వస్తువు నా అంతట నేను కొనితెచ్చుకోవటం బాగాలేదు. కనీసం నా వల్ల కాదు కూడాను! నా కోసం నే నేదేనా వస్తువు తెచ్చుకొంటే ఆయన కోపపడరని కూడా నాకు తెలుసు. పైగా సంతోషిస్తారనికూడా నాకు విశ్వాసం ఉంది. కాని నాకు నచ్చిన శృంగార వస్తువులు ఆయన స్వయంగా తెచ్చియివ్వాలని నా మనసు కోరుతుంది. ఆయన దగ్గటనుంచి తీసుకోవటంలో ఉన్న ఆనందం నేను స్వయముగావెళ్లి తెచ్చుకోవడంలో ఉండదు.

మా నాయనగా రిప్పటికీ నాకు నెలనెలకి వందరూపాయలు పంపిస్తున్నారు. ఆ రూపాయలే నా స్వంత అవసరాలకి కర్చుపెట్టుకోగలను. కాని వినోద్ తన రూపాయలు ఖర్చు పెడుతున్నానని యెక్కడనుకుంటారో అని భయం వేస్తుంది నా కెందుకో? ఏ విషయానికీ కోపపడలేనివా డెందుకూ సంతోషించలేడుకూడా. ఆయన దేనికి సంతోషిస్తారో, దేనికి కోపపడతారో కూడా నాకు తెలియడంలేదు. దారి తెలియక ఇటూ అటూ తిరిగే మనిషి అవసరలాగుంది. నీకు జ్ఞాపకం

వుండే వుంటుంది, మన మిద్దరం ఏదైనా లెక్కచేసిన తర్వాత దాని ఆస్పరెంత ఉత్సాహంగా చూచేవాళ్ళం? మన ఆస్పర్ పుస్తకంలో ఆస్పరుతో సరిపోతే మన హృదయాల కెంత ఆనందం కలిగేది? పరిశ్రమ సఫలమైందని విశ్వాసం కలిగేది. పుస్తకంలో ఆస్పర్ని వ్వసి లెక్కలు చెయ్యాలనుండేదికాదు. పరిశ్రమ స్వర్ణమాతృందనుకొనేవాళ్ళం. నేనూ రోజూ ప్రశ్నలు ఆస్పర్ చేస్తున్నాను. కాని అవి రైట్ తో తపో తెలియటం లేదు. ఆలోచించు; నా మనస్సెలా వుంటుందో!

ఒక వారమువుతోంది. లక్ష్మీనుంచి 'మిస్ రిగ్' వచ్చింది. ఈమె లేడీ డాక్టరు. మాయింటికి తరచు వస్తూపోతూ వుంటుంది. మాలో ఎవరికైనా కాస్త తలకొప్పినస్తే ఈమెనే పిల్చేవాళ్ళం. పాషాన్లమెడికల్ కాలేజీలో ప్రొఫెసరుగా వున్నప్పుడు ఆయనదగ్గర చదువుకుందిట. ఇప్పటికీ ఆయనంటే చాలా గౌరవం. ఆమె ఇక్కడ కనిపించినప్పుడు భోజనానికి పిలవకపోవటం మర్యాదకాదు. ఆ వేళ నే పడ్డ కప్పు వర్ణించ లేను.

నే నెప్పుడూ ఇంగ్లీషువాళ్ళతో కలిసి 'టెబుల్ మీల్స్' తీసుకోలేదు. వాళ్ళ భోజనం లాచారిం ఎల్లాపెంటుందో నాకు బొత్తిగా తెలియదు. విరోద్ నా కా సంగతులన్నీ చెపుతూ రనుకొన్నాను. ఆయన యేళ్ళ తరబడి ఇంగ్లీషువాళ్ళతోబాటు ఇంగ్లండులో వున్నారు. నే నాయనకి 'మిస్ రిగ్' వస్తుందని చెప్పానుకూడా. ఆ పెద్దమనిషి వినిపించుకొన్నట్టుకూడా లేదు. నేనూ నిశ్చయించుకొన్నాను—'మిమ్మల్ని నే నేమీ అడ గను. 'మిస్ రిగ్' నవ్వుతుంది అంటేగా! పోనీ అని. నాలో

నేనే చాలా విసుగుపడ్డాను. 'ఈ మిస్ రిగ్ నెందుకు పిలిచా నురా బాబూ!' అని. మా ప్రక్క బంగళాలో మావంటి కుటుంబమే ఉంటోంది. వాళ్ళని సలహా అడగవచ్చుగాని, నేను బొత్తిగా పనిక్కిమాలినదాని ననుకొంటారేమో అని భయం. ఈ పరిస్థితిలో కాస్సేపేడుస్తూ కూర్చున్నాను. చివరికి నిరాశపడి నా బుద్ధి ఉపయోగించాను.

మర్నాడు మిస్ రిగ్ వచ్చింది. మే మిద్దరం కూడా బలమీద కూర్చున్నాం. విందు ప్రారంభమైంది. నేను చూస్తున్నాను. వినోద్ రుసరుస లాడుతున్నారు. మిస్ రిగ్ మాటి మాటికి మూతి త్రిప్పకుంటోంది. మర్యాదా భంగమైనట్లు కనిపిస్తోంది. నేను సిగ్గుపడి చస్తున్నాను. ఎలాగైతేనేం ఆపద తొలగింది. ఎప్పుడూ ఇంగ్లీషువాళ్ళకి విందుచేయనని లెంపలు వేసుకొన్నాను. అప్పటినుంచీ చూస్తున్నాను. వినోద్ నాకు కొంచెం దూరంగా వుంటున్నారు. నేనూ మాట్లాడలేదు. నే నాయన్ని మూగుడుగా జమకట్టా ననుకొంటున్నారేమో! ఆయన నన్ను సిగ్గుపరచారని నే ననుకొంటున్నాను. సీతా ! ఈ కుటుంబ జంజాటల్లో పడి ఎవరితోటనా కబుర్లు చెప్పకోటానికిగాని, నవ్వుకోటానికిగాని నాకు శ్రమే ఉండటం లేదు. కొన్ని నెలలనుంచి కొత్తపుస్తకమేదీ చదవలేక పోయాను. వినోద్ - వినోద్ శీలతకూడా ఎక్కడికి పోయిందో బొత్తిగా అరం కావటంలేదు. ఇప్పుడాయన సినిమాపేరే ఎత్తటంలేదు. ఆ, నేను వెడితేమాత్రం ఆయన తప్పక తయారు. 'ప్రపోజర్' ఆయననోట రావాలనీ, నేను కేవలం దాన్ని ఆమోదించాలనీ ఉంటుంది నాకు. ఇప్పుడాయన వెను

కటి అలవాట్లు విడిచిపెట్టేసూన్నట్టుంది. ఆయన ముఖాన తపస్సంకల్పం అంకితమై ఉన్నట్టు నాకు కనిపిస్తోంది. గృహ సంచాలనశక్తి తనకు లేక, ఈ భారమంతా నా మీద మోపారనుకొంటాను.

మంసూరీలో ఉన్నప్పుడు ఇంటిపెత్తనమంతా ఆయనే చేసేవారు. రెండున్నర నెలలకు పదిహేనువందలు ఖర్చయ్యాయి. ఎక్కడనుంచి తెచ్చారో ఇప్పటికీ నాకు తెలియదు. బహుశః దగ్గజ్జేమైనా ఉండేమో! ఏ మిత్రునిదగ్గరైనా తీసుకున్నారో! నెలకి మూడువందల ఆదాయంలో ఇక సినిమా లెక్క-డ? 50 రూపాయి లింటికే పోతున్నాయి. ఈ జంజాటనతో నాకు విసుగెత్తి పోతుంది. ఇంకిదంతా నా వల్ల కాదని వినోద్తో చెప్పేద్దామనుకుంటున్నాను. 'తమకు 5 గంటలకు యూనివర్సిటీలో పనిచేసి ఒగలంతా బాగా సుఖపడతారు. చక్కగా టెన్నిస్ ఆడుకొంటారు. నవలలు చదువుతారు. హాయిగా నిద్రపోతారు. నేను తెల్లవారింది మొదలు అర్ధరాత్రిదాకా యింటిపనుల్లోపడి చావాలా?' అని.

చాలాసార్లు నే నాయనతో పోట్లాడదామని నిర్ణయించుకొన్నాను. అట్లా మనస్సులో అనుకొని దగ్గరికి వెళ్ళాను కూడా. కాని ఆయన సామీప్యం నా నిర్ణయాన్నీ, నా బాధనీ, విరక్తిని అన్నిటినీ హరిస్తోంది. ఆ వికసిత ముఖమండలం, ఆ అనురక్తనేత్రాలు, ఆ కోమలశబ్దాలు నా మీద మోహిస్తో మంత్రంలాగ పనిచేస్తున్నాయి. ఒక్క ఆలింగనంలో నా బాధంతా విలీనమైపోతోంది. ఈయన ఇంత రూపవంతుడు,

యింతటి మధురభాషి, యింత సౌమ్యుడు కాకపోతే చాలా బాగుండును. అప్పడీయనతో పోట్లాటకి దిగేదాన్ని. నా కష్టాలు చెప్పకో గలిగేదాన్ని. ఈ స్థితిలోమాత్రం నన్నీయన గొట్టెను చేశారు. కాని యీ మాయను పోగొట్టటానికి అదును కోసం వెదుకుతున్నాను. ఒక మాదిరిగా నేను ఆత్మగౌరవం పోగొట్టుకొని కూచున్నాను. నే నెందుకు ప్రతీదానికీ ఒకరి అప్రసన్నతకి భయపడాలి? నే చేసేదల్లా మంచి నేననే భావం నా కెందుకు కలగటంలేదు? నే నెందుకింత మొగమాటం పడుతున్నాను? ఏమైనాసరే! నే నీ మనప్రవృత్తిమీద విజయం పొందాలి.

ఇప్పటి కింక సెలవు. మీ సమాచారాలువెంటనే వ్రాయ! తెలుసుకోవాలని ఉంది.

నీ ప ద్మ

8

కాశీ, 25-12-25.

ప్రియ పద్మా !

నీ ఉత్తరం చదవగా నాకు చాలా దుఃఖం కలిగింది. నవ్వు వచ్చింది; కొంచెంకోపం వచ్చిందికూడా. నీకేం కావాలో నీకే తెలియదు. నీ వాదర్థ భర్తను పొందావు. వ్యర్థశంకలతో

మనస్సు నశాంతపరచుకోకు. నీవు స్వేచ్ఛ కోరేదానవు. నీ కది లభించింది. ఇన్స్టిట్యూట్ మూడు వందలు తక్కువకావు. పైగా ఇప్పటికీ మీ పాప నీకు వంద రూపాయ బిగ్గర్నారు. ఇంకేం కావాలి ? నీ చిత్తం కాస్త అవ్యవస్థితమైనదిని నాకు భయం వేస్తోంది. నీకు నానుభూతి చూపటానికి నాదగ్గర శబ్దం కూడా లేదు.

నేను 15వ తారీక్కి కాశీ వచ్చాను. నా స్వామి స్వయంగా నన్ను తీసుకురావటానికి వచ్చాడు. ఇంటిదగ్గర బయలుదేరే టప్పుడు చాల ఏడ్చాను. ఆ పిల్లల వసవసరంగా ఏడుస్తారనుకొనే దాన్ని మునుపు. అయినా నాకు తల్లిదండ్రులను విడిచి ఉండటం కొత్తకాదు. ఆరు సంవత్సరాలనుంచి దసరా, సంక్రాంతి, వేసవి సెలవులలో తప్ప ఇంటిదగ్గర ఉండటమేలేదు. ఎప్పుడూ కంటనీరు ఎచ్చ దేకాదు. చిలికి పైలతో కలుస్తామనే సంశోషం ఉండేది. కాని ఈ పట్టణంలో హృదయాన్ని లాక్కుపోతున్నారన్నట్టుంది. అమ్మని కౌగలించుకొని మూర్ఛ వచ్చేటంతగా ఏడ్చాను. కాని నాన్నగారి కాళ్ళమీదపడి ఏడవాలనే కోరిక అల్లాగే ఉండిపోయింది. ఆహా ! ఏమి ఆ రోదనానందం ! అప్పుడు నాన్న కాళ్ళమీద పడి ఏడ్చి నా ప్రాణాలైనా ఇచ్చే దాన్ని. నే నాయనకేమీ చేయలేకపోయానని బాధ. నన్ను పెంచటానికి వీళ్ళు ఎంత కష్టపడలేదూ ! నేను పుట్టినప్పటినుంచీ రోగిగిట్టదానే. రోజూ మూలుగుతూనే ఉండేదాన్ని. అమ్మ తెల్ల వార్లూ నన్ను తన ఒడిలో వేసుకు కూర్చునేది. నాన్న భుజాలమీదెక్కి తొక్కిన సంగతి నాకు గుర్తు వస్తునేఉంది. ఆయన న న్నెప్పుడూ కళ్ళెట్టలేననా చూడలేదు. నాకు

కాస్త తలకొప్పివస్తే ఆయనకి మతిపోయేది. పదేళ్ళు వచ్చే దాకా ఇలా గడిచింది. ఆరేళ్ళు 'డేరాడూన్'లో గడిచాయి. ఇప్పుడు నాకు కాస్త యోగ్యతవచ్చి వాళ్ళ సేవ చేద్దామనుకొనే సరికి అత్త వారింటికే పోతున్నాను. ఎనిమిది నెలలు మాత్రం వాళ్ళకు పరిచర్య చేయగలిగాను. ఈ ఎనిమిది నెలలే నా జీవన నిధి. మళ్ళా నేనీ తల్లిదండ్రులకే పుట్టాలనీ, ఈ పితృవాత్సల్యానందం అనుభవించాలనీ దేవుణ్ణిప్పుడూ ప్రార్థిస్తూ కోరుకొంటున్నాను.

సాయంకాలం బండి స్టేషనులో బయలుదేరింది. నేను ఆడ వాళ్ళ పెట్టెలో ఉన్నాను. మిగిలినవారు మరొక పెట్టెలో ఉన్నారు. అప్పుడు నాకు స్వామిని చూడాలని ప్రబలమైన యిచ్చ కలిగింది. హృదయం నాంత్వన, సానుభూతి, ఆశ్రయం కోరుతోంది. నన్ను ఖైదీగా ఎక్కడికో తీసుకుపోతూన్నట్టనిపించింది.

గంటసేపటికి బండి ఒక స్టేషనులో ఆగింది. నేను కిటికీనుంచి వెనక్కి చూస్తున్నాను. తలుపుతీసుకు లోపలికివచ్చా రెవరో. నేను తప్ప ఆ పెట్టెలో ఒక ఆడదికూడా లేదు. నేను లిక్కిపడి చూచాను. ఆ వచ్చింది ఒక పురుషుడు. నేను వెంటనే మేలి ముసుగు వేసుకొన్నాను. తమ రెవరని అడిగాను. 'ఇది ఆడ వాళ్ళ పెట్టె. దయచేసి మగవాళ్ళ పెట్టెలోకి వెళ్లిండి' అన్నాను. ఆ పురుషుడు నిలబడి 'నేనీ పెట్టెలోనే కూర్చుంటాను. మగవాళ్ళ పెట్టెలో కాళీలే'దన్నాడు. నేను కోపంగా అన్నాను. 'కాదు. మీ రిక్కడ కూర్చోటానికి వీలేదు.'

‘నేను కూర్చుంటాను.’

‘తమరు వెళ్ళాలి. మీరు వెంటనే వెళ్ళండి. లేకపోతే గొలుసు లాగుతాను.’

‘అరే! నేనూ మనిషి నే. జంతువును కాదు. ఇంతచోటుండగా మీకేం నష్టం?’ ఇంతలోబండి కూతవేసింది. నే నింకా కంగారు పడి అన్నాను - ‘మీరు వెడతారా? నేను గొలుసు లాగనా?’

అతడు నవ్వి అన్నాడు - ‘మీరు చాల కోపదారి లాగున్నారే! ఒక యువకునిమీద మీకేమీ జాలి కలగటంలేదూ?’

బండి బయలుదేరింది. నాకు కోపం వచ్చింది. సిగ్గేసింది. నే నన్నాను. ‘లమరు కూర్చోండి. నేను పోతున్నాను!’

అక్కా-, నేను నిజం చెబుతున్నాను. అప్పుడు నాకేమీ భయంలేదు. ఉరికితే చస్తానని తెలుసు. కాని ఒక పరాయి వాడితో బంటరిగా కూర్చోవటంకంటే చావటం మంచిది. నేను ఒక్కఅడుగు వేశాను. అతడు నాచేయి పట్టుకొన్నాడు. లోపలికి లాగుతూ ‘ఈవాటికి నేనే ద్వీపాంతరవాసశిక్ష అనుభవించవలసిన వాణ్ణేనా ! బలేగా చేశారు. కూర్చోండి. కాస్త మాట్లాడండి. నవ్వండి. పైస్తేషనులో దిగిపోతాను. ఈ కొద్దిసేపు నామీద కృపాకటాక్షం బరపరాదూ? మిమ్మల్ని చూస్తే నా హృదయం స్వాధీనం తప్పతోంది. ఎందుకు నన్ను చంపుతారు !’ నేను చప్పున నా చేయి వదలించుకొన్నాను. శరీరమంతా కంపం పుట్టింది. కళ్ళ నీళ్ళు వచ్చాయి. అప్పుడు గనక నాదగ్గరకే తేనా ఉంటే చంపటానికే సిద్ధపడేదాన్ని. కాని అప్పుడు పెదవి కొటికి కళ్ళెఱ్ఱజేయటంలే చేయగలిగింది లేక

పోయింది. చివరకు అరవటం అననసరం అనుకొని సావధానంగా అన్నాను - 'తమ రెవరు?'

ఆయనా పద్ధతిలోనే అన్నాడు - 'నీ ప్రేమ కోరేవాణ్ణి!

'తమరు పరిహాసంచేయక నిజం చెప్పండి?'

'నిజం చెపుతున్నాను. నేను నీ ప్రేమికుణ్ణి.'

'మీరు నన్ను ప్రేమిస్తూ వుంటే నా మాట మన్నించి వచ్చే స్థేషనులో దిగిపోండి. సన్నవమానపరిస్తే మీకేం కలిసివస్తుంది? నా మీద దయచూపండి.'

నేను చేతులు జోడించి పైచూట అన్నాను. నా కంఠం రుద్దమయింది. ఆ మనిషి గుమ్మంనైపుకు వెళ్లి 'ఇదే తమ ఆజ్ఞ అయితే యిదుగో పోతున్నాను. జ్ఞాపక ముగించుకోండి' అని తలుపు తెరిచాడు. ఒక అనుగు ముందుకు వేశాడు. క్రిందికి దూకబోతున్నాడు. అక్కా! నాకు కంగారు పుట్టింది. మునుపలాగ ఒక్క దూకు దూకి ఆయన చేయిపట్టుకొన్నాను. లోపలికి లాగాను. ఆయన బాధితస్వరంతో 'ఎందుకు లాగారు? నేను వెళ్లిపోతున్నానన్నాడు.

'పై స్టేషన్ రాసేయండి.'

'మీరు తరిమివేసేటస్థు డెంత తొందరగా పోతే అంత మంచిది.'

'బండి పరుగెడుతూంటే దూకమని నే నెప్పుడు చెప్పాను?'

'నా మీద దయవుంటే ఒకసారి కాస్త ప్రసన్నంకారాదూ!'

‘మీ స్త్రీతో పరాయివా డెవడైనా యిల్లా మాట్లాడితే మీ కెలావుంటుంది?’

1 ఆయన కోపంతో అన్నారు. ‘నేనె తే వాచిర క్తం వీల్చెస్తాను?’

— నేను సంకోచం లేకుండా అన్నాను. ‘అయితే మీ విషయంలో నా భర్త ఎల్లా వ్యవహరిస్తాో తెలుసా?’

‘పియూ! నిన్ను నీవే రక్షించుకోగలవు. నీకు భర్త సహాయం అవసరంలేదు. ఇప్పుడు రా! నన్నాలింగనం చేసుకో. నేనే నీ భాగ్యశాలియైన స్వామిని; నేవకుడ్చిని.’

నా హృదయం ఉప్పొంగింది. ‘అరే మీరా!’ అని ఒక్కమాట నా నోట వచ్చింది. ఇంక దూరంగా తొలగి నుంచున్నాను. ఒకచేత్తో మేలిముసుగు బాగా సర్దుకున్నాను. నోట మాట పెగలటంలేదు. స్వామి అన్నారు. ఇప్పుడీ సిగ్గు, ముసుగు ఏమిటి?’

నేనన్నాను. ‘మీరు బలే మోసగాళ్ళు. ఇంతసేపు న న్నేడి పిస్తే మీకేం వచ్చింది చెప్పండి?’

స్వామి:— ఇప్పుడీకాస్తేపట్లో నిన్ను గుర్తించినంతగా ఇంట్లో అయితే బహుశః కొన్ని సంవత్సరాలకేనా గుర్తించలేను. ఈ అపరాధం ఊమించు; నిజంగా నీవు బండిలోనుంచి దూకేదానవా ?

‘తప్పక’

‘ఇంకా నయం. కాని యీ పరిహాసం చాలాకాలం జూషకముంటుంది.’ నా స్వామి ఆట్టే పొట్టికాదు; పొడుగుకాదు;

చామనచాయ; ముఖంమీద స్ఫోటకంమచ్చ లున్నాయి. సన్నంగా వుంటారు. ఆయనకంటే అందగాళ్ళను చూచాను గాని ఇప్పుడు నా హృదయమెంత ఉలాసం పొందిందో, ఎంత సంతుష్టి సనుభవించిందో వర్ణించలేను.

నే నడిగాను - 'బండెప్పటికి చేరుకుంటుంది ?'

'సాయంత్రానికి వెళ్ళిపోతాం.'

స్వామిముఖం విచారంగా కనిపించింది. పదినిముషాలవఱకు మాట్లాడకుండా అసతలికిచూస్తూ కూర్చున్నారు. నే నాయన్ని మాటలోకి దింపటానికే ఈ అనవసర ప్రశ్న వేశాను. కాని యిప్పటికీ ఆయన మాట్లాడకపోయేసరికి నేను వదలలేదు. నేను 'పాన్ దాన్' తెచ్చి కిళ్ళి కట్టటం ప్రారంభించాను. వెంటనే ఆయన అన్నారు - 'నీతా, ఒకమాట చెప్పనా?'

'అ. ఆ. చెప్పండి; హాయిగా చెప్పండి'.

ఆయన తలవంచుకొని సిగ్గుపడుతూ అన్నారు. 'నీ వింత రూపవతివని తెలిసిఉంటే నిన్ను నేనసలు పెండి చేసికొనేవాణి గాను. నేను నీ కన్యాయం చేశానని నిన్ను చూశాక అర మయింది. నే నేవిధంగానూ నీకు తగను.' నేను కిళ్ళి ఆయన కిస్తూ అన్నాను. 'అల్లా అనకండి. మీ రెటువంటివారైనా నా సర్వస్వం మీరే. నేను మీకు దాసినై ధన్యరాలయ్యా ననుకొంటున్నాను.'

తర్వాత స్టేషన్ వచ్చింది. బండి ఆగింది; నా స్వామి వెళ్ళి పోయారు. బండి ఆగినప్పుడెల్ల ఆయనవచ్చి రెండు కబుర్లు

చెప్పి వెళ్ళేవారు. సాయంకాలానికి మేము 'బెనారెస్' చేరాం. ఇల్లు ఒక సందులో ఉంది. మాయింటికంటే చాల చిన్నది. ఈ నాలుగు రోజులలోనూ అర్థమయిందేమిటంటే— అత్త గారు కొంచెం గయ్యాళి. కానీ అప్పుడే ఎవర్నిగురించి ఏమీ చెప్పలేను. బహుశః నేను భ్రమపడుతున్నానేమో! తర్వాత వ్రాస్తాను.

'ఇల్లెటువంటిదీ, ఆరికదశ ఎట్టిదీ, అత్తమామ లెటు వంటివారు' అనే చింత నా కేమీ లేదు. ఇక్కడందరూ నావల్ల సంతోషపడాలనే నా కోరిక. పనికి నాయందు ప్రేమఉంది. ఇది నాకు చాలు. నాకింకేమీ పరవాలేదు. మీ మరదిగారు మాటిమాటికి నా దగ్గరకు రావటం అత్తగారికి నచ్చటంలేదు. 'ఇద్దెక్కడ నెత్తి నెక్కుతుందో' అనుకుంటున్నారు. ఆమెకు నామీద యింత నిర్దయ యెందుకో చెప్పలేను. కానీ యీ విషయంలో ఆమె కోపపడుతోందీ అంటే అది మా మేలు కోసమే అని నే నెరుగుదును. మా హితంకోసం కాకపోతే ఆమె ఏపనేనా ఎందుకు చేస్తుంది? తన సంతానానికి అహితం ఏ తల్లి చేయలేదు. నాలోనే ఏదో చెడుగు ఆమెకు కనిపించి ఉండాలి. రెండు మూడు రోజుల్లో దానంతట అదే తెలుస్తుంది.

మీ యింటిదగ్గటి సమాచారాలు వ్రాయి. ఒక నెల దాకా జవాబు ఆశ లేదులే. నీ యిష్టం.

నీ సీత

ప్రియ సోదరీ !

నీ ప్రథమ సమాగమకథ కుతూహలమయంగా ఉంది. అది చదవగానే నా చిత్తం ప్రసన్నమయింది. నీమీద నా కిష్క డసూయ కలుగుతోంది. నన్ను చూస్తే నీకు అసూయ కలుగుతుందనుకొన్నాను. కాని తారుమార్చింది. నీకు నాల్గు వైపుల పచ్చతనమే కనబడుతోంది. నే నెటుచూస్తే అటు ఇసుక గుట్టలుతప్ప యింకేమీలేదు. సరే ఇంక కొంచెం నా వృత్తాంతం చెప్తా విను.

హృదయం బాగాచిక్కబెట్టుకొనివిను. నా వంతు వచ్చింది. వినోద్ యొక్క అవిచలితదార్శనికత ఇప్పుడు అసహ్యమైంది. ఏమిటో ! విచిత్రజీవం ! కోపంలో ఏమివచ్చినా లెక్కలేదు. ఈయనికి నామీద ఏమీ దయలేదు. నేను ప్రొద్దుటనుంచి సాయంత్రండాకా యింటిజంజాటనతో కుళ్ళిపోతూ ఉన్నా తనకేమీ పరవాలేదు. ఇంత సానుభూతిలేని మనిషి నెక్కడా చూడలేదు. అసలే అడివిలోనో తపస్సు చేసుకుంటూ ఉండవలసిన వ్యక్తి. ఇప్పుడుమాత్రం రెండుప్రాణాలే. కాని పిల్లలు కూడా ఉంటే నేనిక వట్టిపుణ్యానికి చచ్చి ఊరుకొనేదాన్ని. భగవంతు డెప్పుడా దాడుణవిపత్తు నా నెత్తిని తెచ్చిపెట్టకుండా ఉండాలి బాబోయ్ !

సీతా! ఇప్పుడు నాకు పట్టుకొన్న దేమిటంటే ఎలాగోలాగ ముందు ఈయనసమాధికి భంగం కలిగించాలి. కాని ఏ ఉపా

యమూ ఫలించటంలేదు! ఏ ఎత్తుగడ అతకలేదు. ఒకనాడు నే నాయనగదిలో 'బల్బు' పగలకొట్టాను. గది చీకటిమయమైంది. ఆయన పైరుకి వెళ్ళినట్లు గది చీకటిగా ఉండటంచూచి నన్నడి గారు. నేను బల్బుపగిలిపోయిందని చెప్పేశాను. అంతే! ఆయన భోజనంచేసి నా గదిలోకివచ్చి పడుకొన్నారు. పేషెంట్లు, నవలలు చూడనైనా లేదు. ఆ జౌత్సుక్యమంతా యేమయిపోయిందో! పగలంతా గడచింది. బల్బు వేయించాలనే చింత తనకేమీ లేదు. చివరకు నే న బజారునుంచి తేవలసివచ్చింది.

ఒకనాడునాకు ఒళ్ళుమండి వంట వాస్తవ్యవగొట్టేశాను. అయ్య గారు తెల్ల వార్లు ఆకలితో మాడితే తెలిసినస్తుండనుకొన్నాను. కాని ఈ పెద్దమనిషి యేమీ అడగలేదు. టీ లేకపోయినా సరే ఏమీ పరువాలేదు. సరిగ్గా పది గంటలయ్యేసరికి బట్టలు వేసు కొన్నారు. ఒకసారి వంటంటినైపు చూచారు. అంతా నిశ్చ బ్ధంగా ఉంది. సరే, కాలేజీకి వెళ్ళిపోయారు. మరొకరైతే - 'వంట వాడెక్కడి కెళ్ళాడు! ఎందుకు వెళ్ళాడు? ఇప్పుడు కాబోయే ఏర్పాట్లమిటి? ఎవరు వంట చేస్తారు?' అని అడిగేవారు. 'పోనీ నీవు వండుకో. లేకపోతే బజారునుంచి 'మీల్స్' తెప్పించుకో' అనేనా కనీసం నాతో చెప్పిఉండేవారు. ఆయన వెళ్ళిపోయాక నాకు చాలా పశ్చాత్తాపం కలిగింది. 'రాయల్ హోటల్' నుంచి తిండి తెప్పించాను. బంట్లోతుచ్చేత కాలేజీకి పంపి చాను. నేనుమాత్రం ఆకలితో టీ పడుకొన్నాను. పగలంతా ఆకలితో ఉండటంవల్ల ఆరోగ్యం చెడింది. తలపోటు వచ్చింది.

ఆయన కాలేజీనుంచివచ్చి నేను పడుకోవటంచూచి జ్వరం వచ్చిందేమో అని కంగారు పడ్డారు. వెంటనే డాక్టరుని పిలి

పించారు. డాక్టరు వచ్చాడు. నా కళ్ళు చూచాడు. నాలుక చూచాడు. జ్వరం చూచాడు. నాకు మందు తేవటానికి వెళ్ళిన మనిషి మందుతో బాటు, 12 రూ. బిల్లుకూడా తెచ్చాడు. ఇవన్నీ చూచేసరికి నా కెక్కడకైనా పారిపోదామా అని పించింది. పైగా ఆయన పడకకుర్చీ వేసుకొని నా మంచం దగ్గరే కూర్చోని ఎల్లాఉంది? బాధ యేమైనాకొంచెం తగ్గిందా? అని ఊహించుకొని అడగటం మొదలుపెట్టారు. లోపల ఆకలితో నేను చస్తున్నాను. మందు ముట్టుకోనైనా లేదు. చివరకు నేనే అన్నం తెప్పించుకొని తిన్నాను. మళ్ళీ పరిస్థితి మారి పోయింది. తెల్లవారితే మళ్ళీ ఈ మహాశయ్యకు డాక్టరు నెక్కడ పిలిపిస్తాడో అని చాలా భయపడిపోయాను. అంచేతనే ప్రొద్దున్నే ఇంట్లో పనులు చేయటం మొదలుపెట్టాను. అప్పుడే కొత్త వంటవాణ్ణి పిలిపించాము. పాత వంటవాణ్ణి తప్పులేనిదే లేవగొట్టినందుకు ఎందుకు పనికిరానివాణ్ణి పెట్టుకోవలసివచ్చింది.

వీడు మామూలు చపాతీలుకూడా చేయలేడు. ఆవేశమంచి ఇంకో కొత్త విపత్తు నెత్తినపడింది. పైగా తనకు వంట బాగా తెలుసునని వీడిగర్వం. నే నెంత అటచినా తనకుతోచినట్లు చేస్తాడు. మధ్యమధ్య నవ్వుతాడు. 'ఈ సంగతి నీకేం తెలుసు? నోరు మూసుకుకూర్చో అన్నట్లుంటుందా నవ్వు. వినోద్ ను బాధ పెట్టాలనుకొన్నాను. నేనే బాధపడ్డాను. డబ్బు ఖర్చయితే అయింది. ఇంకో జంజాటంలో చిక్కుకోవలసి వచ్చింది. వినోద్ డాక్టరును పిలవడంకాని నా ప్రక్కను కూర్చోవటం గాని ఏదో ముఖప్రీతని నాకు బాగా తెలుసు. ఆయన ముఖంలో ఏమీ కంగారు కనిపించటంలేదు. చిత్తానికి అశాంతిలేదు.

సీతా! నన్ను తీమించు. ఇల్లాంటి పుగుషుడు నీకు దొరికితే నీ అవస్థ ఎల్లా ఉండేదోగాని, నాకు మాత్రం ఇల్లా బ్రతకడం చాలా అసహ్యం. నే నిప్పుడు చెప్పబోయే వృత్తాంతం విని నీవు కళ్ళెఱుజేస్తావు. నన్ను తిడతావు. కళంకిని నంటావు. ఏమన్నా పరవాలేదు - నాలుగురోజు లవుతుంది. నేను కులటలాగ ఒక క్రొత్త అభినయం చేశాను. మే మిద్దఱం సినీమా చూడటానికి వెళ్ళాం. అక్కడ నా ప్రక్కనే ఒక బంగాళీబాబు కూర్చొని ఉన్నాడు. వినోద్ సినీమాలో ధ్యానావస్థలో ఉన్నట్లు కూర్చుంటారు. కులకరు; పలకరు. 'ఫిలిం బాగుంది. యూక్టింగ్ సజీవంగా ఉంది.' అని నా నోట మాటిమాటికి ప్రశంసాశబ్దాలు వస్తున్నాయి. బంగాళీబాబుకు కూడా ఆనందం కలిగింది. మేమిద్దఱం ఫిలింమీద సమీక్షలు చేయటం ప్రారంభించాం. అతడు ఫిల్ములోని భావాలు మనస్సు ముగ్ధమయిపోయేలాగ వ్యాఖ్యానిస్తున్నాడు. ఆయన మాటలలో ఫిల్ముకంటే ఎక్కువ మజా కనిపించింది. చెల్లీ! నిజం చెప్పతున్నాను. అందాని కతడు వినోద్ గోటికి పోలడు. కాని వినోద్ ను ఏడిపించాలనే, నేనతనితో నవ్వుతూ మాట్లాడటం ప్రారంభించాను. ఏదో పిట్ట దొరికిందని వాడనుకొన్నాడు. 'ఇంటర్వల్'లో అతను బయటకు వెళ్ళబోతే నేనూ లేచి నుంచున్నాను. వినోద్ మాత్రం అలాగే కూర్చున్నాడు.

నేనన్నాను - 'అవతలికి వస్తారా! కూర్చొని కూర్చొని నడుం లాగుతోంది.'

“ఆఁ. ఆఁ. నను, అటుయిటు తిరిగివద్దాం” అన్నాడు వినోద్.
 “మీకు రావాలని లేకపోతే వద్దు. నేను బలవంతం చెయ్య”
 నన్నాను నిరభ్యంతరంగా.

వినోద్ అక్కడే మళ్ళీ కూర్చుంటూ ‘సరే’ అన్నాడు.

ఇవతలకివచ్చాక బెంగాలీబాబు ‘మీదీపూరేనా! అన్నాడు.

‘మా ఆయన ఇక్కడ యూనివర్సిటీలో ప్రొఫెసరు ?

‘ఉహూ !! ఆయన మీ ఆయనా ? బలేవాడు.

మిమ్మల్ని ఒకటే ఇక్కడ నెనకే చూచిఉంటాను?

‘అవును (నా మకాంబెంగాల్లో) మాది బెంగాల్. కాంచన
 పూర్ మహారాజావారి ప్రయివేటు సెక్రెటరీని. మహారాజా
 వారు వైస్రాయిని కలియటానికి వచ్చారు.

‘అయితే రెండు మూడు రోజులుంటారు’

అవునండి. అలాగే అనుకొంటున్నాను. ఉంటే సంవత్సర
 మంతా ఉండిపోతాను. మా మహారాజుగారికేదీ సిర్రలేదు.
 మంచివారు. సోఫల్గా ఉంటారు. మిమ్మల్నిచూస్తే చాలా
 సంతోషిస్తారు.

ఇల్లా మాట్లాడుకొంటూ మేము ‘రెప్పురెంటు’కి జేరాము.
 అతడు టీ, టోప్టు తీసుకొన్నాడు. నేనుమాత్రం టీ తీసు
 కొన్నాను. ‘అయితే ఈ పట్టణంలోనే మీకు మహారాజుగారిని
 పరిచయం చెయ్యనా ! కిరీటధారల్లోకూడా ఇంత వినయము,
 నమ్రత ఉంటాయా అని మీ కాశ్చర్యం కలుగుతుంది. ఆయన
 మాటలువింటే మీరు ముగ్ధులైపోతారు? నేను అద్దంలో నా

ముఖం చూచుకొని అన్నాను-వద్దలెండి. 'మరొకప్పుడెప్పుడో ఏర్పాటు చేదుఱుగాని. మీతో కలుస్తూనే ఉంటాగా! మీ ఆవిడ మీతో రాలేదా?'

యువకుడు చిరునవ్వునవ్వి అన్నాడు - 'నే నింకా అవివాహితుణ్ణి. బహుశః ఇల్లాగే ఉంటాను.'

నేను ఉత్సాహంతో అడిగాను - అయితే మీరుకూడా ఆడవాళ్ళంటే పారిపోయే జీవాల్లోవారే నన్నమాట. ఇంతకీ మీ పేరు తెలుసుకోలేదు! ఆయన తన పేరు 'భువనమోహన దాసుగుప్త' అని చెప్పాడు. నేను నా పేరు చెప్పాను.

'అది కాదండి! ఒకమాటు నిరాశజెంది ఇంకాగొడవ విడిచి పెట్టే అభాగ్యులలోవాణ్ణి నేను. లోకంలో రూపానికి లోటు లేదు. కాని రూపం, గుణం కలిసిఉండటం చాల తక్కువగా కనిపిస్తోంది. నేను ప్రేమించిన రమణి ఇప్పుడొక వకీలు ధర్మ పత్ని. నేను వీడవాణ్ణి. అందుచేత బ్రతికివున్నంతకాలం ఈ మరవరానిశిక్ష పడింది నాకు. ఒక సంవత్సరంపాటు ఎవరినీ ఉపాసించానో ఆమె నన్ను డబ్బుకి బలిదానం చేసిందంటే ఇంకిప్పుడేమి ఆశ పెట్టుకోను !

నేను నవ్వి అన్నాను - 'మీరు చాలాత్వరగా అధైర్య పడ్డారు.'

భువనగుప్త ఎదుటగుమ్మంవైపుకి చూస్తూ అన్నాడు. 'నే నింతవఱకు స్త్రీలచే తిరస్కరింపబడని ఏ వీరుణ్ణి చూడలేదు. వీరు హృదయమీద దెబ్బకొడతారు. హృదయం ఒకటే గాయం సహిస్తుంది. నా ప్రేమను తుచ్ఛంగా భావించి కాలి

క్రిందపెట్టి రాచేసిన రమణికి, నా కళ్ళకి డబ్బెంత తుచ్చమైనదో చూపించాలని చూస్తున్నాను. ఇదే నా జీవితంలో ఏకైకమైన ఉద్దేశ్యం. విమలయింటియెదుట నా విశాలభవనం ఉన్ననాడే, ఆమెభర్త నాతో మాట్లాడటమే తనసౌభాగ్యమనుకొన్ననాడే నా జీవనం సఫలం అవుతుంది!’

నేను గంభీరంగా అన్నాను. ‘ఇదేమీ ఉన్న తాశయంకాదు. విమల కేవలం ధనకోసమే మిమ్మల్ని విడిచిపెట్టిందని ఎందుకనుకుంటున్నారు? అందుకుమరొక కారణంకూడా ఏదైనా ఉండవచ్చు. తల్లిదండ్రుల బలవంతంవల్లగాని, తనలోనే ఏదేనా లోపముండి, దానివల్ల మీ జీవితం దుఃఖమయ మవుతుందనిగాని కావచ్చు. ఏ ప్రేమవల్ల వంచితులై మీరింత దుఃఖిస్తున్నారో, ఆ ప్రేమచేతనే వంచితురాలై ఆమె సుఖిస్తుఉంటుందని మీరెల్లా అనుకొంటున్నారు? ఎవరినైనా ధనికురాలుని జూచి మీరూ కరిగిపోవచ్చు.’

భువన్ ఫోర్సుగా అన్నాడు-‘అసంభవం. ఎప్పటికీ సంభవం కాదు. నే నామెకోసం ప్రైలోక్య రాజ్యమైనా నిజంగా త్యాగం చేద్దును.’

నేను నవ్వుతూ అన్నాను.—‘అవును, మీరు ఇప్పుడిల్లాగే అంటారు. కాని అటువంటి పరీక్షలో పడినప్పుడు మీ పరిసితి ఎలా ఉంటుందో నిర్ణయంగా చెప్పలేము. సిపాయి శౌర్యానికి నిదర్శనము అతని కత్తిగాని నాలుకకాదు. మీ రా సమస్యలో పడకపోవటం మీ అదృష్టమనే అనుకొండి. ప్రత్యాఘాతాన్ని శరణుపొందిన ప్రేమ ప్రేమ కాదు. ప్రేమకు ఆదీ,

అతీతమూకూడా సహృదయతే. ఇప్పటికీ విమలవిషయంలో మీరే హాస్యాస్పదులు కాగలిగిన విషయమేదో మీకు తెలియవచ్చు!

భువన్ బాగా దీర్ఘాలోచనలో పడ్డాడు. ఒకని విషయమయ్యాక తలెత్తి, 'మిసెస్ వినోద్ ! మీరు ఇంతవఱకు నాకు తట్టనే తట్టని విషయాన్ని స్ఫురింపజేశారు. ఈ భావమెప్పుడూ నా హృదయాని కేమాత్రం కలగనే లేదు. నేనింత 'అనుదారుడ' నెందుకయ్యానో తెలియటం లేదు. ప్రేమయొక్క ఉన్నతాదర్శాన్ని స్త్రీలే పాలించగలరని నాకు నేటికీ తెలిసింది. పురుషుడెన్నటికీ ప్రేమకోసం ఆత్మసమర్పణ చేయనేలేడు. అతడు తన స్వార్థం, వాసన అనేవాటినుంచి ప్రేమను వేరుచేయలేడు. ఇంక నా జీవనం సుఖమయమైపోతుంది. మీరీ వేళ నాకు బోధించినందుకు ధన్యవాదాలు.' అంటూనే భువన్ ఉలిక్కి పడ్డాడు — 'అయ్యో! నే నెంత మూర్ఖుణ్ణి. రహస్యమంతా ఇప్పుడరిమయింది. ఇంక తెలియని విషయం లేదు. అబ్బ! నేను విమలకెంత ఘోరమైన అన్యాయంచేశాను! గొప్ప అన్యాయం. నే నంధునియిపోయాను. విమలా! నన్ను క్షమించు!'

భువన్ ఈ రీతిగా చాలాసేపు విలపిస్తూఉన్నాడు. మాటి మాటికి నాకు ధన్యవాదాలు చెప్పటం, తన మూర్ఖతకు పశ్చాత్తాప పడటమూను. ఎప్పుడు గంటకొట్టాలో! మళ్ళా ఆటెప్పుడు ప్రాగంభమయిందో అయింది. మా కా ధోరణి లేదు. వినోద్ తిన్నగా మేమున్నగదిలోకి వచ్చారు. నేనులికిపడ్డాను. నే నాయనముఖం చూచాను. ఏ భావమూ లేదు. అన్నారు-

‘నీ వింకా ఇక్కడే ఉన్నావా పద్మా! ఆట ఆరంభమై ఏ యూన్నాని? నే నిదంతా వెదికాను నీ కోసం!’

నేను కంగారుపడి లేచాను—ఆట ప్రారంభమయిందా? గంట చప్పుడు వినిపించనేలేదు.

భువనకూడా లేచాడు. మేము మళ్ళీవచ్చి చూచాము. వినోద్ ఇప్పుడేమన్నా నాకు కష్టం కలిగించే మాటలు రెండు మూడు అనిఉన్నా, అధమం ఆయనకళ్ళలో క్రోధసూచన కనిపించినా, నా అశాంతిహృదయం శాంతించేది. నా మనస్సుకి ఎంతో ధైర్యం కలిగేది. కాని ఆయనయొక్క ఆ అవిచిలిత విశ్వాసముందే, అది నన్నింకా వికలం చేసేసింది. నోదరీ! ఆయన నా మీద శాసనంచేయాలని నాకుంటుంది. నే నాయన కఠోరత, ఉద్దండత, బలిష్ఠత చూడాలనుకొంటాను. ఆయన ప్రేమ ప్రమోదవిశ్వాసాల రూపం చూచేశాను. దీనివల్ల నాకు తృప్తికలగటం లేదు. తనకొడుక్కి బాగా తిండిపెట్టి గుడ్డయిచ్చి, వాడి విద్యాబుద్ధులసంగతే పట్టించుకోక, వాడిష్టం వచ్చినట్టు సంచరించనిచ్చి, ఏం చేసినా ఊరుకొని, ఎప్పుడూ కళ్ళేనా ఎర్రజేయకుండా ఊరుకొన్న తండ్రిని నీవేమంటావు? ఇలాంటి కుట్రవాడు తప్పక చెడిపోతాడు. నాకూ ఆ పరిస్థితే కలుగుతోంది. ఈ బౌద్ధాసీన్యం నా కసహనంగాఉంది. ఈ మానవుడు ‘భువన్ ఎవరు?’ అనే ప్రశ్ననైనా వేయలేదు. ఈమెభర్త కీమె ఎల్లాఉన్నా పరవాలేదునుకోడూ భువన్ గుప్త? తాను స్వతంత్రంగాఉండి నన్నుకూడా స్వేచ్ఛగా విడిచిపెట్టాలని వినోద్ ఊహ. నా పనిలో దేనిలోకూడా కలగజేసికోవా

లనీ ఉండదాయనకి. నేనుకూడా తన విషయాల్లో కలగజేసుకో కూడదని ఆయనఉద్దేశం. కాని నేనీ స్వాతంత్ర్యం ఉభయులకీ విషతుల్యమే అంటాను. లోకంలో స్వాతంత్ర్యాని కెంతవిలువ ఉన్నా, సాధారణంగా యింటిలోమాత్రం పరాధీనతే వికసిస్తూ ఉంటుంది. నా ఆహారముందంటే దాన్ని నాదని నే నెలా అనుకొంటానో, అలాగే వినోద్ గూడా తన దనుకోవాలి. కాని నన్నడగకుండా దాన్ని ఆయనెవరికైనా ఇచ్చేస్తేమాత్రం నేను పోట్లాడతాను. ఇల్లా నా మీద ఆయనకీ, ఆయనమీద నాకు, అధికార ముండాలనే నా కోరిక. ఆయన నా ప్రతివిషయాన్ని పరిశీలించాలి. నే నెవరితో కలిసేదీ, ఎక్కడికి వెడతూఉన్నదీ, ఏమి చదువుతూఉన్నదీ, ఎల్లా జీవిస్తుఉన్నదీ ఆయన తీవ్ర దృష్టితో పరిశీలించాలన్నమాట. ఆయన నన్ను లెక్కజేయ నప్పుడు నే నాయన్నెందుకు లెక్కజేయాలి? ఈ గొడవ లోనే మే మొకరికొకరం చాలాదూరమైపోతున్నాము. ఇంకేం చెప్పను? ఆయ నే మిత్రులకు రోజూ ఏ ఉత్తరాలు వ్రాస్తున్నారో నాకు తెలియదు. ఆయనకూడా నన్నెప్పుడూ ఏమీ అడగలేదు. సరే; నేనేం వ్రాస్తున్నాను? ఏం చెప్పుకుపోతున్నాను? వినోద్ నన్నేమీ అడగ లేదు. నేను మళ్ళీ భువన్ తో ఫిల్మునుగురించి చర్చ ప్రారంభించాను.

ఆటయిపోయి మే మివతలికివచ్చి బండి మాట్లాడుకొంటూ ఉండగా భువన్ 'నా కార్లో తీసుకు వెడతాను రండి' అన్నాడు. మే మేమీ అభ్యంతరం చెప్పలేదు. మా ఇంటి 'ఎడ్రస్' అడిగి భువన్ కారునడిపాడు. దారిలో నేనుభువన్ తో మాట్లాడుతూ రేపు మధ్యాహ్నం మా యింటికి భోజనానికి రావాలన్నాను.

భువన్ 'సరే'నని ఒప్పుకొన్నాడు. మమ్మల్ని దిగబెట్టి వెళ్ళి పోయాడు. కాని నా మనస్సు చాలసేపు అతనిమీదే ఉండేది. ఈ రెండుమూడు గంటలలోను భువన్ నరంచేసుకొన్నంతగా వినోద్ని నేటిదాకా అర్థం చేసికోలేకపోయాను. నేనుకూడా అంతరంగికవిషయా లీతనికి చెప్పినంతగా, వినోద్తో నేటికీ చెప్పలేదు. ఏ పురుషుడైనా నామీదకు దృష్టి ప్రసరింపజేస్తే అతన్ని చంపేసేటట్టు, ఎవరితోనైనా నేను నవ్వుతూ ఉండగా చూస్తే నా రక్తం త్రాగేటట్టు, అవసరమైతే నాకోసం నిష్పలో దూకేటట్టు ఉండే మనుష్యులలోవాడు భువన్. ఇటువంటి పురుషుని చరిత్ర నా హృదయంపై విజయం పొందగలదు. నా హృదయంపై నే కాదు. నారీజాతి (నా ఉద్దేశ్యంలో) ఇటు వంటి పురుషునికోసమే ప్రాణమిస్తుంది. ఆమె నిర్భలమైనది. బలవంతుని ఆశ్రయం కోరుతుంది.

చెలీ! నీకు విసుగెత్తి ఉంటుంది. ఉత్తరం చాలా పెద్దద యింది. కాని ఈ కాండ పూర్తి కానిదే నే నదలలేను. నేను ఉదయంనుంచే భువన్ కి విందు ఏర్పాటు ప్రారంభించాను. వంటవాడు వట్టి దద్దమ్మ. పనిఅంతా నా చేతులతో నేనే చేశాను. వంటచేయటంలో అంతఆనందం నాకు మఱెప్పుడూ లభించలేదు.

భువన్ బాబుకారు సరిగ్గా టయిముకి వచ్చేసింది. భువన్ తిన్నగా నా గదిలోకి వచ్చాడు. రెండుమాటలు మాట్లాడాము. 'డిన్నర్ టేబులు' దగ్గరకు వెళ్ళి కూర్చున్నాము. వినోద్ కూడా భోజనానికి వచ్చారు. నేను వా రుభయులకు

పరస్పర పరిచయం చేశాను. వినోద్ భువన్ అంటే కొంచెం ఉదాసీనత కనబరచినట్లు తోచిందినాకు. ఈయనకి రాజులన్నా, జమీందారులన్నా గిట్టదు. సామ్యవాది. రాజులైతేనే కోప మైనప్పుడు వాళ్ళ నొక ర్రంటే ఎందుకుండదు ! ఈ ధనికుల దర్బారులలో విలాసపురుషులు, పనికిమాలినవారు, సిద్ధాంత హీనులు, చరిత్రహీనులు ప్రోగుపడతారని. వాళ్ళ కింతకంటే పని ఉండదనీ, తమ ప్రభువుకోరిక మంచిదైనా చెడ్డదైనా నెర వేర్చటమేననీ, ప్రజలగొంతుక కోసి తమ ఇల్లు నిండేసుకోవటమే వాళ్ళపననీ ఆయన ఉద్దేశం. భోజనం చేస్తూఉండగా సంభాషణ సాగిసాగి తుదకు వివాహము-ప్రేమవంటి మహావిషయాల మీదకి మళ్ళింది.

వినోద్-అహా. నేను వర్తమాన నైవాహిక ప్రధ (ఆచారం) మెచ్చుకోను. మనుష్యుడు సభ్యత కారంభదశలో ఉన్నప్పు డీ ఆచారం అవిష్కృతమైంది. అప్పటినుండి లోకం చాలా ముందుకు వచ్చింది. కాని వివాహాచారంలో కాస్త కూడా భేదంలేదు. ఈ ఆచారం వర్తమాన కాలాని కుపయోగ కరంకాదు.

భువన్ :- 'ఇంతకీ మీ కిందులో కనిపించేది మాలమిటి'

వినోద్ ఆలోచించి అన్నాడు - 'ఇందులో అన్నిటికంటే మొదటి తప్పేమిటంటే - ఇది సాంఘిక సమస్యకు ధార్మిక రూపమిస్తోంది.'

'మఱి ఒకటి?'

రెండవది—ఇది వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు బాధకం. ఇది స్త్రీ వ్రతం, పాతివ్రత్యం అనేది కల్పించి మన ఆత్మను సంకుచితం చేస్తోంది. దీనివల్ల మన బుద్ధివికాసానికి కలిగిన ఆటంకం మఱి యే యితర భౌతిక క్రాంతి వల్లగాని, దైవిక విప్లవం వల్లగాని కలుగలేదు. ఇది మిథ్యా ఆదర్శాలని మనఎదుట పెట్టింది. మనం ఇంకా ఆ పాతవే, లజ్జాకరమైనవే, పాశవికమైనవే పట్టుకు కూర్చున్నాం గీటుదాటకుండా. వ్రతం కేవలం ఒక నిరరక బంధనానికి పేరు. ఇంత మహా నామధేయం పెట్టి మనమా కైదుకి భార్యకరూపం ఇచ్చాం. స్త్రీ తనని ఈశ్వరు డని, తన సర్వస్వమని భావించాలని పురుషు డెందుకుకోరు తున్నాడు? అతిశయమేను పోస్తున్నాడనేనా? స్త్రీ కర్తవ్యం కేవలం పురుషుని సంపత్తుకి వారసుల్ని పుట్టించడమేనా? భర్త దేహాంతమైనాక తనకు దానిమీద హిందూ ధర్మ శాస్త్రానుసారం అధికారమేనా లేని సంపత్తుకి. ఈ సర్వసాంఘిక వ్యవస్థ, ఈ కల్పన అంతా సంపదక్షణ మీదే ఆధారపడి ఉంది. ఇది సంపత్తును ప్రధానము పురుషుణ్ణి అప్రధానముచేసి పారేసింది. 'మన వీర్యంచేత ఉత్పన్నమైన సంతానమే మనం సంపాదించిన ఆస్తి అనుభవించాలి'. అనే మనోభావంలో ఎంత స్వార్థాంధత, ఎంతదాసత్వము దాగిఉన్నాయో ఎవడు చెప్పలేదు. ఈ కైదులో మగ్గివున్న సంఘసంతానం ఈ నాడు ఇంటా బయటాకూడా తన క్రూర స్వార్థంకోసం రక్తనదుల్ని పారిస్తోందంటే ఆశ్చర్యమేముంది? ఈ వైవాహికప్రథే అన్ని చెడుగులకీ కారణమని నా ఉద్దేశం.'

భువన్ ఆశ్చర్యపడ్డాడు. నామటుకు నేనెంతో విస్తుపోయాను. వినోద్ ఈ విషయంలో నాతో ఎప్పుడూ ఇంతస్పష్టంగా మాట్లాడలేదు. ఆయన సామ్యవాది అనిమాత్రం నాకు తెలుసు. ఒకటి రెండుసార్లు విషయంలో ఆయనతో వాదించాను కూడా. కాని వైవాహికవ్యవస్థకు ఈయన ఇంతవిరోధి అని నాకు తెలియదు. భువన్ ముఖం చూస్తే అతని కీ దార్శనిక విషయాలేమీ తెలియవని తెలిసిపోతూనే ఉంది. కాసేపుండి అన్నాడు - 'ప్రొఫెసర్ గారూ ! తమరు నన్నొక పెద్ద సుడిగుండంలో పడవేశారు. ఇంతకీ తమరీ ఆచారంసానే మఱి యొక ఆచారం ఏదైనా ఏర్పాటుచేయాలని చూస్తున్నారా ? లేకపోతే పెళ్ళి అక్కరలేదంటారా ? పశుపక్ష్యాదులలాగే మనమూ సంచరించాలా ?'

వినోద్ వెంటనే జవాబిచ్చారు. 'కొంతవఱకు పశుపక్ష్యాదులలో అన్నిటి మానసికవికాసము ఒకరీతికాదు. జత నెన్నుకోవటంలో ఏమీ ఆలోచించనివి కొన్ని. ఒకమాటు పిల్లలు పుట్టాక విడిపోయేవి కొన్ని. యావజ్జీవం కలిసిఉండేవి మనుష్యులకంటె చాలామంచివనుకొంటాను. కాని స్వేచ్ఛతో. వాటికేమీ కైదులేదు. ఏదీశిక్షలేదు. అవి రెండూ ఆహారాన్వేషణ చేసుకొంటాయి. రెండూ కలిసి ఉండటానికి చోటు ఏర్పాటు చేసుకొంటాయి. కలిసిమెలిసి పిల్లలసంరక్షణచేస్తాయి. వాటిమధ్యకు మూడవది రానేలేదు. అదెంతవఱకూ అంటే, వాటిలో ఒకటిపోతే రెండవది తాను చచ్చిపోయేదాకా విధురజీవనం గడుపుతుంది. ఈ అంధకారం మనుష్య జాతిలోనూ ఉంది. స్త్రీ మఱొక పురుషునితో నవ్వుతూ మాట్లాడిందా, ఇక ఆమె

భర్తకు ఒళ్ళు మండిందన్నమాటే! హత్యచేసే ఆలోచనలు
పారంభమవుతాయి. పురుషుడే పరాయి ఆడదానివై పేనా
 రసికనేత్రాలతో చూచాడా, అరాంగికి ఆగ్రహం వచ్చిందన్న
 మాటే! పత్ని పాణాలు తీయడానికి సంసిద్ధమవుతుంది. ఇదంతా
 యేమిటి! ఇటువంటి మనుష్యసమాజం సభ్యత కెల్లా పోటీ
 చేయగలదు? భువన్ తలాడిస్తూ అన్నాడు - 'మనుష్యులలో
 కూడా, భిన్నభిన్న శ్రేణులున్నాయి. కొందరు ప్రజీవైలా
ఒక కొత్త జరుగు వెతుక్కుంటారు. వినోద్ నవ్వి అన్నాడు.
 'కాని అదంత లేలికపని కాదు. కేవలం సంతానపోషణకోసం
 మైనా ఎవరినో చేసుకోవాలి. లేదా, బోలెడు బిచ్చానా ఇవ్వ
 గలిగి ఉండాలి.'

భువన్ కూడా నవ్వాడు - 'తమరు తమర్ని ఏ శ్రేణిలో
 జేర్చుకుంటారు?'

వినోద్ ఈ ప్రశ్నకు తయారుగా లేడు. ఇది అర్థంలేని ప్రశ్న
 కూడాను. చలిస్తూ అన్నాడు - 'పరిసితు లెందులోకి లాక్కు
 పోతే అందులో. నేను స్త్రీ పురుషుల కుభయులకు సంపూర్ణ
 స్వాతంత్ర్యానికి హామీని. నా మనస్సు ఏ యువతిచేత ఆకర్షింప
 బడినా, ఆమె కోరినా, నేను సంఘానికి భయపడి ఆమెవైపు
 చూడలేక పోవటానికి హేతువులేదు.'

భువన్ చెప్పే జవాబేమీ వినకుండానే, వినోద్ లేచి
 నుంచున్నారు. కాలేజీకి ఆలస్యం అయిపోతోంది. గబగబా
 బట్టలు కట్టుకొని వెళ్ళిపోయారు. మేమిద్దరం సావిట్రికివచ్చి
 మాట్లాడుకొన్నాం. భువన్ సిగరెట్టు వెలిగిస్తూ అన్నాడు.

‘చూశారా? ఎంతవరకు వచ్చిందో!’ నేను సిగ్గుపడి తలవంచుకొన్నాను. ఏం జవాబు చెపుతాను? వినోద్ చివరిమాట నా హృదయానికి కఠోరాఘాతం కలిగించింది. వినోద్ నన్ను దృష్టిలో పెట్టుకొనే ఈ వివాహరీతికి క్రొత్త ఖండన తయారు చేసిఉంటా రనుకొంటాను. ఆయన నా పీడ వదల్చుకోవా లనుకొంటున్నారు. ఆయ నే రమణీకోసమో చూస్తున్నారు. నే నంటే ఆయనకు విసుగెత్తింది. ఆ ఆలోచన వచ్చేసరికి నాకు చాలా దుఃఖంవచ్చింది. నా కళ్ళనుండి నీళ్ళుకారాయి. ఒంటరిగా ఉంటే ఏడ్చేదాన్ని కానేమోగాని, భువన్ ఎదుట నేను నిగ్రహించుకోలేకపోయాను. భువన్ నన్ను చాలా ఓనార్చాడు—‘మీ రసవసరంగా దుఃఖిస్తున్నారు. మిష్టర్ వినోద్ మిమ్మల్ని గౌరవించకపోయినా, మీ కనుసన్నకు తన ప్రాణాలపై తం బలివ్వగలవాడు, కనీసం ఒకవ్యక్తి ఈ లోకంలో ఉన్నాడు. మీలాంటి రమణీరత్నాన్ని పొంది తన అదృష్టానికి మురిసిపోని మానవు డెవడీ లోకంలో? మీ రీ విషయంలో ఏమీ విచారించకండి.’

నాకు భువన్ మాట అసహ్యమైంది. బాగా కోపంవచ్చి నా ముఖం కందిపోయింది. ఈ ధూర్తుడు నా దౌర్బల్యాన్ని ఆసరాచేసుకొని నన్ను నాశనం చేద్దామని చూస్తున్నాడు. నా దౌర్భాగ్యానికి నాకు ఏడుపు వస్తోంది. ఇంకా పెళ్ళయి యేడాదికాలేదు. అప్పుడే ఇతరులకు నన్ను మోసగించడానికీ, నా మీద ఇంద్రజాలం ప్రయోగించడానికీ సాహసం కలుగు తోంది. నాకీ దశ పట్టింది. నేను వినోద్ ను చూచినప్పుడు నా హృదయం ఎంత ఉప్పొంగింది! నా హృదయాన్ని నే

నెంత భక్తితో ఆయనచరణాల కర్పించాను! కాని నే నింత త్వరలో ఆయన ప్రేతాలలోనుంచి జారిపోతాననీ, నన్ను పరిత్యక్తగా భావించి వ్యభిచారులు నాకు వలలు పన్నుతారనీ ఏ మెరుగుదును ?

నేను కళ్ళు తుడుచుకొంటూ అన్నాను - ఓమించండి. నన్ను కాస్త విశ్రాంతి తీసుకోనియ్యండి.

‘ఆ; ఆఁ. మీరు విశ్రాంతి తీసుకోండి. సేనక్కడ కూర్చోని చూస్తూఉంటాను.’

‘కాదండి; మీరు దయయుంచి వెళ్ళండి. నాకిల్లా విశ్రాంతి లభించదు.’

‘మంచిది. మీరు విశ్రాంతి తీసుకోండి. సేను సాయం కాలంవచ్చి చూసివెడతాను.’

‘అక్కరలేదండి. తమరు కష్టపడనక్కరలేదు.’

‘సరే; అయితే రేపు వస్తాను. బహుశః మహారాజావారు కూడా రావచ్చు.’

‘అబ్బే! మీరు నా ఆహ్వానాని కెదురుచూడండి. పిలువకుండా రాకండి’ అనిచెప్పతూనే లేచి పడకగదిలోకి పోయాను. భువన్ ఒక ఓణంసేపు నావైపుచూస్తూఉన్నాడు. తర్వాత మాట్లాడక వెళ్ళాడు.’

చెలీ! రెండురోజులు గడిచాయి. కాని నేను గదిలోంచి ఇవతలకు రానేలేదు. భువన్ రెండుమూడు సార్లు వచ్చాడు. కాని నేనతన్ని కలవనని చెప్పేశాను. ఇప్పుడతనికి బహుశః

మళ్ళీ వచ్చే సాహసం ఉండదు. ఈశ్వరుడు చాల ప్రమాద
సితిలో నాకు బుద్ధి కలిగించాడు. లేకపోతే ఈపాటికి నేను
నాసర్వస్వం నాశనంచేసుకు కూర్చునేదాన్ని. వినోద్ తరచుగా
నాదగ్గరే కూర్చుంటున్నారు. కాని ఆయనతో నాకు మాటా
డాలనుండటంలేదు. వ్యభిచారాన్ని దార్శనిక సిద్ధాంతాలతో
సమర్థించి, వివాహమువంటి పవిత్ర వ్యవస్థకు తనదృష్టిలో
యేమీ విలువలేక, తాను నావాడు కాలేక, నన్ను తనదాన్ని
చేసుకోలేక, వ్యవహరించేవానితో నా లాంటి మానిని, గర్విణీ
యైన స్త్రీకి ఎన్నాళ్ళు నిర్వాహకమవుతుంది ?

సరే, ఇంక సెలవు; త్వరితము—నేను నీ అమూల్య సమ
యాన్ని చాలా తీసుకున్నాను. కాని ఇదిమాత్రం గుర్తించు.
నేను నీ దయకాదు కోరేది; సానుభూతి.

నీ ప ద్మ

10

కాశీ, 5-1-26.

ప్రియ సోదరీ !

నీ ఉత్తరం చదివి ఏమోనవల చదివేసి లేచినట్టు భావిం
చాను. నీవుకనక నవల వ్రాస్తే, దానికి మంచి ప్రచారం
వుంటుందని నా విశ్వాసం. నీవుస్వయంగా నాయకపు కావాలి.
నీ విల్లాంటిమాట లెక్కడ నేర్చుకున్నావని ! నా కాశ్చర్యం

వేస్తుంది. నీ వా 'బంగాలీ'తో ఒంటరిగా ఎలా మాట్లాడుతూ కూర్చున్నావో నా కరం కావటంలేదు. నేనుమాత్రం ఎన్నటికీ అల్లా చేయలేను. నీవు వినోద్ ని ఏడ్పిద్దామని, ఆయనకి చిత్తశాంతి లేకుండా చేద్దామని చూస్తున్నావు. అయ్యో పాపం! నీవు ఆయన కెంత అన్యాయం చేస్తున్నావు! వినోద్ నిన్ను పేక్షిస్తున్నాడని, నీ సంగతే పట్టించుకోనంతగా తన ఆలోచనలో తానుంటాడనీ నీ వెందు కనుకుంటున్నావు? 'అతడే మనోవ్యధతో బాధపడుతున్నాడో' అనెందుకనుకోవు! జీవనసాధారణ విషయాలలో ఆయన కభిరుచిలేనంతగా ఆయననే సమస్యలు, ఏ భీతి చుట్టుముట్టాయో అని నీ వెందు కాలోచించవు? ఆయన దార్శనికతత్వాన్నో అన్వేషిస్తూ ఉండవచ్చు. ఏదో 'ఫీసిస్' వ్రాస్తూ ఉండవచ్చు. అది ఎవరు చెప్పగలరు?

నీవంటి రూపవతిని పొందికూడా ఏ మానవుడైనా చింతిస్తున్నాడంటే-గుర్తించు. అతని హృదయంలో ఏదో భారముందన్నమాట. ఆయనకు నీ సానుభూతి అవసరం. నీ వాయన బరువు తగ్గించగలవు. కాని దానికిబదులు నీ వాయనకే దోషం కల్పిస్తున్నావు. ఒకనాడు నీవు హృదయమిచ్చి వినోద్ తో ఎందుకు మాట్లాడుకోలేవో నా కరం కావటంలేదు. సందేహాన్ని సాధ్యమైనంత త్వరలో తొలగించుకోవాలి. తొందరలో తగినఉపచారం పొందకపోతే బ్రహ్మరాక్షసి అయ్యే కోతిపుండులాంటిది సందేహం. రెండు రోజులుండేలాగ ఇక్కడికి రారాదూ! నువ్వే రారాదూ అంటా

వేమో! నేను స్వతంత్రుని కాను. అత్తమామల నడగందే ఏ పనీ చేయలేను. నీకైతే ఏ బంధనము లేదు.

అక్కా! ఈమధ్య నా జీవితం హర్షశోకాల మిశ్రమణంగా ఉంది. ఒంటరిగాఉంటే ఏడుస్తున్నాను. 'ఆనంద్' వస్తే నవ్వుతున్నాను. ఆయనెప్పుడూ నాదగ్గరే కూర్చుంటే బాగుండుననిపిస్తుంది. కాని రాత్రి పన్నెండుగంటలకిపూర్వ మాయన దర్శనంకాదు. ఒకనాడు మధ్యాహ్నం వారువస్తే అత్తగారెల్లా కోపపడిందనుకొన్నావు! చిన్నపిల్లవానిని బెదరించినట్లే. అత్తగారికి నేనంటే ఏదోకోపం ఉందని భయంవేస్తోంది నాకు. అక్కా! నేను చేతనైనంతవఱకామెను సంశోషపెట్టే చేష్టలే చేస్తున్నాను. ఎన్నడూచేయని పనులుకూడా ఆమెకోసం చేస్తున్నాను. ఆమెస్నానానికి నీళ్ళు కాస్తున్నాను. ఆమెపూజకు కావలసినవన్నీ సిద్ధపరుస్తున్నాను. స్నానంచేస్తే అచక ఉతుకుతున్నాను. పడుకోన్నప్పుడు కాళ్ళి పడుతున్నాను. నిద్రపోతుంటే పంకావేస్తున్నాను. ఆమె నా తల్లి. ఆమె గర్భం నుంచే నా ప్రాణాధారమైన రత్నం ఉత్పన్నమైంది. ఆమె కేకొంచెమో సేవ చేయగలగటంకంటే నా కదృప్తమేమిటి! నాతో నవ్వుతూ మాట్లాడితే అం శేచాలు. కాని అడుగడుక్కినన్ను తిడుతూనేఉంటుం దెందుకో అరంకాదు. తప్పు నాదే అని తెలుసు. కాని అదేమిటో తెలియటంలేదు. మా ఆడబడుచు లిద్దరికంటే నేనందమైన దాన్నవటమే, చదువుకొన్న దాన్నవటమే నా తిప్పయితే, ఆనంద్ నామీదింతి ప్రేమగా ఎందుకుండాలి? అంటే అది నా వశంకాని విషయం. అత్తగారు నా విషయంలో ఇల్లా ప్రవర్తించటంచూచే ఆనంద్.

తల్లికి దూరంగా ఉంటున్నారు. నేనే ఆనంద్ మనస్సును విరిచేస్తున్నానని అత్తగారికెందుకో భ్రమ కలుగుతూఉంటుంది. దీ న్నెందుకు కోడలిని చేసుకొన్నామా అని బహుశః ఆమె పశ్చాత్తాపపడుతూ ఉండవచ్చు. తననుంచి తనకొడుకు నెక్కడ లాగేసుకుంటానో అని భయపడుతోంది. ఒకసారి నన్నామె గారడీదాన్ననికూడా అంది. ఇద్ద తాడబడుచులూ అకారణంగా నాయందు ఎంతో ద్వేషం చూపుతూఉంటారు. బెదాడబడుచు విలంతువు. సరే ఆమెకోపం అరమవుతోంది. కాని చిన్నావిడ ఇంకా కన్య. ఆమెకా ద్వేష మెందుకో నా కర్థంకావటంలేదు. నేనే ఆవిడసానంలో ఉంటే నా వదినగారిదగ్గ జేవోకొంచెం నేర్చుకోవటానికి, చదువుకోవటానికి ప్రయత్నం చేసేదాన్ని. ఆమె కాళ్ళు కడిగి నెత్తినుంచుకొనేదాన్ని. కాని ఈ పిల్లకి న న్నవమానపరచటమే ఆనందం. కొద్దిరోజులలోనే ఇద్దలూ కూడా సిగ్గుపడతారని నాకు తెలుసు. ఆ ఇప్పుడే నేనంటే కొంచెం బెదురుతారు. నేను నావల్ల వాళ్ళకి అప్రసన్నత కలిగే ఏ అవకాశం కలగనీయటంలేదు. కాని నా రూపాన్నేం చేయను? ఒకనాటి కీ రూపమేకారణంగా, నే నపరాధి నవుతానని ఏమెరుగుదును? నిజం చెప్తున్నాను. అక్కా! ఒక మాడ్లిగా ఇక్కడ నే నలంకరించుకోవటమే మానేశాను. మురికితో ఎంతో అసహ్యంగా తయారై కూర్చుంటున్నాను; ఈ భయంచేతనే. నేను చదువుకొంటున్నా, నన్నెవ్వరూ ముఖం చిటించనక్కర లేకుండా నే నసలు పుస్త కా లేముట్టుకోవడంలేదు. మా ఇంటిదగ్గరనుంచి పుస్తకాలొక మూటకట్టి తెచ్చాను. అందులో కొన్ని పుస్తకాలు చాల మంచివి. వాటిని చదవాల

నెన్నోసార్లు అనిపిస్తూ ఉంటుంది. కాని ఎవళ్ళేమంటారో అని భయం. నే నెల్లా కూర్చుంటున్నానో, ఏమి చేస్తున్నానో, ఎల్లా మాట్లాడుతున్నానో చూస్తూ గూఢచారులా ఉంటారు నాకు మా ఆడబడుచులిద్దరూ. ఈ మహిళల కిద్దరికీ నా మీద కొండేలు చెప్పటమంటే ఇంత సరదా ఏమిటో చెప్పలేను. ఈ మధ్య బహుశః వాళ్ళకింతకంటే పనేలేనట్లుంది. నాకు ఒకసారి కసురుకుందామన్నంత కోపంవచ్చింది. కాని మనస్సు నణచు కొని ఊరుకొంటున్నాను. ఈ పరిస్థితి అట్టేరోజు లుండదులే. ఒక కొత్త మనిషితో మొదట కాస్త వీరితగాఉండటం సహజమే. విశేషించి ఆ కొత్త వ్యక్తి విద్యాఆశయాల్లో మనకంటెకొంచెం భిన్నంగాఉంటే మరీను నిజంగా నేనే ఏ క్లెయిమ్ లేజితోనైనా ఉండవలసినస్తే ఆమె ప్రతివిషయం ఆలోచనతోటే, కుతూహలంతోటే చూస్తాను.

ఈ కాశీపురవాసులు పూజలు, పునస్కారాలు చాలా చేస్తుంటారు. అత్తగారుమాత్రం రోజూ గంగకు స్నానానికి వెడతారు. పెద్దాడబడుచు ఆమెవెంట నెడుతుంది. నే నెప్పుడూ పూజచేయలేదు. జాపకముందా? మనం పూజలు చేసేవాళ్ళి నెంత హేళన చేసేవాళ్ళిమో? పూజచేసేవాళ్ళి చరిత్ర ఉన్నతమైనదిగా నే నప్పుడు గ్రహించిఉంటే నేనీ పాటికి పూజ చేస్తూఉండేదాన్ని. కాని నాకిలాంటి అనుభవం ఎప్పుడూ కలగలేదు. పూజచేసేవాళ్ళికూడా పూజ ఎప్పుడూ చేయనివాళ్ళ లాగే ఇతరులని నిందిస్తుంటారు. తమలో తాము పోట్లాడుకొంటారు. సరే, ఇప్పుడిప్పుడే నాకు మెల్ల మెల్లగా పూజమీద శ్రద్ధ కలుగుతోంది. మా మామగారితండ్రి ఒక

గుడి కట్టించారు. అది మా యింటియెదుటే ఉంది. నేను తరచుగా మా అత్తగారితో కూడా అక్కడికి వెళుతూవుంటాను. అంతేకాక ఇష్టాదా విశాలమూర్తి దివ్యదర్శనంవల్ల నా అంతరంగంలో ఒక జ్యోతిలాగ అనుభవం కలుగుతోందని చెప్పటాని కేమీ సందేహంలేదు. నేను ఎంతశ్రద్ధతో రామకృష్ణుల జీవితాలని గురించి ఆలోచనచేస్తూ ఉండడాన్నో! అదంతా పోయింది.

నేను రూపవతిని సందుకు తీసి ఇంతటితో పూర్తికాలేదు. మా అడబడుచులు నా రూపంజూసి అసూయపడుతున్నారంటే అరముంది. కాని ఊహించటానికి వీలులేని చోటునుంచి కూడా నాకేళి తీ లభిస్తోంది. అందుకు నాకు విచారంగా ఉంది - నా ఆనంద బాబుకూడా నన్నిందుకు దండీస్తున్నాడు. ఆ. ఆయన దండనీతి విలక్షణమైనది. ఆయన ప్రతి రోజూ నా దగ్గరకేదో కానుక తెస్తూనే ఉన్నాడు. ఆయన నాదగ్గర ఉన్నంతసేపూ తానుండటం నాకిష్టంలేదనే ఆయన సందేహం. ఆయనయందు నేను చూపే ప్రేమ కలటమనీ, కేవలం పైకి ప్రదర్శించేదే అని ఆయన ననుకొంటున్నాడు. ఆయన నాదగ్గర అణకువగాను, అనుమానంగానూ ఉంటారు. దీనివల్ల నేను సిగ్గుపడిచస్తున్నాను. నాతో ఏదైనా చెప్పేటప్పుడు తన కథికారంలేని షని చేస్తూ ఉన్నట్టు ఊరికే సంకోచం. మురికిబట్టలు కట్టుకొనేవారు శుభ్ర వస్త్రాలుధరించే వాడికి దూరంగా ఉన్నట్లుం దీయనపరిస్థితి.

ఏ అందగత్తెకూ అందగాడుకాని మగవాడిమీద ప్రేమ ఉండనే ఉండదని ఆయన ననుకొంటున్నారేమో! బహుశః ఆయన దీన్నెందుకు పెళ్ళిచేసికొన్నామురా అని పశ్చాత్తాప

పడుతూ ఉండవచ్చు. ఆయనకు తనమీదే విసుగు కలుగుతుందేమో ! నన్నెప్పుడైనా ఏడుస్తూఉండగా చూస్తే, నా శౌర్యాగ్యాన్ని తలుచుకొని ఏడుస్తున్నా ననుకొంటున్నాడు. నే నే ఉత్తరమేనా వ్రాస్తుంటే యాయన రూపహీనతనే చెప్పుకుని ఏడుస్తున్నా ననుకొంటున్నాడు. నేను ఏమి చెప్పను అక్కా ! ఈ సౌందర్యం నా ప్రాణాలు తీసేద్దాంది. ఆనంద్ మనస్సులో ఈ అనుమానం పోగొట్టటానికి, ఆయన్ని నా వల్ల తృప్తిపడేట్టుచేయటానికి, అంతక్రితం నా కెళ్ళో అసహ్యమైన ఆచరణలుకూడా ఇప్పుడు చేయసలసి వస్తోంది. మొదట ఈ సంగతి తెలిస్తే నన్ను కురూపను చేయమని ఆ బ్రహ్మదేవుడితో చెప్పిఉండేదాన్ని. మహా చిక్కు వచ్చిపడింది. అత్తగారిని సేవించకపోయినా, ఆడబడుచుని శారవించకపోయినా నాళ్ళ దృష్టినుంచి జారిపోతున్నాను. ఆనంద్ బాబుకి నిరాశ కల్గించానా, ఆయన నా మీద వింక్త పెట్టుకొంటారేమా !

నేను నీతో నా హృదయంలో ఉన్న సంగతి చెబుతున్నానక్కా ! నీ దగ్గర దానికనుముంది ? ఏ స్త్రీకైనా పురుషుడంటే ఎంతప్రేమ ఉండటానికి నీలుందో, అంత ప్రేమా ఆనందబాబంటే నాకుంది. ఆయనసానే ఇద్దరును వచ్చినా కన్నెత్తి చూడను. కాని ఆయన కెల్లా నమ్మకం కలిగించను ? చూస్తున్నాగదూ ! ఆయనేగో ఒక వంకమీద మాటిమాటికి లోపలికి వస్తారు. వినమ్రలాలసాపూరిత దృక్కులతో నా గదిగుమ్మంవైపు చూస్తారు. అప్పుడాయన చెయ్యిపట్టుకొని గదిలోకి లాక్కుందా మనిపిస్తుంది. కాని ఎవరైనా చూస్తే ఇంకేమన్నా ఉందా ? అన్నిటికంటే కనధయ మేమిటంటే —

అయినే ఇదంతా నాటకమనుకొంటే! ఇంకా ఆయనసంపాదన తక్కువైనా, ఏవో రెండుమూడురూపాయలవి రోజూ జెస్టునే వుంటారు. హృదయపూర్వక ప్రేమోపహారం ఎంత సామాన్యమైన దిచ్చినా కళ్ల నద్దుకు తీసుకుంటారు. కాని ఆయన పన్ను కట్టినట్టు కడుతున్నారు; భగవంతు డాయన కీ శిక్ష విధించినట్టు. ఏం చెయ్యగలను? ఇప్పుడు నేనుకూడా ప్రేమనాటకం ఆడవలసి వస్తుంది. ప్రేమప్రదర్శనమంటే నా కసహ్యం. నీకు జ్ఞాపకముందా? నేనొకసారి చెప్పాను— 'ప్రేమఉంటే లోపలేనా ఉంటుంది; లేదా పై నేనా ఉంటుంది, లోపలా పై నా సమానంగా ఉండలేదు. ప్రదర్శనం వేశ్యలకే. కులాంగనలకు ప్రేమ హృదయంలోనే వుంటుంది.'

అక్కా! ఉత్తరం చాలా పెద్దదయింది. చదివి చదివి విసుగెత్తి ఉంటుంది. వెను వ్రాసి వ్రాసి అలసిపోయాను. ఇంక మిగిలిన సంగతులు రేపు వ్రాస్తాను. ఎల్లుండి ఈ ఉత్తరం నీదగ్గరకు చేరుతుంది.

అక్కా! తీమించు. నిన్న ఉత్తరం వ్రాయటానికి పైము లేకపోయింది. రాత్రి ఒక సంఘటన జరిగింది. దానితో చిత్తం అశాంతమైంది. అతికష్టమైనా ఈ కొద్ది సమయాన్ని గడపగలిగాను. నే సంతవరకూ యింటిలోఉన్న ఏ ప్రాణినిగురించి ఆనంద్‌తో పితూరీచేయలేదు. మా అత్త గారేదైనా మాట అన్నా, ఆడబడుచు సాధించినా ఆ సంగతి ఆయనదాకా ఎందుకు పోనివ్వటం? గృహకలహం పుట్టటంకంటే దీనివల్ల

కలిసివచ్చేదేమిటి? ఈ చిన్నచిన్న విషయాలు కడుపులో పెట్టుకొని ఉండకపోతే కుటుంబాలు చెడిపోతాయి. అన్యోన్యం వైమనస్యం ఎప్పుడవుతుంది. కాని నిన్న అనుకోకుండానే నా నోట ఒకమాటవచ్చింది. అందు కింకా నన్ను నేనెంతో నిందించుకొంటున్నాను. అది యింక పెరగకూడదని దైవాన్ని ప్రార్థిస్తున్నాను. సంగతేమిటంటే నిన్న ఆనంద్ బాబు చాలా ఆలస్యంగా వచ్చారు—నేనాయనకోసం చూస్తూ ఒక ఫుస్తకం తీసి చదువుతూ కూర్చున్నాను. ఆషళంగా అత్తగారువచ్చి ఇంకా లైటు వెలుగుతోనే ఉందా? వాడు తెల్లవారేదాకా రాకపోతే నీవు లైటుంచుకూర్చుంటావా తెల్లవార్నా? అంది. నేను లైటు తీశేశాను. ఆనంద్ బాబు కాస్సేపట్లో వచ్చారు. గది చీకటిమయంగా ఉంది. అదేమిటో నా కష్టమ మందమతి ఏర్పడింది. అలికిడి తిన్నగానే నేను 'స్విచ్'వేస్తే ఏ గొడవా లేకపోయేది. కాని నేనంధకారంలో పడివున్నాను. ఆయనడిగారు—'నిద్రా! ఈ చీకటేమిటని. అయ్యో! అప్పుడేగా నేను 'ఇప్పుడే తీశాను లైటు'ని చెప్పివుంటే సరిపోయేది. కాని నా నోటివెంట 'అత్తగారు బల్బు ఆర్పేయమన్నారు; ఆరివేశాను. మీరు తెల్లవారేదాకా రాకపోతే తెల్లవార్నా బల్బు వెలుగుతూఉండాలా?' అంటూ వచ్చాయి మాటలు'

'అయితే ఇప్పుడు వెయి స్విచ్. నేను వెలుతురులోనుంచి వస్తున్నాను. నాకేమీ కనిపించటంలేదు' అన్నారు.

'నేనిప్పుడు 'బటన్' ముట్టుకోనని ఒట్టు పెట్టుకొన్నాను. అవసరంవస్తే కొవ్వవత్తి వెలిగించుకొంటాను. అనవసరంగా

చీవాట్లు ఎవరు తింటారు?' ఆనంద్ స్వీచ్ఛివేస్తూ అన్నారు. 'రాత్రి తెల్లవారూ బల్బు వెలుగుతూ ఉండవలసిందే అని నేను బట్టపెట్టుకొన్నాను. ఎవరికి కష్టం కలిగినాశరే, అంతా చూస్తున్నాను. గ్రుడ్డివాణ్ణి కాదు. మతియొక కోడలునచ్చి యింతసేప చీసినప్పుడు చూస్తాను. నాప్పు దురదృష్టవంతు రాలవుకనక ఈ ప్రాణులచేతిలో పడ్డావు. మతియొక అత్తగారి కెవరికైనా నీవే పరిచర్య చేసిఉంటే నీకు తమలపాకులాగ చూచుకొని క్రింద నడవనీయకపోయేది. కాని ఇక్కడ ప్రాణా లర్పించినాసరే ఒకళ్ళవోటా మంచిమాట రాదు.'

నాకు నా తప్పు పూర్తిగా అర్థమయింది. ఆయన కోపం శాంతింపజేయాలనే ఉద్దేశంతో అన్నారు - 'అర్థరాత్రిదాకా లైటుంచి కూర్చోవటం తప్పుగాది. మీ అమ్మగారు ఆర్పి వేయమంటే తప్పేముంది? నాకు తెలియజెప్పటం, వుంచి బోధించటం వారిధర్మం. చేతనె నమట్టుకు వారికి పరిచర్య చేయటం, వారు నేర్పినప్రకారం నడుచుకోవటం నా ధర్మం.'

ఆనంద్ ఒకక్షణం నేపుగుమ్మంకేసి చూస్తూ వెంటనే అన్నారు—ఇంకే కొంపలో నాకు సాగదు. తెలిసిపోతోంది. నీవు చెప్పకపోయిగా నేనంతా వింటూనేఉన్నాను. అంతా అర్థమవుతోంది. నా పాపాలకి ప్రాయశ్చిత్తం నీవు చేయవలసి వస్తోంది. 'మీ ప్రవర్తన ఇల్లాగే ఉండేటట్టయితే మీ యిల్లు మీరు చక్కబెట్టుకోండి. నా దారి నేను చూచుకొంటా'నని రేపు మా అమ్మతో తెగేసి చెప్పేస్తాను.

నేను చేతులు జోడించి గడగడలాడును. అన్నాను —
వద్దు వద్దు. అల్లాంటివని చేయకండి. 'అయ్యో! నా తెలివి
మండా!' బట్ట మాటుందుకు చెప్పానురా దేవుడా! మీ
పాదాలు పట్టుకుని చెప్పతున్నాను. నిజంగా నాకే తగారంటే
ద్వేషం లేనేలేదు. వదినె అన్నా నాకేమీ కష్టంలేదు. నా
కిదామీ నాకంటే పెద్దవాళ్ళు. నాకు పల్లి నంటివాళ్ళు. ఏదైనా
ఒక కఠినమైనమాట అన్నానేను. సహించుకోవాలి. మీరు
వాళ్ళనేమి అనకండి. అంటే నాకు చాలాదుఃఖం కలుగు
తుంది.'

ఆనంద్ దగ్గరికి తో అన్నాను. 'నీ నంటి కోడలు పోతి
కినా ఆవిడహృదయం యేమికిరిగిటంటేదు. ఇంకా ఎవరైనా
స్వర్గాన్నుంచి దేవత దిగివస్తుందా? నువ్వేమీ భయపడకు.
నేనేం పెద్ద పోట్లాటపెట్టుకోను. కాని ఒళ్ళు దగ్గరపెట్టుకు
మసలుకోమని మాత్రం చెప్పితిరితాను. ఈ వేళ నేనే కనక
ఏ రెండునందలో మూడువందలో తెస్తూఉంటే ఒక్కళ్ళూ
మాట్లాడేవాళ్ళుకారు. ఏమీ సంపాదించనివాడి కిది తీక్ష.
నిజం చెప్పాలంటే నాకు పెళ్ళిచేసికొనేందు కేమీ అధికారం
లేదు. నాలాంటి సంపాదనలేని మందబుడికి నానో స్వామి ఒక
ఆడదాన్నికూడా బాధపెట్టటాని కేమీ హక్కుందీ? అక్కయ్య
కేం నచ్చిందో నీ వెనకాలపడిందే. అత్తివారిల్లు నాశనం
చేసింది. ఇంకొక్కడకూడా నిష్పాపెట్టటానికి సిద్ధమైంది. నాన్న
గారిముఖం చూస్తున్నానుగాని లేకపోతే, ఒకరోజులో ఏళ్ళ
సంగతి కనుక్కోనేవాణ్ణి!'

అక్కా ! అప్పటికెల్లాగో ఆయన్ని శాంతపరచాను. కాని మళ్ళీ అదెప్పుడు పొంగుతుందో చెప్పలేను. నాకోసం లోక మంతటితోటే అయినాసరే ఆయన పోట్లాడవలసివస్తే సిద్ధమే. నే నేషిస్థితిలో ఉన్నానో నీ పూహించగలవు. నామీద ఎన్ని దెబ్బలు పడినా నే నేడవకూడదు. నాలిక మెదపకూడదు. నే నేడిశానా, కొంప ధ్వంసమయిందన్న మాట. ఆనంద్ ఇంకేమీ వినిపించుకోరు. ఏమీచూడరు. బహుశః ఈ ఉపాయంతో (ఆయన దృష్టిలో) నా హృదయంలో ఆయనమీద ప్రేమ అంకురింపజేసుకోవాలని చూస్తున్నారేమో ! ఈయనెంతకోపదారివారో నాకేవేళ తెలిసింది. నే నేమాత్రం ఊత మిచ్చినా రాత్రే అత్తగారిమీదవెళ్ళి పడేవారే. ఎంతమంది యువతులీ అధికారగర్వంతో తమ ధర్మం మరచిపోతున్నారు కాదు! నేనుమాత్రం అక్కా, భగవంతుడి దయానల్ల ఎన్నటికీ మరచిపోను. 'ఆనంద్ వేరుపడితే ఎల్లాగడుస్తుంది' అనేభయం నాకులేదు. నె నాయనతోపాటు సర్వం అనుభవించగలను. కాని కొంప అల్లరిపడిపోతుంది. చాలు, ప్రియ పద్యా, నేటి కింతే, ఉత్తరానికి జవాబు వెంటనే వ్రాయు.

నీ సీత

ఫిబ్రవరి, 5-2-26.

ప్రియ సీతా !

ఏమి వ్రాయను ? నా కీ ఆపస్తు కొండవిరిగి మీదపడినట్లు వచ్చిపడింది. ఆయన వెళ్ళిపోయారు. నన్ను విడచిపెట్టి ఏమీ చెప్పకుండా లేచిపోయారు. ఇంతవరకూ ఏడవలేదు. ఆయన కోసం నచ్చినచాళ్ళతో, 'రెండు మూడు రోజులలో వస్తారు. పనిమీద కాశీ వెళ్ళారు' - అని ఏదో కప్పిపచ్చి చెబుతున్నాను. కాని ఏజ్జానంటే ఈ శరీరం ఆ కన్నీళ్ళలో మునిగిపోతుంది. అందులోనే నా ప్రాణాలు పోతాయి. వంచకుడు నాకేమీ చెప్పాడుకాదు. రోజులలాగే లేచారు. విద్యాలయానికి వెళ్ళారు. మామూలుపై ముకి నవ్వుతూ నా దగ్గరికి వచ్చారు. మే మిద్దరం టిఫిన్ తీసుకొన్నాం. తర్వాత ఆయన దినపత్రిక చదవటం మొదలుపెట్టారు. నేను టెన్నిస్ ఆడుకోటానికి వెళ్ళిపోయాను. ఈమధ్య కొద్దిరోజులనుంచి ఆయనకి టెన్నిస్ అంటే ఎందుకో ఇష్టం తగ్గింది. నే నొక్కతెనే వెతుకుతున్నాను. తిరిగి వచ్చేసరికి వసారాలో పచార్లు చేస్తూ సిగరెట్లు కాలుస్తున్నారు. నన్ను చూడగానే ప్రతిరోజులాగే నా ఓవర్ కోటు తెచ్చారు. నా మీదవేశారు. వసారాలోంచి ఆ హాళిస్థలంలోకి మైదానం వెళ్ళాం. కాని అక్కడెక్కడా మాట్లాడలేదు. ఏదో ఆలోచనలో పడి ఉన్నారు. మంచు బాగాపడటం మొదలుపెట్టేసరికి మేము మళ్ళీ యింటిలోకే వచ్చేశాం. అప్పుడే నాకు వీణనేర్పే బంగారీ

మహిళ వచ్చింది. వినోద్ కూడా నాతోటే కూర్చున్నారు. ఆయనకి సంగీత మెంతయిష్టమో నీకు వ్రాసే ఉన్నాను. విశేష మేమీ లేదు. ఆ మహిళ వెళ్ళిపోయిన తర్వాత మేము కలిసే భోజనం చేశాము. నేను నా గదిలోకి పడుకోటానికి వచ్చాను. ఆయన రోజులూగే తమ గదిలోకి చదువుకోటానికి వెళ్ళిపోయారు. నేను వెంటనే నిద్రపోయాను; కాని ఆయన నా గదిలోకి వచ్చేసరికి కళ్ళు తెరచాను. నేను నిద్రలో ఎంత ఒళ్ళు తెలియకుండా పడి ఉన్నా, ఆయన ఎలికిడి అయితే నాకు మెలకువ వచ్చేస్తుంది. చూచాను. ఆయన తన పచ్చ శాలువ కప్పుకొని నుంచున్నారు. నేను చేతులు జూపి అన్నాను - 'రండి, నుంచున్నారేం?' అని మళ్ళీ నిద్రపోయాను. అంతే చెల్లీ! అదే వినోద్ అంతిమ దర్శనం. ఆయన మంచం మీద పడుకొన్నారో లేదో తెలియదు. ఈ కళ్ళక దేమిటో మహానిద్ర పట్టుకువచ్చింది. తెల్ల వారిచూస్తే వినోద్ లేరు. నే నాయనకంటే ముందు లేస్తూ ఉంటాను. ఆయన ఇంకా పడుకొని నిద్రపోతూ ఉంటారు. కాని ఈ వేళ ఆయన ప్రక్కమీద లేరు. వారి శాలువా కూడా లేదు. తన గదిలోకి వెళ్ళి పుంటా రేమో అనుకొన్నాను. స్నానాల గదిలోకి వెళ్ళాను. ఒక అరగంటలో తిరిగి వచ్చాను. అప్పుడు కూడా ఆయన కనిపించలేదు. ఆయన గదిలోకి వెళ్ళాను. అక్కడ కూడా లేరు. ఆశ్చర్యం వేసింది. ఇంత ప్రాద్దున్నే ఎక్కడికి వెళ్ళారో! వంకెని బట్టలు లేవు. ఎవరినైనా కలవటానికి వెళ్ళారా? స్నానం కాకుండానే మైరులు బయలుదేరారా! కొంచెం చెప్పకూడదూ! సంశయం కలుగుతూ ఉంది. కోపం వచ్చింది. నేను దాసీదా న్ననుకొంటున్నారు... ..

తైమయింది. 'బైరా'బల్లమీద 'టీ' పెట్టి వెళ్ళాడు. వినోద్ కోసం చూచిచూచి టీ చల్లారిపోయింది. నా కూరికే కంఠారుగా వుంది. లోపలికి వెళ్ళనూ, ఇవతలకిరానూను. ఈవేళ రాగానే జాషకముండేలాగ పెడదామనుకొన్నాను. 'మీ ఇల్లు మీరు చక్క-పెట్టుకోండి. మీ ఇంట్లోమీరు ఇక సుఖంగా ఉండండి, నేను మా యింటికిపోతాను. నాకు ఈ మాత్రంతిండి అక్కడా దొరుకుతుంది'అని. శీతకాలంలో తొమ్మిదవటం ఎంతసేపు ? ఇంకా వినోద్ జాడ లేదు, ఒళ్ళుమండి ఆయనగదిలోకి వెళ్లాను, 'ఇల్లాగే ఉండవలసివస్తే మీరుండండి; నేనుండలేను'అని ఒక ఉత్తరం వ్రాసి బల్లమీద పెడద్దామని. 'నే నెంత ఓపిక పడుతున్నానో మీ రంత రెచ్చగొడుతున్నారనీని. చెల్లీ ! ఆ కోపంతో సంతప్తభావాలు నదిలాగే హృదయంలో ప్రవహించేస్తున్నాయనుకో వ్రాయటానికే కూర్చుంటే పేజీలకి పేజీలు వ్రాసిపడేసేదాన్ని. కానీ అయ్యో ! నేను లేచిపోతానని బెదిరించానుగాని ఆయనంతకుముందే లేచిపోయాను. బల్లమీద కూర్చునేసరికి నా కాయన 'ప్యాజ్'లో ఆయనఉత్తరం కనిపించింది. నేను వెంటనే ఉత్తరం తీశాను. గదిబా చదివాను. నా చేతులికి నుకుపట్టుకుంది. కాళ్ళు దడదడలాడాయి. గది కదిలిపోతేం దనిపించింది. ఒక హృదయవిదారకమైన దీర్ఘవిశ్వాసం విడిచి సోఫామీద పడ్డాను. ఉత్తరమిది.

'ప్రియా ! మొట్టమొదటిసారిగా నీ దర్శనభాగ్యం కలిగి తొమ్మిది నెలలైంది. అప్పుడు నేను ధన్యుణ్ణుకొన్నాను— నేను నీతో వియోగంపొందే దౌర్భాగ్యం పట్టింది. అయినా నేను ధన్యుణ్ణనే అనుకొంటున్నాను. నాకు నెళ్ళిపోతున్నానని

లేశమైనా దుఃఖంలేదు. ఎందుచేతనంటే-నీవు సుఖపడతావని నే నెరుగుదును. నీవు నాతో సుఖంగా ఉండలేకపోయినప్పుడు నేను బలవంతంగా ఎందుకు పడివుండాలి? ఇంతకంటే మనం వేరువేరుగా ఉండటం మంచిది. నే నిప్పు డెల్లాఉన్నోనో అల్లాగే వుంటాను. నీవుకూడా ఈ రీతిగానే ఉంటావు. అయినప్పుడు సుఖజీవనం కలుగుతుందనెల్లా అనుకొంటాం? నేను వివాహం ఆత్మవికాసానికి సాధనమనుకొంటున్నాను. స్త్రీ పురుష సంబంధాని కేదైన అర్థమంటూ వుంటే అది ఇదే. కాకపోతే పెళ్ళి అవసరమని నాకు తోచదు. మానవసంతానం పెళ్ళి లేక పోయినా బ్రతికేవుంటుంది. బహుశః ఇంతకంటే బాగాకూడా. వాసనకూడా వివాహం అక్కరలేకుండానే తీరుతుంది. ఇల్లు చక్క-బెట్టుకోవటానికి పెళ్ళిచేసికోవలసిన అవసరంలేదు - జీవిక ఒక అప్రధాన సమస్య. భగవంతుడు రెండు చేతులిచ్చివుండగా ఎవడూ తిండి తినలేకపోడు. అందుచేత ముఖ్యముగా వివాహోద్దేశం స్త్రీ పురుషులు పరస్పరం ఆత్మోన్నతికి తోడ్పడతారనేదే. అనురాగం ఉన్నచోటే వివాహం. ఆ అనురాగమే ఆత్మోన్నతికి ముఖ్యసాధనం. అనురాగం లేదా,- వివాహం లేదు. అనురాగం లేనిదే వివాహానికేమీ అర్థమేలేదు.

నిన్ను నేను మొట్టమొదటిసారి చూచినప్పుడు నీవు నాకు అనురాగానికి సజీవమూర్తిలాగ కనిపించావు. నీలో సౌందర్యం ఉంది; విద్యఉంది; ప్రేమఉంది, స్ఫూర్తి ఉంది; ఉత్సాహంఉంది. ముగ్ధుణ్ణయాను. ఆనాడు నా గ్రుడ్డికళ్ళకి ఇన్నిగుణాలున్న నీలో వీటినన్నింటినీ కప్పివేయగల చంచలత్వముకూడా ఉందని అర్థమయిందికాదు. నీవు చంచలమైన దానవు. విలక్షణమైన

చాంచల్యము. అది నాకప్పుడు చోచలేదు. ఎక్కువలేదు. తక్కువలేదు. నేను నిన్ను స్వతంత్రురాలిని చేయాలనుకొన్నాను. ఎందుచేతనంటే నా దృష్టిలో సంపూర్ణాన్నత్యాన్ని పొందాలంటే అన్నిటికంటే ఇదే బాగా అవసరం. లోకంలో ఎక్కడ చూచినా పురుషులకు వ్యతిరేకంగా ఇంతగోల బయలుదేరిందంటే ఎందుకు? ఇందుకే మేము స్త్రీల స్వాతంత్ర్యం లాగేను కొన్నామనీ, వాళ్ళని మా కోరికలకోసం దాసీలగా ఉంచుకొన్నామనీ, నేను నిన్ను స్వతంత్రురాలిని చేశాను. నీమీద నాకేమీ అధికారం లేదని అంగీకరిస్తున్నాను. నీ మట్టుకు నీవు స్వతంత్రురాలవు. నీవు నా దగ్గర స్వేచ్ఛగా వుంటున్నావని నేననుకొన్నంతవరకు నాకేచింత లేదు. నీవు స్వేచ్ఛగా గాక సంకోచంగాను, - భయంగాను బంధనంవల్ల నా దగ్గర ఉంటున్నావని నాకిప్పు డర్థమవుతోంది. చెండుమూడు రోజుల క్రితమే నాకిది వ్యక్తమయింది. అందుచేతనే యింక నేను నీ సుఖమార్గానికి బాధ కలిగించ దలచుకోలేదు. నే నెక్కడికీ పారిపోవటంలేదు. కేవలం నీ మార్గాన్నుంచి తొలగి అదేనా నావల్లనీకు పూర్తిగా నిశ్చింత కలిగేటంత దూరం తొలగి పోతున్నా నంటే. నేను లేకపోతే నీ జీవిత మెక్కువసుందరమైనది కాగలిగినప్పుడు నేను బలవంతంగా నిన్నట్టేపెట్టను. నా సుఖమార్గానికి నీవడ్డు తగులుతున్నావని తోస్తే నీతో స్పష్టంగా చెప్పిఉండేవాణ్ణి. నేను ధర్మము, నీతి అనే మోసాన్నొప్పుకోను. కేవలం ఆత్మసంతోషమే కావాలి. నీకైనా, నాకైనా అంతే. జీవనతత్వం ఇదే. మూల్యం ఇదే. నేను ఉస్కులో మా 'డిపార్ట్ మెంటు-హెడ్'కి ఒక ఉత్తరం వ్రాసి

పెట్టాను. అది ఆయనదగ్గటికి పంపేసెయ్యి. డబ్బునుగూరించి ఏమీ బాధ పడవదు. నా ఎక్కొంటులో ఇంకా నీకు కొన్ని నెలలవఱకూ సరిపోయే డబ్బుంది. తరువాతకూడా నీకు కావలసినంత కాలం లభిస్తూనే ఉంటుంది. నేను నా భావం స్పష్టం చేశాననుకొంటాను. ఇంతకంటే ఎక్కువగా చెప్పదలచుకోలేదు. నన్ను కిలవాలనిపించినప్పుడు బ్యాంక్ లో నా ఎడ్రసు తీసుకో. కాని, రెండు మూడు రోజులతర్వాత. కంగారు పడవలసిన అవసరమేమీ లేదు. నేను స్త్రీని అబల అని పంగువని అనుకోను. తలచుకొంటే ఆమె తనరక్షణ తాను చేసికోగలదు. ఇప్పుడుగాని, ఇంకా రెండు మూడు నెలలకుగాని, రెండు మూడేళ్ళకిగాని నేను జ్ఞాపకంపెట్టే, నాతో సుఖపడగలవని నీకు తోస్తే, నీవు కేవలం రెండుముక్కలు వ్రాసిపారేయి. నేను వెంటనే వస్తాను. ఎందుచేతనంటే - నీవంటే నాకేమీ కోపం లేదు. నీతో నా జీవితంలో గడచిన రోజులు నాకు స్వర్గ—స్వప్న దివసాలే. నేను బ్రతికి వున్నంతకాలం ఈ జీవితానంద స్మృతులు నా హృదయంలో ఉంచుకొంటాను. హా! ఇంతసేపు మనస్సుని పట్టి ఉంచినమీదట నా కళ్ళలోంచి ఒక బిందువు (కన్నీరు) పడనే పడింది. క్షమించు. నేను నిన్ను చూడనన్నాను. ఆ చూపు లేవరు? నన్ను నీ హృదయంలోనుంచి తీసి విసరి పారేశావని తెలుసు. అయినా ఈ ఒక్క గంటలోనూ ఎన్నో సార్లు నిన్ను చూచిచూచితిరిగి వచ్చాను. కాని ఈమాటలు వ్రాసి నీదయకు ప్రార్థనగా కావాలనుకోవటంలేదు. నా నీతిలో నీకు దేని కధికారముదో, ఇంకా ఉంటుందో అదే చేశావు. నేను వివాహంలో ఆత్మను సర్వోన్నతంగా ఉంచదలచాను.

శ్రీ పురుషులలో నే నా ప్రేమ ఉండాలంటాను. ఇద్దఱు స్వతంత్ర వ్యక్తులమధ్య పరాధీనత నాధారం చేసుకొనిఉన్నది ప్రేమ కాదు.

చాలు. ఇంకేమీ వ్రాయను. నీ కొక సూచన చేయాలని ఉంది; కాని చెయ్యను. ఎందుకంటే నీ మంచిచెడ్డలు నీకు తెలుసు. నీవు నీకు సలహాయిచ్చే హక్కును నామీదనుంచి లాగేసుకొన్నావు. వినా ఇంతమాత్రం చెప్పకుండా ఉండలేక పోతున్నాను. ప్రపంచంలో ప్రేమ అనే మాయపన్నే దుష్టులకు లోటులేదు. వాళ్ళ మాయల్లోంచి తప్పించుకొంటూ ఉండు. నీ వెక్కనున్నాసరే ఆనందంగా ఉండాలని దైవాన్ని ప్రార్థిస్తున్నాను. నీకు నా అవసరంవస్తే జ్ఞాపకంచేసుకో. నీ ఫోటో ఒకటి అపహరించుకు పోతున్నాను. క్షమించు. ఏం? నాకీమాత్రంకూడా అధికారంలేదూ? ఆ! ఒకసారి మళ్ళీ చూచివద్దామనిపిస్తోంది. కాని రాను.

నీవు తన్నేసిన వినోద్.

చెల్లీ! ఈ ఉత్తరం చదివాక నా మనస్సెలా ఉంటుందో నీ పూహించగలవు. నేను ఏడవలేదు. కాని గుండె ఆగిపోయింది. విషంతాగి పడుకొందామనిపిస్తూ ఉంటుంది. పది గంటలవటాని కింకెంతోలేదు. నేను వెంటనే విద్యాలయానికి వెళ్ళాను. సైన్సు డిపార్ట్ మెంట్ హెడ్ కి వినోద్ లెటరిచ్చాను. ఆయనొక మద్రాసీ పెద్దమనిషి. నన్ను చాలా గౌరవించి కూర్చోపెట్టాడు. ఉత్తరంచదివి ఆయనెక్కడికి వెళ్ళారో, ఎప్పుడువస్తారో మీకే మన్నా తెలుసునా? అన్నాడు.

దీనిలో ఒక నెల సెలవిమ్మని ఉంది. ఆయనోక అవసరమైన పనిమీద వెళ్ళారని నే నబదమాడాను. నిరాశతో యింటికి వచ్చాను. నా అంతరాత్మ వేలకొలది జిహ్వలై నన్ను నిందిస్తోంది. గదిలో ఆయనఫోటోముందు మోకరించి ఎటువంటి పశ్చాత్తాపపూర్ణ శబ్దాలతో క్షమాపణ కోరాను ! అ చే విధంగానైనా ఆయన చెవులోదాకా చేరగలిగితే నా విషయంలో తానెంత భ్రమపడిందో ఆయనకు తెలిసేది. అప్పటి నుంచీ యిప్పటిదాకా ఏమీ తినలేదు. నిద్రపోలేదు. వినోద్ నా ఆకలి, నిద్రకూడా తనతో తీసుకొనిపోయాను. ఇట్లాగే అయిదురోజులో, పదిరోజులో ఆయనవార్త తెలియకుండా ఉంటే నా వ్రాణాలుకూడా పోతాయి. ఈవేళ నేను బ్యాంక్ కి వెళ్ళానుకాని వినోద్ దగ్గరనుంచేదైనా ఉత్తరం వచ్చిందా? అని అడిగేద్దైర్యం లేకపోయింది. వాళ్ళేమనుకుంటారు? ఈమె ఆయనభార్యయై యుండి మనల నడగటానికి వచ్చిందేమిటనుకోరూ ?

చెల్లీ! వినోద్ రాకపోతే ఎల్లాగ? ఆయన నేనంటే ఎంతో బొదాసీన్యం వహించారు. నన్ను లెక్కచేయటంలేదు. నాతో తన హృదయంవిప్పి మాటాడరు. బహుశః ఆయనకు నేను భారమయ్యనేమోనని నే ననుకొనేదాన్ని. నే నెంత భయంకర భ్రమలోపడ్డానో ఇప్పుడు తెలిసింది. ఆయనహృదయం ఇంత కోమలమైనదని తెలిస్తే ఆనాడా భువనంలో ఎందుకు మాటాడతాను? నే నా దౌర్భాగ్యుడి ముఖమైనా చూచేదాన్ని కాను. ఇప్పుడుకనక అతడు కనిపిస్తే పేలుస్తానేమో కూడా. కాస్త నీవు వినోద్ ఉత్తరం మళ్ళా చదివిచూడు.

వారు నన్ను స్వతంత్రురాలిని చేయాలనుకుని వెళ్ళిపోయారట. స్వతంత్రురాలినే చేస్తూఉంటే భువన్ తో కాస్తేపు మాట్లాడి నందు కింత కష్టమెందుకూ? నా కాయన అచంచలశాంతి చూస్తేనే ఒళ్లుమండుతోంది. నిజానికి కాస్త విషయం ఆయన మనస్సు కింతఅశాంతి కలిగించిందా! నా కయితే అల్లా కల గదు. నేను ఏ రమణీమీదనై నా ఆయన కిష్టమున్నట్లు చూస్తే మూతి ముడుచుకొంటాను; సాధిస్తాను; నేను ఏమిస్తాను. ఆయ న్నేడిపిస్తాను. ఇంతపనిచేస్తానేమోగాని, ఇంతతోందరగామాత్రం పారిపోను.

పురుషులు ఇల్లువదిలిపెట్టి పారిపోవటం చేసు ఇంతవఱకు వినలేదు. ఆడవాళ్ళ ఇల్లువదిలిపెట్టి పుట్టింటకి పోతారు. లేక పోతే ఎంకులోనోదిగో, ఎలాగో ఆశ్చర్యం చేసుకొంటారు. పురుషులు నిర్భయంగా మీసాలు మెలివేసుకు కూర్చుంటారు. కాని యిక్కడ గంగ ఎదుటికి ప్రవహిస్తూఉంది. పురుషుడే పారిపోతే ఈ అశాంతిని తగ్గించేవా రెవరు? ఈ ప్రేమలోతు లెవరు తెలుసుకోగలరు. నే నిష్పాకుకనక వినోద్ చరణాలమీద పడి మరణిస్తే నాకు స్వర్గం లభించినట్టే భావిస్తాను; అంతే. అంతకంటే నా కిష్టమేమో కోరికలేదు. ఈ అగాధమైన ప్రేమ నన్ను తృప్తిపరచింది. వినోద్ నా దగ్గరనుంచి పారిపోయాడు గాని, అసలు పారిపోలేకపోయాడు, ఆయన నా హృదయానికి, నా ధారణకి ఇంతదగ్గరగా ఎప్పుడూ లేరు. నే నిష్పాకుకూడా ఆయన నాదగ్గర కూర్చున్నట్టేచూస్తున్నాను. 'నా దగ్గర మీరు 'ఫిలాసఫర్' కావటానికి సిద్ధమయ్యారయ్యా! తమరి దార్శనిక గంభీరత ఎక్కడికిపోయిందో? అనవసరంగా మిమ్మల్ని మోస

గించుకొంటున్నారు. ఇల్లా మీ ఆత్మను ఎందుకు బాధ పెట్టుకుంటున్నారు. ఇప్పుడంటే పారిపోయారు, ఈ పట్టు పారిపోండి; చూస్తాను. మీరింత చతురులనీ, ఇన్ని వేసాలు వేస్తారనీ తెలియదు: ఇప్పుడు తెలిసింది. ఒహుశే: ఇది మీ దార్శనికగాంధీ ర్యానికిగూడా తెలిసిఉంటుంది' అనేదాన్ని.

నిజంగా గాఢమయన ప్రేమ ఎంత సత్వమైనటువంటిదో, ఎంత ఆర్థికమైఉంటుందో, ఎంత కోమలమైనదో! అది ఆ సత్వమయంలో మునకలు వేయగలదుగాని అవమానపు దెబ్బ ఒకటైనా సహించలేదు. చెల్లీ! చిత్రం. నిజంగా ఇప్పుడు నా హృదయంలో పొందే ఉత్సాహసందాల అనుభవము వినోద్ హృదయంతో అంటుకొని ఉన్నప్పుడుకూడా నేను పొందినట్లు జ్ఞాపకం లేదు. అప్పుడు తెర అడ్డముంది. ఇప్పుడే తెర మధ్యగాలేదు. నేనాయన్ని ప్రచలితమైన ప్రేమవ్యవహారపు గీటురాయిమీదే గీసి చూడదలచాను. పురుషు డింటికివచ్చేటప్పుడేదోఒకటి ఆడదానికి తేవటం 'ఫ్యాష'నయిపోయింది. అతడు రాత్రింబవళ్ళు ఆడదానికి నగలు చేయించటం, బట్టలు కుట్టించటం, లేసుకొనటం అనేషనుల్లోనే బాగా నిమగ్నమై యుండాలి. అప్పుడాడది అతన్నేమీ అనదు. అత డాదర్శవతి. అతని ప్రేమలో! ఎవరికికేమి సందేహంఉంటుంది? కాని ఆ ప్రేమయి చచ్చినతరువాత మూడు నెలలలోనే తిరిగి అతడు కొత్తగా పెళ్ళిచేసుకొంటాడు. స్త్రీయందు తనకున్న ప్రేమ కూడా చితిలో తగలబెట్టినట్లాడు. మళ్లా ఆ నాటకమే కొత్త భార్యతో ప్రారంభం.

నేనీ ప్రేమనే అతటా చూస్తున్నాను. ఈ గీటురాయి మీదే గీచి వినోదంనుకూడా పరీక్షిస్తున్నాను. ఎంత తెలివితక్కువ! నేను చెకిలితనాన్ని ప్రేమఅనుకొని కూర్చున్నాను. ఇల్లాగే నగలు, బట్టలు, నవ్వులు, కబుర్లలోనే మగ్గుమైన లండలు చాలమంది ఉన్నారని ఎంతమంది స్త్రీలకి తెలుస్తుంది? తమలంపటత్వం దాచుకోటానికి నాళ్ళు నాటక మాడతారు. కుక్క మొరగకుండా ఉండటానికి దానిముందు ఇంత తెలకపిండి పడేస్తారు. పాపం, అమాయకురాలైన ఆడది తన సర్వస్వమూ అర్పించి అటబొమ్మలు పొందుతుంది. వాటిలోనే మగ్గుయై యుంటుంది. వినోదం నేనా కాటామీదే తూచేదాన్ని. నజ్జు తిక్కెడలో ఉంచేదాన్ని. నాకది తెలుసు. నాకు విశ్వాసంకూడా వుంది. ఆయన సిరిచిత్తులు. వినోద్ దృష్టి పరస్త్రీలమీదికి ప్రసరించదు. ఆయనకి మంచిదాన్నయినా చెడ్డగానైనా నేనొక్కర్తనే. చెల్లీ! గర్వానందాలతో హృదయం ఎంతో పొంగింది! ఇంత అచంచల స్వరశీత సామ్రాజ్యాన్ని ఏ స్త్రీకైనా పొందే అదృష్టముందా? నాకు మాత్రమనుచూసమే. ఇంకా నా కసంతృప్తి. పైన బుడగలున్నా ముత్యాలు సముద్రంఅడుగునే దొరుకుతాయనేది నే నెరిగను.

అయ్యో! నా మూర్ఖత్వంవల్ల నా వినోద్ ఎంత మానసిక వ్యధపడుతున్నాడు? నా జీవనం, నా జీవనసర్వస్వం ఎక్కడెక్కడ తిరుగుతున్నారో! ఏ దేశంలో ఉంటున్నారో! నామీదెలాటి అనుమానాలు కలుగుతున్నాయో? 'ప్రియా! నీవు నాకేటూ అన్యాయం చేయలేదు. నేను నిన్ను నిఘోరుడవనుకొంటే, నీవు నన్నంతకంటే పనికిమాలినదానిగా భావించావు.

ఇంకా కడుపునిండలేదూ! నీవు నన్నింత పనికిమాలినదా న్ననుకోన్నావంటే ఆ అభాగ్యుడు భువన్ ... నే నిల్లాంటి ఒకలడు భువన్ లని నీ చరణాలకి కానుక ఈయగలను. నా దృష్టి పడగలిగిన వ్యక్తి నాకీ లోకంలో కనిపించడంలేదు. కాదు, నీవు నన్నింత నీచురాలిననీ, కళంకిననీ భావించలేవు. బహుశః ఆ సంఘటనే వస్తే మనిద్దరిలో ఏ ఒక్కరమూకూడా ఈ లోకములో వుండలేము.

చెల్లీ! నేను వినోద్ ను పిలిచేందుకు, లాక్కొచ్చేందుకు, పట్టి తెప్పించేందుకు ఒక ఉపాయ మాలోచించాను. ఏమని చెప్పను? నిన్ననే యీ ఆలోచన నాకెందుకు తట్టగూడదు? వినోద్ కి దినపత్రిక చదవడం ఏమీ తోచదు. అదేనా, ఆయన ఏ పేపరు చదువుతాడో నాకు తెలుసు. రేపటిపేర్లలో పద్మ చనిపోతోందని పడుతోంది. ఎల్లుండి వినోద్ ఇక్కడ వుంటారు. ఇక ఆగలేరు. మా కింకా బాగాపోట్లాట, తగవు జరుగుతాయి.

ఇంక కాస్త నీ విషయం వ్రాస్తా. నిజంగా మీ యుసలిది నీవు చదువుకొన్నదానవనీ, అందక తైవనీ నీమీద కోప్పడుతోందా? బలే! మీ ఆనంద్ కూడా విచిత్రమైన జీవంలాగే కనబడుతున్నాడు. పురుషుడంత కురూపియైనా అతనిదృష్టిపైప్పుడూ అప్పురసలమీదే పడుతుందని విన్నాను. మఱి ఆనంద్ బాబు నీ దగ్గరెందుకు సందేహిస్తాడు? రాధాకృష్ణులమధ్య ఎక్కడా కుబ్జతేదుగదా! కాస్త జాగ్రతగా కనిపెట్టు. అత్తగారిల్లా అవస్థ పెడుతూవుంటే, నన్నడిగితే వేరుపడటం మంచిదంటాను. నీవు నా సలహా పాటించవనీ, ఎల్లాగూ ఒప్పుకోవనీ తెలుసు. ఈ

సహనానికి మాత్రం నీకు ధన్యవాదాలు — ఉత్తరం వెంటనే వ్రాయి. కాని నీ పుత్తరం రాకముందే నా రెండవ ఉత్తరం నీ కందవచ్చు.

నీ ప ద్మ

12

కాశీ, 10-2-26.

ప్రియ పద్మా !

కొద్దిరోజులు నీ ఉత్తరంకోసం ఎదురుచూచినమీదట నేడీ ఉత్తరం వ్రాస్తున్నాను. వినోద్ బాబు ఈపాటికి ఇంటికివచ్చే ఉంటారని ఆశిస్తున్నాను. కాని యింకా ఆయనరాక, నీవు కళ్ళు కాయలుకాచేలాగ ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నా, నా కెంతమాత్రం దుఃఖంకలగదు. నీ వాయనకు చేసిన అన్యాయానికి దే శిక్ష. నీమీద నాకేమీ సానుభూతి లేదు. నీవు గృహిణివై యుండి కుటిలక్రీడ లాడటానికి తయారయ్యావు. అది ప్రేమవ్యాపారం చేసే ఆడవాళ్ళకే శోభిస్తుంది. వినోద్ నీ పీక నొక్కి, భువన్ కు సంస్కారాలని శాశ్వతంగాశాంతిపరిస్తే, నేను సంతోషించిఉండేదాన్ని. నీకు నామీద కోపం వచ్చినానరే గాని, నేనీమాట తప్పుకుండా అంటాను.

నీవు వినోద్ కి తగినదానవు కావు. కొత్త కొత్త ప్రేమనాటకాలతో నిన్నేడిపించే మగమంటేనే బహుశః నీవు తృప్తిపడతావు. స్త్రీలు కపటరసికులంటేనే ప్రాణమిస్తారని నీ వింగ్లీషు పుస్తకాలలో చదివిఉంటావు. చదివినమీదట బుట్టితిరిగిఉంటుంది. నీ కస్తమానమూ ఏదోహడావుడికావాలి. అదిలేకపోతే నీ జీవనం శుష్కమైపోతుంది. నీవు భారతీయపతిపరాయణ రమణివికావు. యూరపీయ ఆమోద పియ యునసివి. నాకు నీమీద జాలి కలుగుతోంది. నీ వింతవరకు రూపమే ఆకర్షణకు మూలమనుకోవ్వావు. రూపంలో ఆకర్షణఉంది. ఒప్పుకొంటాను. కాని ఆకర్షణకు నూరు పేరు మోహం. అదిసిరమైనదికాదు. కేవలం మాయ. ప్రేమకోక్కటే మూలమంతం ఉంది. అది సేవ. తుమ్మిదలాగ నీ చుట్టూ తిరిగేమనిషి నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాడనుకోకు. అతని కే రూపాసక్తి అటెంజన్ లుండదు. ప్రేమాంకురం రూపంలో ఉంది; కానీ దాన్ని పల్ల వింపజేసి, పుష్పింపజేసేషని సేవదే.

వినోద్ ఎంతో అభినివోయి చెమటతో నీధిలోనుంచి వచ్చి నప్పుడు నీ వెప్పుడైనా విసరిస్తూటావనేనా నాకు నమ్మకంలేదు. బహుశః 'టేషిల్ ఫాన్' వేయాలనేనా నీకు శోచిస్తుండదు. నిజంచెప్పు. నా అభిప్రాయం సరియైనదా, కాదా? నీ వెప్పుడైనా ఆయనికి కాళ్ళుపట్టావా? ఆయనతలకి నూనెరాశావేమో చెప్పుదూ! అది పరిచారకులపని అంటావు. 'లేడీస్' ఈ పనులు చేయరంటావు. నీ నా ఆనందానుభవమే పొందలేదు. నీవు వినోద్ ని నీ అధీనం చేసుకోవాలనుకొంటున్నావు. కాని దానికి సాధనంచేయటంలేదు. విలాసిని మనోరంజనం చేయగలడుగాని

చిరసంగినికాలేదు. పురుషుని కౌగిలించుకొనిఉన్నా, ఆమె అతనికి కోసులదూరంలోనే వుంటుంది. రూపమోహం మనుష్యస్వభావమని ఒప్పుకొంటాను. కాని రూపంవల్లమాత్రం హృదయదాహం తీరదు. అత్మతృప్తి కలగదు. సేవాభావంవున్న స్త్రీ రూపవిహీనలయినా, ఆమెభర్త వెర్రిస్త్రీరూపజాలంలో చిక్కుకోడు. చిక్కినా త్వరలోనే పారిపోయివస్తాడు. సేవను చవిచూచిన హృదయం బోహ్యవీలానాలకు మురిసిపోదు.

నీవు నాకంటె రెండుమూడు నెలలు పెద్దదానవు. కాని నీకు నేనుడేశం చేయటానికి సిద్ధపడ్డాను. క్షమించక్కా! ఇది ఉపదేశం కాదు. ఈ విషయాలు మీకూ, మాకూ అందరికీ తెలుసు. కాని అప్పుడప్పుడు మరచిపోతూఉంటా మంటే, నేనూరికే నీకు జ్ఞాపకంచేశాను. నిదంగా ఉపదేశంలో హృదయముండదు. కాని ఈ ఉపదేశం నీకువచ్చిన ఈ విషయవల్ల నాకు కలిగిన న్యధే.

సరే, ఇంక నా అవస్థలు విను. ఈ నెలలో ఇక్కడ గొప్ప గొప్ప సంఘటనలు జరిగాయి. ఆనంద్ బాబుకీ, అమ్మగారికీ మధ్య మనస్పర్థలు బాగా బయలుదేరాయని మునుపేనాశాను గదూ! అవి లోలోలోల రగులుతున్నాయి. రోజు కొకటి రెండుసార్లు తల్లి కొడుకు లేదేదో అనుకొంటున్నారు. ఒక రోజున మా చిన్నాడబడుచు మా గదిలోంచి ఒక పుస్తకం తీసుకెళ్ళింది. ఆవిడకి చదివేఅలవాటు ఉంది. గదిలో పుస్తకం కనిపించకపోయేసరికి ఆవిడ నడిగాను. ఆ మాత్రానికే ఆ ఇల్లా లికి ఎంతో కోపం వచ్చింది. 'నామీద దొంగతనంకడతావా?'

అని మొదలు పెట్టింది. తల్లి కూడా ఆవిడపక్షాన్నే వాదించవచ్చి నన్ను బాగాచీవాట్లు పెట్టింది. దైవికంగా ఆవిడ నన్ను తిడుతూ ఉండగానే ఆనంద్ బాబు ఇంటికి వచ్చారు. ఆయన్ని చూడ గానే ఆవిడింకా అరవటం మొదలు పెట్టింది. 'కోడలి కెంత ధైర్యమో చూడు. నీవు దాన్ని నెత్తి నెక్కించుకొంటున్నావు. అంతకంటే ఇంకేమీ లేదు. పుస్తకం దానిబాబుదా? పిల తెచ్చిందేమో! అదేమన్నా అపరాధమా! పనుగెత్తి వెళ్ళి దానిమీద పడింది. చేతిలోని పుస్తకం లాక్కోవటానికి సిద్ధమైంది.'

అక్కా! నిజమే. పుస్తకంకోసం నాకంత ఆరాటం పనికి రాదు. ఆవిడ చదివేశాక తనే తెచ్చిస్తుంది. తేదే అనుకో. నే నా ఒక్కపుస్తకం చదవకపోతే ముసిగి రాయేదేమిటి? కాని నా పొగరుచూడు? లాక్కొన్నాను పుస్తకం! ఇంను కానంద్ బాబు కోప్పడితే నాకేమీ దూఖముండకపోను. దానికిబదులాయనకూడా నాపక్షమే వహించి కళ్ళైరజేయడం మొదలు పెట్టారు - 'ఒకళ్ళనస్తువు అడగకుండా ఎందుకు తేనాలి? ఇది మామూలు మర్యాదగదా?' దాంతో ముసలావిడికు ఒళ్ళు మండిపోయింది. మధ్యమధ్య ఈయనా మాటలన్నారు. ఈ పుస్తకం ఎందుకడిగానా? అని నా గదిలో కూర్చొని నే నేడు స్తున్నాను. అమ్మగా రన్నంతినలేదు. ఆనంద్ బాబూ తినలేదు. నాకు విషం త్రాగుదా మనిపించింది. రాత్రి అత్తగారు పడుకోన్నప్పుడు మామూలుగానే కాళ్ళు పట్టడానికి వెళ్ళాను. నన్నుచూడగానే ఆవిడ కసరుకొంది. కాని నేనావిడ కాళ్ళు పట్టుకొనేడన్నాను. కాళ్ళవైపున నున్నానేమో, అవిడ కాలితో

గెంటేసరికి మంచంమీదనుంచి పడ్డాను. క్రింద బుట్టలున్నాయి. వాటిమీద పడటంవల్ల నానశుముక్తి, వీపుకీ దెబ్బలుతగిలాయి. నే ననుకోకుండానే నా నోట అరుపువచ్చింది.

ఆనంద్ బాబు గదిలోఉన్నారు. నా అరుపువిని పరుగెత్తుకు వచ్చారు. గుమ్మందగ్గర నుంచుని 'అమ్మా దాన్ని చంపేస్తున్నావా? తప్పనాది. దాన్ని ప్రాణం తీస్తున్నావెందుకూ?' అంటూ గదిలోకివచ్చి నన్ను చెయ్యిపట్టుకులాక్కుపోయారు. చెయ్యివిడిపించుకొందామని చూచానుగాని వదలేదు. నిజానికి ఆ సమయంలో ఆయన కలుగజేసికోవటం నాకు బాగాలేదు. ఆయనరాకపోతే నే నేదో ఏడ్చి ఆ తల్లి నొప్పించేదాన్ని. నేను పడిపోయేసరి కావిడకోపం కొంచెం తగ్గింది. ఆనంద్ రావటం తప్పయింది. అవిడ గదిలోంచి ఇవతలికివచ్చి మొహం చెండు కుంటూ 'ఆ! చూడు ఎక్కడేనా విరిగిందేమో! పట్టీ అదీవేయి!' అంటూ ప్రారంభించింది. ఆనంద్ నడవలోఆగి అన్నారు. 'నువ్వెవరిని చంపినా నే నేమీ మాట్లాడరాదన్నమాట!'

'అవును. నేను భూతాన్ని; మనుషుల్ని చంపేసెయ్యటమే నా పని. నేను నిన్నెందుకు చంపలేదాలనే ఆశ్చర్యంగాఉంది.'

'ఇప్పుడయితే మాత్రం పోయిందేముంది? దమ్మిడీ విషంతో పని జరుగుతుంది.'

'అడదాన్ని నీవు నెత్తి నెక్కించుకొనేటట్టయితే ఎక్కడికైనా తీసుకుపోయి యెక్కించుకో. ఈ కొంపలో అదేం కుదరదు.'

‘నేనూ ఇదే ఆలోచిస్తున్నాను. నువ్వేం చెప్పవక్కర్లేదు.’

‘నేనూ నాకు కొడుకుపట్టలేదనే అనుకొంటానులే.’

‘నేనూ మూ అమ్మ చచ్చిపోయిందనుకొంటాను.’

నేను ఆనంద్ చేయి పట్టుకొని ఊరికే లాగుతున్నాను; అక్కడనుంచి తొలగిద్దామని. కాని ఆయన నా చేయి విరిగించేస్తున్నారు. చివరికి తల్లి తనగదిలోకి వెళ్ళిపోయాను; ఆయన గదిలోకి వచ్చారు; తలకాయపట్టుకు కూర్చున్నారు.

నేనన్నాను—మీ రెండుకిలాగ జేశాన?

ఆనంద్ క్రిందకిచూస్తూ అన్నారు—‘అమ్మ నోటీసిచ్చేసింది.’

‘మీరే తొందరపడ్డారు. పాపం ఆమె ఏమీ అనలేదు.’

‘నేనేం తొందరపడ్డాను?’

‘లేకపోలే ఏమిటి? నేను మీతో ఏమీ నిర్భావం చేయలేదు.’

‘నేను తీసుకురాకపోతే అమ్మ నన్ను సగంచంపి వదిలిపెట్టేది, నీ వామెకోపం ఎరగవు.’

‘ఇది మీ భ్రమ. ఆమె నన్ను కొట్టలేదు. తనకాలు విడిపించుకొంటున్నారు. నేను పట్టెమీద కూర్చోనిఉండటంచేత కాలు కదుపుకొనేసరికి తగిలి పడిపోయాను. అమ్మగారు నన్ను లేవదీయబోతూనేవున్నారు. మీరు వచ్చేశారు.’

‘తల్లి పుట్టిల్లునిగురించి మేనమామముందర చెప్పకు. నేను అమ్మని బాగా ఎరుగుదును. రేపే ఇంకొక యిల్లు చూస్తాను.’

నిశ్చయంచేసుకొన్నాను. ఎక్కడో ఒక చోట నాకరీ దొరకనే దొరను పొంద. వీళ్ళు పెట్టే లిండిమీదే ఆధారపడి ఉన్నాననుకోరాదు. అందుకే ఈ తామసం.' నేను తెలియపెప్పినకొద్దీ ఆయన రెచ్చిపోతున్నారు. చివరకు విసుక్కుని అన్నాను - 'అయితే మీ రొక్కరూ వెళ్ళి ఇంకో ఇంటిలో ఉండండి. నేను మాత్రం రాను. నన్నిక్కడే పడి ఉండనీయండి.'

ఆనంద్ నా వైపు కఠోర నేత్రాలతో చూచి అన్నారు - 'అయితే ఈ తాపాలు తినడమే బాగుందా?'

'అ, నాకిదే బాగుంది.'

'అయితే నువ్వు తిను. నేను తినడం చూకోలేదు. పోనీ, నీ ఆకలి చూడకపోవటమే లాభం. చూడకపోతే బాధ ఉంటుంది.' 'వేరే ఉంటే లోక మేనుంటుంది?'

మరో షరవాలేదు. లోకం క్షుద్ధిచి.

'లోకులేమిటారు? ఆడదే ఈ మాయు పన్నిందటారు.'

'అయినా షరవాలేదు. ఆ భయంతో జీవితం సాడుచేసుకోవటాని? నేను ఏడ్చి అన్నాను - 'మీరు నన్ను విడచిపెట్టేస్తారు. మీరు నామీద ఏమీ ప్రేమలేదు.'

అక్కా! ఇంకొకప్పుడయితే ఈ ప్రేమబద్ధమయిన మాటలు ఏంచేసేవోకాని ఇల్లాంటి పట్టుదలవల్లనే యెన్నోలు నాశనమవుతున్నాయి. బంధుత్వాలు చెడుతున్నాయి. స్త్రీద్వార ఇంతకు మించిన అస్త్రంలేదు. నేను ఆనంద్ కంఠానికి బాహువులు

చుట్టాను. ఆయనభుజంమీద తలఉంచి ఏడుపుమొదలు పెట్టాను. కాని అప్పుడానంద్ బాబు కఠోరుడయిపోయారు. ఈ ఆగ్రహం ఆయన్నేమీ కదల్చలేకపోయింది. కన్నతల్లి మీదంత కోపమా? మనం మనతల్లిని ఒక్కమాట కఠినంగా మాట్లాడినా సహించలేము. ఈ ఆత్మాభిమానాని కేమన్నా హద్దుందా? తల్లి వీరి కోపం సుఖం విలాసం అర్పిస్తుందే! పగలల్లా ఆనందంవిడిచి రాత్రి నిద్రమానేస్తుందే! ఇవేనా ఆశలు! కొడుకుమీద లెట్టి కీమాత్తం అధికారంలేదు. ఆనంద్, ఆ అవిచల కాత్తన్యంతోనే అన్నారు. 'ఈ కొంపలో సీకేదుర్గతి పట్టించటమే ప్రేమఅయితే నాకా ప్రేమలేదు.'

ప్రాద్దున్నేలేచి బజారుకిపోతూ నాతో అన్నారు. 'నేను వెళ్ళి ఇల్లు కుదుర్చుకువస్తాను. బండికూడా తీసుకువస్తాను. సిద్ధంగా ఉండాలి.'

నేను గుమ్మానికడ్డంవచ్చి అన్నాను. 'ఏం ఇంకాకోపం శాంతించలేదా?' 'కోపంకాదు. కేవలం ఇతరులమీదనుంచి నాభారం తొలగించుకోవటమే ఉద్దేశ్యం.'

'ఇది మంచిపని కాదు. చూడండి, అమ్మగారికేంత బాధ కలుగుతుందో! మీరు మామగారినైనా ఏమన్నా అడిగారా?'

'ఆయన్నడగవలసిన పనేముంది? కర్త, ధర్త అన్నీ అమ్మే. నాన్నగారు మన్నుదిన్న పాము.'

'ఇంటి యజమానిగదా?'

'నువ్వు వస్తావా? రావా? స్పష్టంగా చెప్పు.'

‘నేనుమాత్రం అప్పడేరాను.’

‘సరే, తన్నులుతిను.’

నే నేమీ అనలేదు. ఆనంద్ ఒకక్షణమాగి ‘నీదగ్గరేమన్నా డబ్బుంటే నాకియ్యి’ అన్నారు.

నాదగ్గర రూపాయలున్నాయి. కాని యివ్వలేదు. బహుశః సొదేహంలోపడైనా ఆగిపోతారనుకొన్నా. కాని ఆయన మనస్సులో ధ్రువపరచుకొన్నారు. అన్నట్లే అన్నారు. మంచిదే, నీవు రూపాయ లివ్వకపోయినా నా పని ఆగదు. సీకీ విశాల భవనం, ఈ సుఖభోగాలు, సౌకర్య చాకరు సుఖంగా ఉన్నాయి. నాతో మాడిచావటమెందుకు? అక్కడీ సుఖమెక్కడిది? నా ప్రేమ విలువెంతి? అంటూ వెళ్ళిపోయారు. అక్కా! ఏం చెప్పను? అప్పుడు నా వివశత్వానికెంత దుఃఖించానో! ఆ దేవుడు నన్నెందుకు తీసుకుపోకూడదనిపించింది. ఈ కులకళం కినివల్ల తల్లి బిడ్డలమధ్య వైమనశ్యం కలుగుతోంది. వెళ్ళి అమ్మగారి కాళ్ళమీదపడ్డాను. ఆనంద్ బాబు వెళ్ళిపోతూఉన్న సంగతి ఏడుస్తూచెప్పాను. కాని ఆవిడహృదయమేమీ కిరగ లేదు. తల్లి కూడా ఇంత వజ్రహృదయం కలదవుతుందని నా కిప్పుడు తెలిసింది. అయినప్పు డానందబాబుహృదయ మెందుకు కఠోరంకాదు? ఆ తల్లికొడుకు కాదేమిటి?

తల్లి నిర్దయగా అంది - ‘నువ్వుకూడా వాడితో వెళ్ళక పోయినావా? వాడు రమ్మన్నప్పుడు వెళ్ళవలసింది. ఏమో! నేను నీకెప్పుడో విషంపెడతానో ఎవరుచెప్పగలరు?’

నేను బ్రతిమాలుతూ అన్నాను - 'అమ్మగారూ! ఆయన్ని పిలిపించండి. మీ కాళ్ళమీదపడుతున్నాను. లేకపోతే ఎక్కడికైనా వెళ్ళిపోతారు.'

అమ్మ ఆ నిర్దయత్వంతోలే అన్నారు. 'పోనీ, ఇప్పుడు మొచ్చిన బోటఉండనీ, వాడు నా కెవ్వడు? ఇప్పుడేమయినా నువ్వే! నా లెక్కెవ్వరికీ? ఈ వేళ యీ కాస్త దానికి వీడింత మండిపడుతున్నాడు! మా అత్తగారు నన్ను కొన్నివందలసార్లు కొట్టి వుంటుంది. నేనూ చంకిపిలనుకాను. నీ ఈమదాన్నే. అయితే మీ మామగారిదగ్గర నోరెత్తి గలిగానా? ఏది పెడితే అదే తిని వుండేదాన్ని. ఏమస్తూ పడుండేదాన్ని. ఇలా కొంపనదిలిపట్టి ఎవరూ పారిపోయేవారు కాదు. ఇప్పుటివెళ్ళేకాదు, ప్రేమంటే యెరుగున్నది! మాకూ ప్రేమలుండేవి. కాస్తా ఇల్లి, తండ్రీ, పిన్నా, పెద్దా తెలియకుండా సంచరించేదు.'

అంటూ ఆవిడ పూసచేసికోవటానికి వెళ్ళిపోయారు. నేను నా గదిలోకివచ్చి 'నాకిర్ల' అనుకొని ఏడుస్తున్నాను. ఆనంద్ ఎక్కడికీ వెళ్ళిపోయిందా అని నా సందేహం! పూసాయలేనా ఎందుకిచ్చాచుగానని విచారం. పాపం, అక్కడక్కడ తిరుగుతూ ఉంటారు. ఇంకా ముఖమేనా కడుక్కోలేదు. కాఫీ త్రాగేనో లేదో. పైముకి తిండితినకపోతే ఆరోగ్యం చెడుతుంది. జ్వరం వస్తుంది. దాసీదాన్ని బాబూజీ గదిలో ఉన్నా రేమా చూడమన్నాను. అదిచూచినచ్చి 'గదిలో ఎవరూలేరు. చిలక కొయ్యని బట్టలుకూడా లేవంది. నేనడిగాను - 'మునుపెప్పుడైనా ఇల్లా తల్లిమీద కోపగించారా?' దాసీదంది - 'ఎప్పుడూ

‘లేదు కోడలుగారూ! ఇంత మంచిపిల్లవాణ్ణి నీకు చూడలేదు. అమ్మగారి మంచిపిల్లవాణ్ణి తలెత్తేవారుకాదు. మఱి యీవేళ ఎందుకీ ఇంట్లోనుంచి తెలియదు.’

అమ్మమ్మం భోజనంపై ముగిసినట్లైతే నాకు విశ్వాసం ఉంది. కాని రెండు గంటలేమిటి - నాయంత్రంకూడా అయి పోయింది. ఆయనజాడ లేదు. రాత్రి వెళ్లవామూ మేల్కొనే ఉన్నాను. కాని రాత్రికూడా అల్లాగే గడిచిపోయింది. అక్కా! ఇల్లా మూడురోజులు గడిచాయి. అప్పుడుకనక నీవుచూస్తే నన్ను గుర్తించ లేకపోయేదానవు. ఏడ్చేద్దీ కళ్ళెట్టుబడ్డాయి. ఈ మూడురోజులు బక్కతుణమైనా నిద్రపోలేదు. నీలై నాత్రాగ లేదంటే ఆకలిమాట ఇక చెప్పే దేకుటి! దాహమే వేయటం లేదు. దేహంలో ప్రాణాలే లేకేనా అనిపించేది. కొంతగా ముఖవ్యాప్తమైంది. అమ్మగారు గుర్తించి రెండుపూటలూ కూర్చుంటోంది. నోరు అంటుచేతుంటే చక్కానస్తోంది. ఆడ పడుచులిగ్గటి కేళింతలు, నవ్వులు మాయమయిపోయాయి. చిన్నాడననుచు తనఅవరాధిం నీమంచమం నా నాదగ్గరకు వచ్చింది.

నాలుగోనాడు ప్రొద్దుకు ఎంటచాడువచ్చి నాతో అన్నాడు.

‘బాబు నాకిప్పుడు దశాశ్వపూటలో కనిపించారు. నే నా యన్నిచూడగానే పరుగెత్తుకొని దగ్గరకు వెళ్ళి అన్నాను. ‘భైయా! ఇంటికిరావేం! అంతాకిం గారుపడుతున్నారు. కోడలు గారు మూడురోజులనుంచీ మంచినికే నాత్రాగ లేదు. ఆమెప స్థితి అద్దానంగా వుంది.’ అన్నాను. ఈ మాటలువిని ఆయ

కొంచెము ఆలోచనలోపడ్డాను. అన్నారు. కోడలుగారెందుకు తిండితిప్పలు మానేసింది? విశ్రాంతికోసం ఆ కొంప వదలలేక పోయారుగా! అప్పుడే దానితో మొహం మొత్తిందీ! అని అడుగు వెళ్ళి అమ్మగారప్పుడే నడవలోనికివచ్చారు. వంటవాడి మాటలు వినగానే అడిగాను 'ఏం' అలుగూ! ఆనంద్ కనిపించాడా?

వంట:- కనిపించాడమ్మా! ఇప్పుడే దశాశ్వఘాట్ లో కనిపించారు. ఇంటికి రావటంలేదేమంటే ఆ యింటిలో నా కెవ్వరున్నా రన్నాడు.

అమ్మ:- ఎవరూ లేకపోతే నీ పెళ్ళాం లేదా? దాని ప్రాణం తీస్తున్నావెందుకని అనబోయావా!

వంట:- నేను చాలా తెలియజెప్పానమ్మా! ససేమిరా వినందే?

అమ్మ:- ఏంచేస్తున్నాడు?

వంట:- అది నే నడగలేదు. కాని ఆయన ముఖం బాగా వాడిపోయింది.

అమ్మ:- నీవు ముసలాడవయినకొద్దీ మతిమాలినవాడ వవు తున్నావు. ఎక్కడంటున్నావు? ఎక్కడ తింటున్నావు? అని అడగవద్దూ! అసలు వాడిచెయ్యిపట్టుకొని యింటికి లాక్కు రావలసింది. కాని మీలాంటి జీతకాళ్ళ కేముంది? మీ తిండి మీక్కావాలి. ఎవరు చస్తేనేం? ఎవరు బ్రతికితేనేం? రెండు పూటలా కంచెడ్డక్కిస్తావు. కాలిమీద కాలువేసుక కూర్చుంటావు. ఇంట్లో మఱొకడు తింటే నీకేం; తినకపోతే నీకేం?

సరే! నేనేం లెక్కచేయను. వాడు రానీ రాకపోనీ; నా ధర్మం పెంచటం. పెంచాను. ఇంకెక్కడున్నా సరే వాడిష్టం. మఱీ ఈ కోడలేమీం చెయ్యను? అది ఏడేచ్చిడిచ్చి ప్రాణాలు పోగొట్టుకొంటోంది. నీకు దేవుడు బాగా కళ్ళిచ్చాడుగా! దాని పరిస్థితి చూస్తున్నావు. కోడలు అన్నంతినడం మానేసి పడుకొందని ఇంతమాత్రం మాట పెగలిరాలేదూ నీ నోటివెంట ?

వంట:- దేవుడుతోడమూ! నేను చాలాసార్లు చెప్పాను. ఆయన పారిపోతూంటే నేనేం చేసేది ?

అమ్మ:- చెప్పటంకాదు; నీ తలకాయు. నీవు చెపితే వాడిల్లా పారిపోతాడా? ఇల్లాంటికబుర్లు నా దగ్గిర ఎప్పుడూ చెప్పకు. ఈ కోడలికి నేనేం చెప్పను? మా ఆయన నా దగ్గిర ఇల్లా ప్రవర్తించిఉంటే, నే నాయనముఖమేరా చూచిపుండేవాన్ని కాను. కాని దీన్ని వాడే మాయచేశాడో! ఇల్లాంటివాళ్ళకి కులట దొరకాలి. బాగా ఆశించేది'

ఇంకో అరగంటలో నీళ్ల మనిషి వచ్చి 'బాపూజీ వచ్చి గదిలో కూర్చున్నాను' అన్నాడు.

నా గుండెదడ పట్టుకుంది. వెళ్ళి లాక్కొద్దామనిపించింది. కాని అమ్మగారిహృదయం నిజంగా వ్రజమే. అన్నారు — 'ఇక్కడేవరున్నా రాయనకీ, వచ్చి కూర్చోటానికని ముందు వెళ్ళి అడుగు?'

నేను దణ్ణంపెట్టి అన్నాను-ఆయన్ని లోపలికి తీసుకురండి; మళ్ళీ ఎక్కడికైనా వెళ్ళిపోతారు.

అమ్మ- రావడానికి వాడికెవరున్నా రిక్కడ? నేను లోపల అడుగుపెట్టనివ్వను.

అమ్మగారు కోప్పడుతున్నారు. చిన్నఆడబడుచు అటు వెళ్ళి ఆనంద్ బాబుని తీసుకువచ్చింది. నిజంగా ఆయనముఖం వాడిపోయింది. ఎన్నో నెలలతరబడి రోగంపడ్డవాడి ముఖంలా వుంది. పిల్ల నత్త వారింటికి తీసుకు వెళుతోన్నట్లు లాక్కొస్తుం దావిడ. అమ్మగారు నవ్వుతూ అన్నారు-‘వాణ్ణిక్కడి కెందుకు తీసుకొచ్చావు? వాడికిక్కడ ఎవరున్నారు?’

ఆనంద్ తలవంచుకొని అశరాధిలాగ నిలబడ్డాడు. మాట్లాడటంలేదు. అమ్మగా రడిగాడు—‘నాల్గురోజులనుంచీ ఎక్కడున్నావు?’

‘ఎక్కడా లేదు; ఇక్కడే ఉన్నాను.’

‘బాగా ఆనందంగా ఉండివుంటావు.’

ఆ ‘ఏం బాధలేదు.’

‘ఆ వాలకంచూస్తేనే తెలుస్తోంది.’

వదినె మిఠాయి తెచ్చింది. ఆనంద్ మిఠాయితింటూ అత్త వారింటికివచ్చినట్టు సిగ్గుపడుతున్నారు. తర్వాత తల్లి ఆయన్ని తనగదిలోకి తీసుకు వెళ్ళింది. అక్కడోక అరగంట మాట్లాడు కొన్నారు, అతే ఆలకించానుగాని సరిగ్గా వినిపించలేదు. అప్పుడప్పుడు తల్లి ఏడవటం, మధ్యమధ్య ఆనంద్ ఏడవడమూను. ఆవిడ పూసచేసేకోవడానికి వచ్చేసరికి, ఆవిడకళ్ళు ఎర్రగా ఉన్నాయి. ఇక ఆనంద్ అక్కడనుంచి తిన్నగా నా గదిలోకి

వచ్చారు. ఆయన రావటంచూచి ఏమీ తెలియనిదానిలాగ మొహముటుత్రిప్పకొని నిద్రపోతూవున్నట్టు పండుకొన్నాను. గదిలోకివచ్చి నేను పడుకోవటంచూచి, దగ్గరకువచ్చి మెలగా పిలిచారు; తిరిగి నెళ్ళిపోతున్నారు. నన్ను లేపటానికి సాహసం లేకపోయింది. నాకు కలుగుతూవున్న కష్టానికి తామే కారణమని లోలోపల చింతిస్తున్నారు. ఆయన నన్ను లేపుతారనీ, నేను గునుస్తాననీ, ఆయన ఒత్తిమూలుతాననీ, అనుకొన్నాను—కాని నా ఆశలన్నీ నిరాశలయ్యాయి. ఆయన వెళ్ళిపోతోంటే నేనుండ లేకపోయాను. నేను చప్పసలేచాను. మంచందిగబోతే నాకాళ్ళు వణకాయి. పడిపోతున్నట్టునిపించింది. మెంటనే వెనక్కి-తిరిగి ఆసండ్ నన్ను పట్టుకొన్నారు.

‘పడుకో-పడుకో! నేను కుర్చీమీద కూర్చుంటున్నాను. ఏమిటి నీ పరిస్థితి ఇట్లా తెచ్చుకొన్నావు?’

నేను సరిగొసరుకొని అన్నాను—‘నేను బాగానే ఉన్నాను. మీ రిట్లా చేశారేమిటి?’

‘ముందులేచి నువ్వు కాస్త అన్నంతింటే, నేను తర్వాత మాట్లాడతాను.’

‘నా ఘోషనంసంగతి మీకేం పట్టింది? తమరు మైగులు చేస్తున్నారుగా!’

‘ఎల్లాంటిమైగులు చేశానో నా మనస్సుకే తెలుసు. మితి తర్వాత మాట్లాడుకుందాం; ముందు కాళ్ళుచేతులు కడుక్కొని తిండితిను. నాలుగోజులు నీలైనా నోట్లో పోసుకోలేదు! రామ! రామ!’

నేను నాల్గోజులనుంచి నీలై నా త్రాగ లేదని మీకు ఎవరు చెప్పారు ? మీకు నా లెక్కేమీ లేనప్పుడు, నేను తిండి, నీళ్ళు ఎందుకు మానుతాను ?

‘అది ముఖమే చెప్పతోంది; పువ్వులా వాడిపోయి.’

‘కాస్త తమరిటకారం అద్దంలో చూచుకోండి వెళ్ళి.’

‘నే నేం మునుపేమన్నా అందగానా ? మోడుకి నీరుపోస్తే ఎంత; పొయ్యికపోతే ఎంత ? నీ వీ నిరసనవ్రతం పడతావనుకోలేదు. లేకపోతే ఆ భగవంతుడికి తెలుసు. నేను అమ్మకొట్టి తరిమితేమాత్రం వెళ్ళేవాణ్ణా ?’

నేను తిరస్కారదృష్టితోచూచి అన్నాను-‘అయితే నిజంగా నేను హాయిగానే యిక్కడున్నా ననుకొన్నారా ?’

ఆనంద్ వెంటనే తనతప్పుసర్దుకొని అన్నారు-‘కాదు. కాదు. నేనంత గాడిదనుకాను. కాని నువ్వు బొత్తిగా తిండి మానేస్తావని కల్లోనై నా అనుకోలేదు. అదృష్టమే. నాకు వాడు కనిపించాడు. లేకపోతే నీవు ప్రాణాలర్పించేదానవు. ఇంకెప్పుడూ ఇల్లాంటి పొరపాటు జరగదు. లెంపలు వేసుకొంటున్నాను. అమ్మ నీ పరిస్థితంతా చెప్పి చెప్పి ఏడుస్తూకూర్చుంది.’

నే నెంతో ప్రసన్నతజెంది అన్నాను-అయితే నా తపస్సు ఫలించింది.’

‘కొంచె పాలు త్రాగితే మాట్లాడవచ్చు. ఎన్నిమాటలు మాట్లాడోలో !’

‘త్రాగుతాను ! తొందజేం ?’

‘నువ్వేదో తినేదాకా నా తప్పు తమించబేదన్నమాటే.

‘మళ్ళీ ఇల్లా ఎప్పుడూ కోపగించి పారిపోనని మీరు గట్టిగా మాటిచ్చేదాకా తిండి తినను.’

‘మనస్ఫూర్తిగా ప్రమాణం చేస్తున్నాను.’

అక్కా! మూడురోజులు కష్టమయితే అయింది. కాని అందుకు నాకేమీ బాధలేదు. ఈ మూడురోజుల ఉపవాసమూ మా హృదయాల్లో కల్పించిన పాపశుద్ధ్యం, ఇంక మరొకవిధంగా ఎల్లాగా ఎప్పటికీ కలిగేదిగాదు. ఇంక మా జీవితం ప్రశాంతంగా గడుస్తుందని నాకు ఎంతో విశ్వాసం కలిగింది. నీ సమాచారం శీఘ్రంగా, అతి శీఘ్రంగా వ్రాయు.

నీ సీత.

13

ధిరీ, 20-2-26.

నేచ్చేలీ!

నీ ఉత్తరం చదివితే నీమీద నాకు దయకలిగింది. నీవు నన్నేమైనా అను, నేనుమాత్రం ఈ దుర్గతి నెప్పుడూ సహించలేను. అసలు సహించేదాన్నే కాను. నేను చచ్చేనాపోయేదాన్ని; లేక ఆ అత్త గారిముఖమేనా చూడకుండా పారిపోయేదాన్ని. నీ

మంచితనం, నీ సహనశీలత, నీ శతిభక్తి నీకే చెల్లు. నే నయితే ఆనందతోపాలు అప్పుడే లేచిపోయేదాన్ని. చుట్టెత్తుకోవలసి వచ్చినా మళ్ళీ ఆ కొంపలో అడుగుపెట్టేదాన్ని కాను. నాకు నీమీద జాలేకాదు; కోపంకూడా వస్తోంది. ఎందుకో తెలుసా? నీకు ఏమాత్రం స్వాభిమానంలేదని. నీలాంటిఒకడవాళ్ళనల్లలే ఈ అత్తగారకీ, మగవాళ్ళకీ బాగా కచ్చు నెత్తి మీదకెక్కాయి. మనకి గౌరవమేలేనప్పుడా కొంప ఎల్లా నాశనమైతేయే? నా దృష్టిలో శత్రువేమకూడా ఇల్లాంటిది కాదు. నీవు పందొమ్మిదివశతాబ్దంలో పుట్టివుండవలసినదానవు. అప్పుడు నీ గుణాలకి ప్రశంస ఉండేది. ఈ స్వతంత్రయగంలో, స్త్రీస్వత్వపు నవయగంలోకాదు. నీవు కేవలం ప్రాచీనయగంలో పుట్టవలసినదానవు. ఇది నీతాదమయంతలయగం కాదు. పురుషులు చాలాకాలం రాజ్యంచేశారు. ఇంక రాజ్యమేలటం స్త్రీజాతి దవుతుంది. కాని నిన్నింతకంటే ఏమీ అనను.

ఇంక నాకథ విను. పేషర్లో నాకుజబ్బుచేసిందని ప్రకటిద్దామనుకొన్నాను. కాని యీ వార్త ప్రచురింపబడేసరికి మిశ్రులంతా నచ్చేస్తారనిపించింది. ఎల్లాఉందని అడగటాని కొకడూ, చూడటాని కింకొకడూవస్తారు. కాకపోయినా నా ఆరోగ్యాన్ని గురించి రోజూ ప్రచురించటానికి నే నేమన్నా రాణీనా! లోకులేమనుకుంటారో! అందుచేతనే పేషర్లో ప్రచురించే ఆలోచన మానేశాను. ఆ పగలెల్ల నే పడ్డబాధ యిల్లాంటిదని ప్రాయశీను. విషం త్రాగుదామనిపించేది. ఎక్కడికైనా పోదామనిపించేది. వినోద్విగురించి రకరకాల అనుమానాలు కలిగేవి. వినోద్కి నే నాదాసీన్యం చూపించినప్పటి విషయాలన్నో జ్ఞాప

కం వచ్చాయి. నే నాయనదగ్గరనుంచి సర్వస్వం స్వీకరించాలనుకొనేదాన్ని; కాని యేమీ యివ్వాలనుండేదికాదు. ఆయనెప్పుడూ నా దగ్గర భ్రమరలలా తిరుగుతూఉండాలనుకొనేదాన్ని. ఆయన అస్తమానం పుస్తకాలలోను, పేషర్లలోనూ మునిగిపోతూఉండటం చూస్తే నాకు చొళ్ళు మండేది. చాలాసేపు నాకు సింగారించుకొనేందుకే సరిపాట్లేయ్యేది. ఆయనవిషయంలో నాకేమీ చింత ఉండేదికాదు. సేవయొక్క మహిమ సౌందర్యంకంటే చాలాగొప్పదని నాకిష్టపడిపోతే తెలిసింది. రూపం మనస్సునాకరిస్తుందికాని, ఆత్మానందం కలిగించే వస్తువు వేరేఉంది.

ఇల్లా ఒకవారం గడిచింది. ఆవేళప్రాద్దునే నేను పుట్టింటికి బయలుదేరబోతున్నాను. ఇల్లు సూన్యంగా ఉంది. ఇంతలో పోషకువాడు నా కొకఉత్తరం ఇచ్చాడు. నా గుండె దడదడ కొట్టుకొంది. కంగారుపడుతూ నేను ఉత్తరం తీసుకున్నాను. కాని పై దస్తూరీ వినోద్ది కాదు. వ్రాత ఎవరిదో స్త్రీది. ఆ వ్రాత నా కసలు పరిచయంలేదు. తీరా కవరుచింపి సంతకం చూద్దనుగాదా! అది కుసుమ ఉత్తరం. ఒక్క-గుక్కలో ఉత్తరమంతా చదివేశాను. ఇల్లా వ్రాసింది-‘సోదరీ! వినోద్ బాబు మూడురోజు లిక్కడుండి బొంబాయి వెళ్ళారు-‘ఫారెన్’ వెళ్ళాలనుకొంటూన్నట్టుంది. మూడు నాల్గరోజులుమాత్రం బొంబాయిలో ఉంటారు. నే నెల్లాగైనా ఆయన్ని తిరిగి ఫిలీపంపాలని చూచాను. కాని ఏమైనాసరే ఆయన ఒప్పుకోలేదు. నీ వాయన కీక్రిందిఎడ్డసుకి తెల్లిగాము ఇయ్యి. నే నాయన్ని అడ్డపడిగాను. ఆయన ఈ అడ్డపాటు రహస్యంగా ఉంచమని

న న్నాజ్ఞాపించారు. కాని నీదగ్గర చాటుమిటి? నువ్వు వెంటనే తంఱినియ్యి. బహుశః ఆయన ఆగిపోవచ్చు. సంగ తేమిటో ఎంత అడిగినా వినోద్ నాతో చెప్పలేదు. కాని ఆయన చాలవిచారంగా ఉన్నారు. ఇల్లాంటిమనిషినికూడా నీవు నీవాణ్ణి చేసుకోలేకపోయావంటే నా కాశ్చర్యమయింది. కాని నాకు మొదటి నుంచీ దీన్ని గురించి అనుమానంగానే ఉందిలే. రూపగర్వానికి, దీప్తపకాశాలకున్న సంబంధం ఉంది. గర్వం రూపయొక్క ప్రకాశం...

నే నుత్తరం అక్కడ పడేశాను. వెంటనే వినోద్ పేర 'చాల జబ్బుగా ఉన్నాను. వెంటనే రమ్మ'ని తంఱినిచ్చాను. వినోద్ తంఱిద్వారా జవాబిస్తారని ఆశించాను. జవాబేమీ రాలేదు. కాని రోజంతా గడిచిపోయింది. గుమ్మంలో నుంచి ఏదైనా పైకిలువెళుతున్నా, తెల్లిగాంబంలో తనే అనుకొని చూచేదాన్ని. రాత్రికూడా తెల్లిగాంకోసం ఎదుగుచూస్తూ ఉన్నాను. అప్పుడు వినోద్ వస్తున్నారేమో! ఇంక తెల్లిగామెందుకని యివ్వలేదుగాబోలు ననుకొన్నాను.

ఇంక నా మనస్సులో అనుమానాలు ప్రారంభమైనాయి. వినోద్ కు సుమదగ్గట కెందుకు వెళ్ళారు? కుసుమమీద ఈయనికి ప్రేమ లేదుగదా! దానివల్లనే నామీద విరక్తులయిపోలేదుగదా! కుసుమ ఏమీ టక్కరిచేయటం లేదుగదా! అసలు దానికి వినోద్ నక్కడనుంచుకొనే అధికారమెక్కడది? ఈ ఆలోచనలతో నా మనస్సు వికలమైంది. కుసుమమీదకూడా కోపం వచ్చింది. బహుశః వీళ్ళిద్దరికీ చాలరోజులనుంచి ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జోరుగా జరుగుతునే ఉంటవి. నేను మళ్ళీ కుసుమ

ఉత్తరం చదివాను. ఇప్పుడా మెమూటల్లో ప్రతిదాంట్లోనూ ఆలోచనకు కొంతసామ్యమిచ్చింది. కుసుమకొక ఉత్తరం వ్రాసి చీవాట్లు పెట్టాలనుకొన్నాను. వెంటనే సగం ఉత్తరం వ్రాశాను కూడా. కాని అది చింపేశాను. అప్పుడే వినోద్‌కొక ఉత్తరం వ్రాశాను. మనం కలుసుకొంటే ఆ ఉత్తరంలో వ్రాసినవి చెబుతాను. నా నోటికివచ్చినట్లు వ్రాసిపారేశాననుకో. కాని కుసుమకు వ్రాసిన ఉత్తరానికి పట్టినగళే దీనికి పట్టింది. వ్రాశే శాక అదొక లిక్కి ప్రహృదయంయొక్క వ్యరవాదమనిపించింది. నాకు మాత్రం ఆయన తప్పకుండా కుసుమదగ్గరనే ఉన్నారనే ఉంది. ఆజానో ఆయన్ని మాయచేస్తోంది. ఆ రోజుకూడా గడిచి పోయింది. పోస్తువా డెన్నిసార్లో వచ్చాడుకాని, నేనువాడికేసి చూడనైనా లేదు. సీతా! ఈ హృదయావస్థ నేను చెప్పలేను! కుసుమ కనిపిస్తే అప్పుడేం చేసేదానో !

రాత్రి పడుకొన్నాక 'ఆయనగారు యూరప్ వెళ్ళిపోలేదు గదా?' అనిపించింది. మనశ్శాంతి తగ్గిపోతోంది. బుట్ట తిరిగి పోతోంది. నాకు 'సీటిలో మునిగిపోతున్నానా?' అనిపించింది, ఆయనకనుక యూరప్ వెళ్ళిపోతే యింక ఆశేమీలేదు. వెంటనే లేచాను. గడియారం చూశాను. రెండయింది. నొకరినీ లేపి నేను టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసుకి చేరాను. బాబూజీ కుర్చీలో పడుకొని నిద్రపోతున్నారు. అతికష్టమీద ఆయన నిద్రలోంచి మేకొన్నారు. నేను 'రిఫైవైడ్ టెలిగ్రాం' ఇచ్చాను. ఆయన టెలిగ్రాం ఇచ్చేసిన తర్వాత 'దీనికి జవాబెప్పటికి వస్తుందండీ?' అని అడిగాను.

ఆయనన్నాడు - 'ఈ ప్రశ్న ఏ జ్యోతిష్కుణ్ణైనా అడగండి. ఆయన జవాబెప్పుడిస్తారో ఎవరికి తెలుసు? టెలిగ్రాఫ్ వాళ్ళు ఆయనచేత బలవంతంగా జవాబువ్రాయించలేరుగదా?' ఏమీ అటంకం లేకపోతే ఎనిమిది తొమ్మిదిగంటలకి జవాబురావాలి.'

కంగారులో మనిషిబుద్ధి నశిస్తుంది. ఈ నిరర్థక ప్రశ్న వేసి నందుకు నేనే సిగ్గుపడ్డాను. ఆయన తనమనస్సులో న న్నెంత మూఢురాల ననుకొంటాడు! సరే, నే నక్కడే బెంచీమీద కూర్చున్నాను. నీకు నమ్మకం కలగదేమోగాని, తొమ్మిదయ్యే దాకా అక్కడే కూర్చొనిఉన్నాను. చూడు, ఎన్నిగంటలో! నిండా ఏడుగంటలు! బోలెడుమంది వచ్చారు, వెళ్ళారు. నేనుమాత్రమక్కడే పాతుకుపోయాను. టెలిగ్రాఫ్ చప్పుడయ్యే సరికి నాగుండె కొట్టుకోవటం మొదలుపెట్టేది. కాని ఆయనక్కడ కోపపడతాడో అని ఏమీ అడగటానికి ధైర్యమండేది కాదు. అఫీసు గడియారం తొమ్మిదికొట్టాక, నేను బెదురు తూనే 'ఇంకా జవాబు రాలేదా అండి' అన్నాను.

ఆయన- 'మీరు ఇక్కడే కూర్చొనిఉన్నారుగదా! జవాబు వస్తే నేనేం తినేస్తానా?' అన్నాడు. నేను ధైర్యంచేసి మళ్ళీ 'అయితే ఇప్పుడురాదా?' అనడిగాను. ఆయన ముఖం అటు త్రిప్పుకొని 'ఇంకా రెండుమూడు గంటలు కూర్చొనిఉండండి' అన్నాడు.

చెల్లీ! ఈమాట బాణంలా హృదయానికి గుచ్చుకొంది. కళ్ళవెంట నీళ్ళువచ్చాయి. అయినా నే నక్కడనుంచి కదల లేదు. బహుశః జవాబు వస్తూఉండవచ్చునని ఇంకా ఆశిఉంది.

ఇంకో రెండుగంటలుకూడా గడిచేసరికి నిరాశకలిగింది. అయ్యో వినోద్ నన్నెందుకూ కొఱగాకుండా చేశారు. నాలెక్కలేదు. నేనింటికి బయలుదేరావు. కన్నీళ్లు ధారగా పడుతున్నాయి. దారి కనిపించటం లేదు.

వెనుకనుంచి ఒక కారుహోరన్ వినిపించింది. దారినుంచి తప్పుకొన్నాను. ఆ కారుక్రిందపడి బీబిత మంతటితో అంతం చేసుకొందామనిపించి దప్పుడు. కళ్ళు తుడుచుకొని కారుకేసి చూచాను. భువన్ కూర్చోనిఉన్నాడు. అతనిప్రక్క కుసుమ కూర్చోనిఉంది. నా కరికాలుమంట నెత్తి కెక్కింది. వాళ్ళిద్దరి కంటా పడకుండా పోవాలనుకొంటున్నాను; గాని మోటారు ఆగింది. కుసుమదిగి నన్ను కౌగలించుకొంది. భువన్ మాట్లాడ కుండా నన్నెరగ నే ఎరగనట్లు కూర్చున్నాడు కారులో. నిర్దయి! ఘోరుడు !

కుసుమ అడిగింది - 'నేను నీదగ్గరకే వస్తున్నానమ్మా ! అక్కడనుంచేమన్నా కబురువచ్చిందా ?' అని. నేను మాట తప్పించటానికి 'నీవెప్పుడు వచ్చా'వన్నాను. ఆ భువన్ఎదుట నా కష్టగాథ నేను చెప్పదలచుకోలేదు.

కుసుమ - 'రా. కారులో కూర్చో.''

'ఎద్దు. నే వెళ్ళిపోతాను. వీలయితే ఒకసారి రా!'

కుసుమ నన్నేమీ బలవంతపెట్టలేదు. కారులో కూర్చోని వెళ్ళిపోయింది. నేను చూస్తూఉండిపోయాను. ఈమె ఆ కుసు మేనా ? మఱియొకతా ? ఎంతభేదం వచ్చింది ?

నే నింటికి వెళుతూ అనుకొన్నాను. ఈ భువన్‌లోటి దీనికి పరిచయమెల్లా కలిగింది? నా సంగతి కనుక్కోటానికే వినోద్ దీన్ని పంపలేదుగదా! నన్ను గురించి భువన్నేమన్నా అడగటానికి వచ్చిందా?

నేనూ ఇంటికి జేరుకొన్నాను. కుసుమ వచ్చింది. ఇప్పుడు మోటారులో ఆమె ఒక్క-తేలేదు. వినోద్ కూర్చోనిఉన్నారు. నే నాయన్ని చూచి నిర్ఘాంతపోయాను. ఎరుగెత్తుకు వెళ్ళి ఆయన చేయిపట్టుకొని కారులోంచి దింపి తీసుకురావలసింది. కాని నేను మూత్రం ఉన్న చోటునుంచి కదలలేదు. విగ్రహంలా కూర్చున్నాను. నా మానినీ ప్రకృతి తన ఉద్దండరూపం చూపడానికి బాగా వికలమైపోయింది. ఊణంలో కుసుమ వినోద్‌ని దింపింది. ఆయన చేయి పట్టుకొని తీసుకువచ్చింది. వినోద్ ముఖంచూస్తే చాల పాలిపోయిఉంది. స్వయంగా నిలబడలేనంత ఆశక్తులయి పోయారు. నే నప్పుడు కంగారుపడి, ఇల్లా అయిపోయా లేమిటని అడిగాను.

కుసుమ అన్నది - 'సంగతి తర్వాత అడుగు. కొంచెం ఈయనకి మంచం త్వరగా వాల్చు. కాసిని పాలు తెప్పించు.'

నేను వెంటనే మంచం వాల్చాను. వినోద్‌ని దానిమీద పడుకోబెట్టాను. పాలు సిద్ధంగానే ఉన్నాయి. అప్పుడు నాకు కుసుమ స్వామిని అయింది. నే నామెకనుసన్నలలో మెలుగుతున్నాను. సీతా! కుసుమమీద వినోద్‌కి ఉన్న విశ్వాసం నాయందులేదని అప్పుడు నా కర్థమయింది. నే నందుకు తగను. నా హృదయం వంద ప్రశ్నల డగటానికి కంగారుపడుతోంది.

కాని కుసుమ ఒక్కక్షణమేనా వినోద్ని విడిచిపెట్టటంలేదు. సయమందొరికితే ఇల్లాంటిప్పుడుకూడా వినోద్ని ప్రశ్నలతో ముంచెత్తే సేటంత మూర్ఖురాలిని నేను.

వినోద్కి నిద్రపట్టక కళ్ళనీళ్ళతో నేను కుసుమనడిగాను - 'సోదరీ! ఈయనకేం జబ్బుచేసింది? నేను బెల్లిగామిచ్చాను. దానికి జవాబురాలేదు. రాత్రి రెండుగంటలకి 'అరెంటు రిపె పెయిడ్ బెల్లిగాం' ఇచ్చాను. పది గంటలయ్యేదాకా బెల్లి గ్రాఫ్ ఆఫీసులోనే జవాబుకోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చోని ఉన్నాను. అక్కడనుంచే వస్తూఉంటే దారిలో నీవు కని పించావు. ఈయన నీ కెక్కడ కనిపించారు?'

కుసుమ నా చేతులుపట్టుకొని యింకొకగదిలోకి తీసుకువెళ్ళి అడిగింది - 'ముందు నీవు భువనవ్యవహార మేమిటో చెప్పు. చూడు? స్పష్టంగాచెప్పాలి' నేనడ్డంవచ్చి అన్నాను - 'కుసుమా! నీ వీ ప్రశ్నలడిగి నాకు చాలాఅన్యాయం చేస్తున్నావు. ఈ విషయంలో ఏమీ సారంలేదని నీవే తెలిసికొనిఉండవలసింది. వినోద్కి కేవలం భ్రమకలిగింది.'

'కారణం లేకుండానే?'

'అవును. నా దృష్టిలో కారణమేమీ లేదు...'

'నే నిది ఒప్పుకోను. వినోద్ని బాధపెట్టటానికి, విసిగించ టానికి, మేల్కొలుపటానికి, ఈ నాటకం ఆడానని చెప్పవేం?'

కుసుమఆలోచన కాశ్చర్యపడి అన్నాను - 'అది కేవలం పరిహాసం.'

‘నీకది పరిహాసం. వినోద్ కి వృజ్ఞాతం. నీ విన్నాళ్ళాయ నతో కాపరంచేసికూడా ఆయన్నర్థం చేసికోలేకపోయావు. నీకు నీ సింగారింపుముందు ఆయన్నర్థం చేసుకొనేందు కెక్కడ కాలేఉంది? బహుశః ఈ నీ మోహినీమూ ర్తియే సర్వస్వమూ అనుకొంటున్నావేమో? నేనూ చెప్తున్నాను విను. దీనివిలువ రెండుమూడు నెలలుమాత్రమే ఉండగలుగుతుంది. సిరమైన వస్తువు మఱిబకటి ఉంది.’

నేను పొరపాటు ఒప్పుకొంటూ అన్నాను. ‘వినోద్ నన్నే మన్నా అడిగిఉండవలసిందిగదా!’

కుసుమ నవ్వి. అంది- ‘ఇదే ఆయనచేయలేనిది. నిన్నిలాంటి మాటలడగటం ఆయనకి అసంభవం. స్త్రీల తిరస్కరింపబడి ఇంక బ్రతకలేని ప్రాణులలో వాడాయన. స్త్రీ పురుషులలో ఎవరికి, ధార్మికంగాగాని, నైతికంగాగాని బంధనం ఆయనకి గిట్టదు. ప్రత్యేక ప్రాణికి పూర్ణ స్వాతంత్ర్యం కావాలనేది సమ ర్థిస్తారాయన. మానసికేచ్ఛ తప్పితే ఇంకేయితర బంధనమూ ఆయనంగీకరించరు. ఈ విషయంలో ఆయనతో నేను బాగా చర్చించాను.

‘సరే, నా ఎడ్జన్ ఆయనకి తెలియనేతెలుసు. ఇక్కడనుంచి తిన్నగా నాదగ్గరకి వచ్చారు. ఆయన్ని చూచి మీలోమీకు పడలేదనుకొన్నాను. నాకు నీమీద అనుమానం కలిగింది.’

నే నడిగాను - ‘ఏం? నామీద నీకు సందేహం ఎందుకు కలిగింది?’

.. 'నిన్ను మునుపు చూచివున్నానుకనుక'

'ఇప్పుడు నీకు నామీద సం దేహంలేదా ?

'లేదు. కాని దానికి నీ నిగ్రహం కారణంకాదు. పరంపర నేనిప్పుడు స్పష్టంగామాట్లాడదలచాను. అందుకు తుమించాలి.'

'నాకు వినోద్ మీద ప్రేమ లేదనుకొంటున్నావా ?'

'కాదు. వినోద్ మీద నీకున్న ప్రేమకంటే నీమీద నీకెక్కువ ప్రేమఉంది. పదిరోజులక్రితంవరకూ ఈ విషయమే. లేకపోతే ఈ పరిస్థితిందుకు వస్తుంది? వినోద్ ఇక్కడనుంచి తిన్నగా నాదగ్గరకు వచ్చారు. రెండుమూడురోజులుండి బొంబాయి వెళ్ళారు. నేను చాలావిధాల అడిగాను. కాని ఏమీచెప్పలేదు. అక్కడాయన ఒకనాడు విషం త్రాగాడు.'

'నా ముఖంరంగు మారిపోయింది.'

'బొంబాయిచేరగానే నాకొకఉత్తరం వ్రాశారు. దానిలో ఇక్కడిసంగతులన్నీ వ్రాశారు. చివరికిల్లా వ్రాశారు. 'నే నీ జీవితంతో విసిగిపోయాను. ఇంకనాకు మృత్యువుతప్ప ఉపాయములేదు.'

'నేనొక నిట్టూర్పు విడిచాను.'

'నే నా ఉత్తరం చూచుకొని హడలిపోయాను. వెంటనే బొంబాయికి వెళ్ళాను. అక్కడికిచేరేసరికి వినోద్ మరణ సన్నంగాఉన్నారు. బ్రతుకుతారనే ఆశ ఏమీలేదు. నా బంధు వొకడక్కడ డాక్టరు. ఆయన్ని తీసుకువచ్చి చూపిస్తే 'ఈయన విషం త్రాగా'రని చెప్పాడు. వెంటనే మందిచ్చారు. మూడు రోజులదాకా డాక్టరుగాడు పగటిని పగలనీ, రాత్రిని రాత్రినీ

అనుకోలేదు. నేను ఊణమైనా వినోద్ ని వదలలేదు. మూడవ నా డీయన కళ్ళు తెరచారు. నీ మొదటిటెల్లిగాం నా కందింది. కాని దానికి జవాబివ్వటానికి కెవరికి కాళీ? ఇంకో మూడు రోజులు మేము బాంబాయిలో ఉండవలసివచ్చింది. ఇంత పెద్ద ప్రయాణంచేయటం అసంభవమన్నంతగా వినోద్ నీరసించి పోయారు. నాలుగోనాడు నేనాయనతో 'ఇక్కడకు వద్దామంటే, నేనక్కడికి వెళ్ళనన్నారు. నేను నచ్చజెప్పినమీదట, ముందు నేనువచ్చి యిక్కడిపరిస్థితి తెలుసుకువచ్చే పరతుమీద ఒప్పుకొన్నారు.'

నా నోట వచ్చింది - 'భగవంతుడా ! నేనింత నిర్భాగ్యురాలినా ?'

'నిర్భాగ్యురాలవు కాదమ్మా ! కేవలం నీవు వినోద్ నర్థం చేసికోలేదు. నే నొక్కతెను ఇక్కడకురావాలని ఆయన ఉద్దేశం. కాని ఆ పరిస్థితిలో ఆయన్నక్కడ వదలిపెట్టడం మంచి దనిపించలేదునాకు. మొన్న మేమిదొర అక్కడనుంచి బయలుదేరాం. ఇక్కడికివచ్చాక వినోద్ 'వెయిటింగు రూమ్'లో ఆగారు. నేను ఎడ్రెస్సుగుతూ భువన్ దగ్గరికి చేరాను. భువన్ ని నేను బాగా మందలించాను. అతడేడ్చాడు. అతన్ని నీవుబాగా తిట్టావనికూడా నాతోచెప్పాడు. కళ్ళకి మంచినాడుకాదు; గాని మనస్సుమంచిది. అక్కడ నాకు సంతోషంకలిగింది. దారిలో నీతోకలిశాక ఆ ఉన్న కాస్తభ్రమకూడా పోయింది. అటుపైన నేను వినోద్ ని నీదగ్గరికి తీసుకువచ్చాను. ఇప్పుడు నీ వస్తువు నీ కప్పజెపుతున్నాను. ఈ దుర్ఘటన మళ్ళీఎప్పుడూ ఇటువంటి

లగనివ్వకుండా నిన్ను బాగా మేల్కొల్పిందిని నే నాశిస్తు
ఆత్మసమర్పణ చేయటం నేర్చుకో. నీవు సుందరివనే
 మరచిపో. ఆనందమయజీవనాని కిదే మూలమంత్రం.
 ను మోసంచేయటంలేదు. కాని తలచుకొంటే ఈ వేళ
 ఏదగ్గరనుంచి లాక్కుపోగలము. కాని సాందర్భంలో
 కాలిగోటికికూడా పోలను. రూపంతోపాటు పేవాభావం
 గలిగితే నీవు అజేయురాలవవుతావు'

కుసుమకాళ్ళమీదపడి ఏడుస్తూ అన్నాను. 'సోదరీ !
 కుచేసిన ఉపకారానికి జీవితమున్నంతకాలం ఋణపడి
 ఉన్న సహాయమేలేకపోతే ఈ వేళ నా గతేమయ్యేదో!'

! కుసుమ రేపు వెళ్ళిపోతుంది. నాకుమాత్రం ఇప్పు
 కీవతలాగ కనిపిస్తోంది. అవిడెకాళ్ళుకడిగి నెత్తిని పోసు
 మనిపిస్తోంది. ఆమెద్వారా నాకు కేవలం వినోద్
 మీ లభించలేదు. సేనయుక్త నిజమైన ఆదర్శమేగాక,
 నిక్క యభారమైన క ర వ్యజ్ఞానముకూడా లభించాయి.
 ది నా జీవసంతో సవయ్యగిం ఆరంభమవుతోంది.
 భోగవిలాసాలకి ప్రాధాన్యం ఉండదు. సహృదయతకు,
 తకు ప్రాధాన్యంఉంటుంది.

నీ ప ద్మ

ఇవి ఆంగ్ల, ఫ్రెంచి సాహిత్యసారాల్ని పాఠకులకు అంది
న్నాయి. క్లాసులై బ్రరీలకు, పబ్లికు లై బ్రరీలకు, నవలాపాఠకు
ఎంతో ఉపయోగకరమైనవి.

జేవిడ్ కాపర్ ఫీల్డ్	0 8 0	టాలిస్మన్	0
నెలబాల	0 8 0	క్వెంటిన్ డర్వార్డ్	0 1
రెండు నగరాలు *	0 8 0	కెనిల్వర్త్	0 1
బంగారుదీవి	0 8 0	ఆలివరు ట్విస్టు	0 1
జేవిడ్ బాల్ఫర్	0 10 0	నికొలసు నిక్లెబి	0 10
కేట్రీయోనా	0 10 0	ఆశాసాధములు	0 10
ముగ్గురు యోధులు	0 10 0	అంకుల్ టామ్స్ కేబిన్	0 8
నల్ల తులీపు	0 10 0	డాక్టర్ జెకిల్ ఎండ్ -	
మాంటి క్రిస్టో	0 10 0	మిస్టర్ హైడ్	0 1
డికెన్ను కథలు	1- 8-0	స్ట్రీవెన్స్ కథలు	1-
మ్యామా కథలు	1-12-0	స్కాట్ కథలు	1-12-0
డాక్టర్ అండ్ అంకుల్	1- 0-0	ప్రపంచవాణి	- 0-0

ఆంధ్ర సాహిత్యము

నీతికథాంజలి		వీరభారతి	0 10
మొదటిభాగము	0 4 0	వీరబల వినోదకథలు	0 10 0
,, రెండవ భాగము	0 5 0	నీతికథామంజరి	0 5 0
,, మూడవభాగము	0 7 0	భక్తకథామంజరి	0 1
,, నాల్గవ భాగము	0 8 0	బాలధృవ చరిత్ర	(
,, ఐదవ భాగము	0 10 0	బాలకుశలవ చరిత్ర	
,, ఆరవ భాగము	0 12 0	హనుమంతుడు	:
,, ఏడవ భాగము	0 12 0	నామన	(

మారుతిరామా అండ్ కో., విజయవాడ

విద్యావిషయక ప్రచారకులు

